

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Faidoni

Author: Plato

Translator: J. W. Calamnius

Release date: September 8, 2006 [eBook #19210]

Language: Finnish

Credits: Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and Distributed
Proofreaders Europe.

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK FAIDONI ***

FAIDONI, PLATONIN KESKUSTELMA SOKRATEEN VIIMEISISTÄ HETKISTÄ JA SIELUN KUOLEMATTOUDESTA.

**Kreikan kielestä käänsi ja selityksillä sekä johtavalla alkulauseella
varusti T:ri J. W. Calamnius.**

**Ensimmäisen kerran julkaissut
Weilin ja Göös 1882.**

Alkulause.

Jaloin kreikkalainen henki ja ajattelija, ylevä Platoni, ilmestyy täten ensi kerralta suomalaisessa puvussa. Hän esiintyy yhdellä kansantajuisimmalla teoksellaan. Kaikista Platonin mainioista keskustelmista eli "dialogeista" on nimittäin Faidoni itse pää-aineensa, sielun kuolemattomuuden, puolesta tajuisimpia, jonka ohessa kuvaus viisaan Sokrateen viime hetkistä on mitä miellyttävin.

Alkulauseessa ennen suomentamaani "Aristoteleen Runousoppi"-kirjaan olen jo ollut tilaisuudessa lausumaan, miten tarpeellinen vanhain klassillisten teosten saaminen käännosten kautta suomalaiseenkin kirjallisuuteemme on, koska vanhalla klassillisella kirjallisuudella, suuremmassa määrässä kuin milläkään muulla, on ylentäväinen ja puhdistava voima sen jalon hengen kautta, joka sen teoksissa ilmestyy. Jos kenenkään, niin on näin laita syvämielisen ja ihanteellisen Platonin teosten laita. Tästä kylliksi syytä saada häntä jospa pienenkin teoksen kautta suomalaiseen kirjallisuuteemme.

Tämä käänös on jo moniaita vuosia sitten ollut valmiina, vaan astuu nyt julkisuuteen melkoisesti korjattuna. Sen ilmestymisen mahdollisuudesta tällä erää tulee minun kiittää kustantajaini jalomielisyyttä.

Helsingissä Toukokuussa 1882.

J. W. C.

Johdanto.

Montakin arvelua on oppineitten kesken laskettu keskustelman oikeasta tarkoituksesta ja yhtä monta arvelua siitä pääaineesta, josta tässä erittäin keskustellaan. Likimmiten saavutettanee totuus, kun sanotaan, että sielun kuolemattomuus ja sen asian todisteet ovat keskustelman pää-aineena ja Sokrateen kirkastettu persoonallisuus hänen viimeisissä hetkissään dialogin päähenkilönä.

Nämä molemmat pääkohdat eivät olekaan ainoastaan sattumalta yhteen joutuneet, vaan historiallisen kehityksen tila on ne yhteen sovittanut.

Jollakin syyllä on sanottu, että jokaisella kansalla, millä sivistyksen kannalla hyvänsä se lienee ollutkaan, kumminkin on ollut joku aavistus sielun kuolemattomuudesta. Ettei tätä aavistusta puuttunut Kreikan henkiseltä kansalta, ei oudoksuttane ketään, joka vähänkään tuntee tätä kansaa. Sielun kuolemattomuus olikin Kreikkalaisilla enemmän kuin paljaana aavistuksena; se jo oli ammoisilta ajoilta kansan uskona ja n. k. "mysteriain" salaisena oppina. Mutta tänkaltaisena oppina se sekä näissä mysterioissa - sen mukaan mitä näitä tunnetaan - että koko Sokrateen-edellisessä filosofiassa kuitenkin enemmän oli uskonnon, uskonnollisen tarpeen, kuin tieteellisen filosofian tuottama. Tämmöiseksi puhtaaksi filosofialliseksi opiksi se saattoi tulla vasta silloin, kun sokrateellis-platonilainen idealismi tunnusti sielun olevan jotain itsenäistä ja erityistä, itsensä-määräävää ja ajattelevaa olemusta. Mitä itse Sokrateesen tulee, oli hän lujasti vakuutettu sielun persoonallisesta olossa-olemisesta ja sen kuolemattomuudesta, joka vakuutus perustui koko hänen siveydelliseen katsomustapaan. Mutta mitään varsinaista tieteellistä todistusta tästä kuolemattomuudesta hän ei ole esiin tuonut. Tämän oli tekevä etevin hänen oppilaisistaan, Platoni, jonka varsinaisena tehtävänä olikin sokratismien edistäminen ja kehittäminen. Hienolla tunteisuudella hän siis tähän keskustelmaan, joka kuvaa Sokrateen viimeisiä hetkiä, kuinka tuo kuoleva viisas, jouduttuaan kehityksensä korkeimmalle kukkulalle, jalolla kuolemantavallaan oikeiksi todistaa ja vakuuttaa koko edellisen elämänsä mielipiteet ja opetukset, - hienolla tunteisuudella Platoni juuri tähän keskustelmaan sovitti tieteelliset todistukset siitä opista, joka oli ylevimpiä, mitä Sokrates oli elämässään toteuttanut. Tämän kautta saakin Platoni Sokrateen kuvatuksi niin kirkastuneeksi ja jaloksi sekä samalla kertaa myöskin niin taiteellisesti täydelliseksi, että Sokrates meille ilmestyy ihan elävänä ja kokonaisena ja että me, kirjan luettuamme, emme voi muuta kuin kaikin puolin yhtyä Faidonin loppusanoihin: tämmöinen oli ystävämme loppu, miehen, joka, meidän täytytty se sanoa, oli oivallisista kaikista, joita konsanaan opimme tuntemaan, ja muutoinkin viisain sekä hurskain.

Kaikki Platonin dialogit ovat samassa myöskin taideteoksia, jotka itse filosofiallisen aineen ohessa ovat arvosteltavat myöskin ulkomuotonsa puolesta. Näin on Faidoninkin laita; kappaleen koko draamallinen pohja ja kehitys, luoteiden kuvaus ja kaikki sivukohtat ovat erinomaisella kaunotieteellisellä huolella tehtyt, ja tämänkin puolesta on Faidoni etevimpiä Platonin teoksia. Kuitenkaan eivät nämä kohdat astu samassa määrässä silmiin tässä Platonin keskustelussa, kuin muutamassa muussa, esim. Symposionissa, ja syynä siihen on se, että tämän keskustelun totinen ja korkea aihe ei salli runollista kaunistuspukua yhtä runsaasti käytettäväksi, kuin missä aine on toista laatua. Tämä keskustelma onkin sanottava murhenäytelmäksi. Kun Platonin kolmesta etevimmästä keskustelusta - Faidrosta, Symposionista ja Faidonista - on sanottu, että "Faidro," keskustelma kauneudesta, parhaasta päästä on lyyrillinen, ja "Symposioni," keskustelma rakkaudesta, enimmäen eepillinen, niin sopiikin Faidonista sanoa, että se on pääsuunnaltaan draamallinen. Se on murhenäytelmällinen draama, uskonnon ja siveydellisyyden läpi-värittäjä draama.

Lyhyt sisällön esitys olkoon lukemiselle ohjeena.[\[1\]](#)

Keskustelmaa aloittaa eräs kohtaus, jossa Faidoni ystävälleen Ekhekrateelle Flion kaupungissa Argoliin maakunnassa, jonka ystävän luona Faidoni kävi vierailulla, kertoo Sokrateen vankeudessa-olosta ja niistä syistä, jotka viivyttivät hänen kuolematansa, ystävien käynnistä Sokrateen luona, Sokrateen omaisista ja muusta (Luvut I, II ja III).

Sitten kertoo Faidoni Ekhekrateen tahdosta ne kansapuheet, joita Sokrates piti läsnäolevaan oppilasten kanssa.

Ensiksikin antaa kahleiden irrottaminen Sokrateen jaloista Sokrateelle tilaisuuden puhumaan nautinnosta ja kiusasta (luku III). Sen jälkeen hän ottaa keskustellaksensa siitä väitteestä, että **kaikki todelliset filosofit haluavat kuolla** (l. IV-XIII).

Ensin näytetään kieltoperäisesti, mitenkä tätä asiata ei saa niin ymmärtää, että olisi luvallista itsensä surmata (l. IV-VII). Sitten seuraa väittöperäinen puoli, jossa Sokrates koettaa todeksi näyttää, että filosofi haluaa kuolla. Sanoen kuolemata sielun ja ruumiin eroksi hän osoittaa, että tämä ero juuri onkin filosofin tarkoituksiperänä. Sillä filosofi etsii totuutta, mutta tätä totuuden etsimistä estää ruumiillisuus. Mitä enemmän siis filosofi voi ruumiista irtaantua, sitä suurempi toivo hänellä sopii olla totuuden saavuttamisesta. Mutta täydellinen irtaantuminen ruumiista tapahtuu vasta kuoleman kautta ja näin on kuolema siis filosofin tarkoituksiperänä, jonka kautta hän totuuden saavuttaa. Ainoastaan filosofilla voikin olla toivoa totuuden saavuttamisesta, sillä hänen hyveensä on *todellinen* hyve, ja todellinen hyve on puhdistus kaikesta ruumiin-alaisuudesta ja sielun pyhitys (VIII-XIII).

Tähän oppiin sanoo Kebes myöntävänsä, mutta ainoastaan sillä ehdolla, että todeksi voidaan näyttää, että sielu on kuolematon (XIV). Ja nyt alkavat todistukset **sielun kuolemattomuudesta**.

Ensimmäinen eli kosmologinen todistus (XV-XVII).

Tämä todistus perustuu siihen luonnonlakiin, joka määrää, että kaikki kulkee kiertojuoksua siten, että vastakohta syntyy vastakohdastansa. Niinkuin siis esim. nukkumisesta syntyy valvominen, niin syntyy myöskin kuolemasta elämä, ja päinvastoin. Ja tämän lain totuus riippuu siitä, että, jos ei tämmöistä kiertokulkua olisi olemassa, vaan kaikki kulkisi yhteen suuntaan, kaikki vihdoinkin joutuisi yhtäläiseksi eikä löytyisikään enään vastakohtia. Jos esm. ei kuolemasta syntyisi elämä vaan kaikki kuollut jäisi kuolleeseen tilaan, niinhän viimein kaikki olisi kuolleena.

Toinen elikkä psykologinen todistus (XVIII-XXIII).

Kebes muistuttaa, että mieleen-muistumisestakin ("die Erinnerung") seuraa sielun oleminen ennen tätä elämätä, ja tämän todistamiseen ryhtyy nyt Sokrates. Kaikki oppi on mieleen-muistumista, kun sielu ikäänkuin uudestaan muistaa jotain, jota se jo oli unohtanut, jota uudestaan muistamista joku nykyinen olo elikkä kohta välittää. Mutta mitenkä voisikaan sielu uudestaan muistaa, ellei se olisi ollut ennen olemassa. Simmias ja Kebes nyt myöntävät sielun olemista ennen ihmisen syntyä, mutta väittävät, ettei sillä ole todistettu sen oleminen kuolemamme jälkeen. Tähän tarttuen Sokrates viittaa ensimmäiseen todistukseen, jonka mukaan sielun täytyy kuoleman jälkeen olla olemassa, kosk'ei kuolemalla muussa tapauksessa olisikaan vastakohtaa.

Kolmas eli metafysillinen todistus (XXIV-XXIX).

Mutta vaikka sielun olossa oleminen kuolemankin jälkeen siis jo täten on todistettu, ryhtyy Sokrates vielä uuteenkin todistukseen, koska luulee huomaavansa, että sekä Kebes että Simmias vielä epäilevät. Tähän saakka ei ole vielä ollut kysymystä sielun oikeasta laadusta, sen luonnosta, sielun käsitteestä, ja muut todistukset kuin ne, jotka ovat tästä otetut, eivät täysin riitä. Sokrates siis nyt selittämään, mitä laatua sielu on. Sielu on liittämätön, aina samana pysyväinen ja yhdenkaltainen, joittenka laatusanojen vastakohtina ovat: liiteperäinen, milloin minkin kaltainen eikä koskaan samana pysyvä. Jos nyt kysytään, mikä näistä vastakohtista on semmoinen, että sen sopii haihtua, rau'eta ja kuolla, niin totta kait liiteperäisen sopii hajaantua samalla tavalla, kuin se kokoonkin pantiin, mutta liittämättömän sopii, aina samana, pysyväisenä, iäti pysyä ja elää. Myöskin on sielu näkymätön ja jumalallisen kaltainen, ja semmoisenakin sen tulee elää, kun sitä vastoin sen vastakohtaan, nim. näkyväisen, ruumiillisen, inhimillisen, tulee kuolla.

Tähän todistukseen liittäypi nyt **siiveydelinen katsaus** (XXX-XXXIV): Ainoastaan *puhdas* sielu voi joutua itsensä kanssa samanlaatuisen, s. o. puhtaan luo, se on: jumaliin. Mutta jos se ruumiin himojen kautta on tullut saastaiseksi ja totuutta vihaa, niin ajelehtii se hautojen ympäri, siksi että se määrätyn ajan perästä joutuu sisälliseen laatuunsa vastaavaan eläin-ruumiiseen. Mutta jumaliin pääsee filosofin sielu, joka oikeata hyvettä harrastaa, totuutta etsii ja ruumiista irtaantuu.

Nyt tulee hetken äänettömyys, jonka perästä seuraa: a) *Simmiaan väite* (XXXV-XXXVI) että sitä samaa, mitä äsken sanottiin sielusta, voisi sanoa myöskin esim. lyyryn harmoniasta eli soinnusta, ja kenpä tiesi sielu ei olekaan mitään muuta kuin harmoniaa; b) *Kebeen väite* (XXXVI-XXXVII) ettei sielun ijankaikkisuus sittenkään ole hänen mielestään täysin todistettu, koska sielu kyllä voi ruumiin kuoleman jälkeen vielä kauankin elää, mutta sillä ei ole sanottu, että se ijankaikkisesti elää, koska se voisi, yhä uusia ruumiita asuntoinaan käyttämällä ja käyttäen, kulumistaan kuluu ja sittenkin vihdoin kuolla.

Sitten kerrotaan, mitä nämä vastaväitteet vaikuttivat kuulijoihin, ja Sokrates kehoittaa välipuheessa Faidonin kanssa urhollisesti sotimaan epäilystä vastaan sekä varoittaa filosofiallisten tutkistelujen vihaamista vastaan (XXXVIII-XL), jonka perästä seuraa Sokrateen vastaväitteet a) Simmiasta ja b) Kebestä vastaan.

Vastaväite Simmiasta vastaan (XLI-XLIII). Sitä väitettä vastaan, että sielu muka olisi harmonia, sotti se seikka, joka jo on myönnetty, että sielu on olemassa ennen ruumista, jota ei voi sanoa soinnusta. Siitä seuraisi myöskin se selvä vääryys, ettei olisi mitään eroitusta hyvän ja pahan välillä. Sielun luontoon kuuluu myöskin, että se voi hallita ruumista, mutta sointu riippuu aina ruumiista (soittokoneesta), mitenkä voisikaan siis sielu olla sointua.

Vastaväite Kebestä vastaan (XLIV-LVI). Ensiksi Sokrates uudestaan kertoo ne väitteet, joita Kebes oli tehnyt (XLIV) ja ryhtyy sitten näitä väitteitä vääräksi todistamaan pitemmän tutkimuksen kautta, josta syntyy:

Neljäs eli ontologinen todistus (XLV-LVI).

Kertoen omaa filosofiallista kehitys-rataansa Sokrates luopi historiallis-kriittillisen katsahduksen edellisiin filosofiallisiin järjestelmiin, jotka eivät ole häntä tyydyttäneet. Ensiksi tarkastaa hän jonilaista ja pythagoralaista filosofiaa (XLV), sen jälkeen Apaxagoraan filosofiaa (XLVI-XLVII) ja alkaa sitten selittämään omaa oppiansa ideoista (XLVIII-seur.). Kaikki ("jede Qvalität", "jedes qualitativ Bestimmte") on mitä on, sen kautta, että se saa osaa oman laatunsa ideasta, esim. kaunis on kaunis sen kautta, että se on saanut osaa kauneuden ideasta, kauneudesta semmoisena (XLIX). Jokainen idea poistaa luotansa eikä voi kärsiä eikä itseensä ottaa vastakohtaansa, vaan tämän lähetessä se joko pakenee ja peräytyy taikka häviää, esim. suuruus poistaa luotansa pienuuden (L, LI). Mutta semmoisiakin löytyy, jotka eivät kyllä ole suoria vastakohtia, vaan sittenkään eivät toisiansa kärsi, niinkuin esim. tuli ei kärsi vaan poistaa luotaan kylmyyden, lumi lämpimän, kohoisuus tasaisuuden (LII-LIII). Tätä laatua on sielukin. Sielu on elämän idean kanssa niin ehdottomassa yhteydessä, että, vaikk'ei se kyllä ole kuoleman idean suora vastakohta, se kuitenkin luotaan poistaa kuoleman, s. o. sielu on kuolematon (LIV, LV). Ja koska kuolematon myöskin on katoomaton, niin sielukin on katoomaton (LVI). Tähän liittäypi käyttöpuolinen seuraus: koska sielu on kuolematon, niin tulee ihmisen suurella huolella sitä hoitaa, sillä sen mukaan, minkälainen sielu on, määrätään myöskin sen tuleva kohtalo, ja siitä riippuu sen vastainen vaellus; hyvä sielu seuraa kernaasti johtaja-enkeliänsä (daimoniansa) jumalien asuntoihin, mutta ruumiillisuudessa riippuva ja rikoksilla saastutettu sielu viedään pakolla sille sopivaan paikkaan (LVII).

Tähän loppuu pää-aineen tutkistelu, mutta sopivasti liittää Platoni tähän vielä *myhillisen kuvauksen tulevan elämän asuntapaikoista* ja manalaan menneiden eri tiloista (LVIII-LXI) sekä *viimeisestä tuomiosta* (LXII-LXIII). Tämä tuomio on semmoinen, että keskimääräiset sielut, jotka eivät ole hyviä eikä peräti pahoja, viedään Akheroni-virtaa myöten Akherusia-järveen, jossa saavat töittensä palkan. Jotka nyt huomataan perin parantumattomiksi, ne syöstään ikipäiviksi Tartaroon. Mutta jotka vielä voivat parantua, lähetetään määrätyksi ajaksi, tosin nekin Tartaroon, vaan sieltä vievät eri virrat ne sitten uudestaan Akherusia-järveen. Täällä rukoilevat he niiltä anteeksi, joita vastaan he eläessään rikkoneet ovat. Jos nämä nyt heille anteeksi antavat heidän rikoksensa, silloin he pääsevät tuskistaan ja puhdistuvat. Mutta jos he eivät saa anteeksi, niin täytyy heidän uudestaan lähteä Tartaroon, josta heidät taasen samat virrat jälleen vievät Akherusia-järveen. Tätä menoa kestää, siks'että he täysin puhdistuvat ja anteeksi saavat rikoksensa. Hyvät sielut taas pääsevät noihin ylhäisiin paikkoihin, joissa ehdoton puhtaus asuu, ja ne, jotka filosofialla ovat sielunsa puhdistaneet, ne pääsevät ylhäisimpiin ja kauniimpiin paikkoihin, joissa elävät autuaina ja ruumiittomina. Siitäpä syystä tulee ihmisen filosofian ja oikean hyveen kautta itseänsä valmistaa tuolle matkalle Hadekseen (LXIII).

Sitten tulee *loppukohtaus* (LXIV-LXVII). Sokrates valmistauki kylpemään, antaa opetuslapsillensa viimeiset neuvonsa, kylpee, vastaanottaa viime kerralta perheensä ja tyhjentää sitten, opetuslasten vuodattaessa kyyneleitä, myrkkymaljan, sanoo viimeisen sanansa ja kuolee.

Faidoni.

Henkilöt:[\[1\]](#)

Ekhekrates.
Faidoni.
Apollodoro.
Sokrates.
Kebes.
Simmias.
Kritoni.
Oikeuden palvelija.

I. *Ekhekrates*. Itsekö, Faidoni, olit Sokrateen luona sinä päivänä, jona hän vankihuoneessa tyhjensi myrkkymaljan, vai toiseltako olet kuullut?

Faidoni. Itse siellä olin, Ekhekrates.

Ekhekrates. Mitä se siis olikaan, jota se mies ennen kuolemataan puhui? Ja miten kuoli hän? Mielelläni tuota kuulisin. Sillä tähän aikaan ei ainoakaan Fliaalalaisista kansalaisistani matkustele Athenaan, eikä ole kaukaan aikaan sieltä tullut yhtäkään vierasta, joka olisi tietänyt meille jotain varmaa noista kertoa, paitsi sen, että Sokrates myrkkijuoman juotuaan kuoli; mutta muista ei ole tiedetty mitään jutella.

Faidoni. Ettekö siis ole oikeudenkäynnistäkään saaneet mitään tietoa, millä tavoin se tapahtui?

Ekhekrates. Olemme; tuosta meille joku kertoi, ja meitäpä kummastutti, että, vaikka tuomio jo aikaa sitten oli annettu, hän kumminkin näkyy kuolleen paljoa myöhemmin. Mitenkä oli, Faidoni, tämän laita?

Faidoni. Sattumus sen Sokrateelle niin sovitti, Ekhekrates. Sattui, näet, että päivänä ennen oikeudenkäyntiä se laiva oli perältään seppelöity, jonka Athenalaiset lähettävät Deloon.

Ekhekrates. Mikä se tämä laiva on?

Faidoni. Se on se laiva, jossa, kuten Athenalaiset kertovat, Thesey kerran Kretaan vei tuon kaksikertaisen seitsenluvun nuorisoa,[\[1\]](#) jotka hän pelasti niinkuin itsekin pelastui. Silloin olivat Athenalaiset, kuten kerrotaan, Apollonille tehneet sen lupauksen, että, jos nuo tulisivat pelastetuiksi, he joka vuosi toimittaisivat, juhla-lähetysten Deloon; ja tämmöisen he siitä ajasta saakka aina ja vielä nytkin vuosittain lähettävät. Niin pian kuin nyt on juhla-lähetystä ruvettu toimeen panemaan on heillä eräs laki määräämässä, että kaupunki on puhtaana oleva, ja ett'ei ketään saa valtion käskystä teloittaa, ennen kuin laiva on Deloon tullut ja sieltä tänne[\[2\]](#) palannut. Ja tuopa välistä viepi paljonkin aikaa, kun tuulet sattuvat heitä viivyttämään. Juhla-lähetys alkaa silloin, kun Apollonin pappi seppelöitsee laivan perää; ja näinpä sattui, kuten sanoin, tapahtumaan päivänä ennen oikeudenkäyntiä. Siitäpä syystä saikin Sokrates niin kauan aikaa olla vankihuoneessa tuomionsa ja kuolemansa välillä.

II. *Ekhekrates*. Mutta miten oli, Faidoni, laita itse kuolemantapauksessa? Mitä silloin puhuttiin ja tehtiin, ja mitkä ystävästä olivat hänen luonansa? Vai eivätkö hallitusmiehet suvainneet kenenkään läsnä olla vaan päättikö hän elämänsä eroitettuna ystävistään?

Faidoni. Ei suinkaan, olihan siellä muutamia läsnä, olipa montakin.

Ekhekrates. Tee hyvin, kerro meille tuo kaikki miten tarkimmasti, ell'ei sinua muu toimi estä.

Faidoni. Eipä estä, koetan siis teille kertoella sillä Sokratesta muistella, joko itse hänestä puhumalla taikka kuulemalla toisen hänestä puhuvan, on ainakin minulle mieluisinta kaikesta.

Ekhekrates. Toden perästä, Faidoni, niin on laita niidenkin, jotka nyt saat kuulijoiksi. Mutta koeta läpikäydä kaikki niin tyystin, kuin suinkin voit.

Faidoni. Minä puolestani tunsin tosiaankin ihmeellisiä tunteita läsnä ollessani. Sääliksi, näet, minun ei ensinkään häntä käynyt, niinkuin tavallisesti ystävän kuollessa käy; sillä onnen omaiselta, Ekhekrates, näytti minusta mies sekä mielenlaatunsa että puheensa puolesta, kun hän niin pelotta ja jalosti elämänsä päätti, niin että mieleeni johtui, ett'ei hän ilman jumalallista sallimusta Hadekseen mennyt, vaan että sielläkin hän, jos konsanaan kukaan muu tulisi hyvin menestymään. Tästäpä syystä minussa ei mitään surkua noussut, niinkuin sopisi luulla tapahtuvaksi tämmöisessä surun tilassa; eikä toiselta puolen mitään mielihyvää, vaikkapa tapamme mukaan olimme filosofiallisiin kysymyksiin ryhtyneet - sillä tätä laatua oli, näet, puheemme - vaan minua vallitsi kerrassaan kummallinen ja outo tunne, johon yhtyi sekä mielihyvää että myöskin mielihyvä, ajatellessani, että tämmöinen mies pian oli eroava. Ja melkeinpä samaa mieltä olivat kaikki läsnä olevaiset, he milloin hymyilivät, milloin taas itkivät, semminkin yksi meistä, nimittäin Apollodoro; sinä ehkä tunnet miehen ja hänen luontonsa?

Ekhekrates. Miksikä en?

Faidoni. Hänpä se juuri tätä mielenlaatua oli, ja minäkin puolestani olin suuresti liikutettu, niin ikään muutkin.

Ekhekrates. Ketkä ne siis saapuvilla olivat, Faidoni?

Faidoni. Syntyperäisistä Athenalaisista olivat läsnä tuo sama Apollodoro ja Kritobulo isänsä Kritonin kanssa, paitsi näitä Hermogenes ja Epigenes sekä Aiskhines ja Antisthenes. Saapuvilla olivat myös Ktesippo Paianiailaiaen ja Menekseno sekä muutamia muitakin Athenalaisia; mutta Platoni, luulen minä, oli sairas.[\[3\]](#)

Ekhekrates. Oliko muukalaisia läsnä?

Faidoni. Oli, Simmias Thebalainen ja Kebes ja Faidonides sekä Megarasta Eukleides ja Terpsioni.

Ekhekrates. Entä muita? Aristippo ja Kleombroto, olivatko he siellä?

Faidoni. Eivät; heidän sanottiin olevan Aiginassa.

Ekhekrates. Oliko saapuvilla vielä joku muukin?

Faidoni. Luulenpa jo maininneeni melkeen kaikki.

Ekhekrates. Entä sitten? Mistä sanoitkaan keskustelleenne?

III. *Faidoni.* Minä koetan sinulle kaikki kertoa alusta alkaen. Meillä, näet, oli tapana jo edellisinäkin päivinä, käydä Sokrateen luona ja me aina kokoonnuimme aamuisin oikeushuoneeseen, jossa tuomiokin oli julistettu; sillä se oli vankihuoneen lähellä. Keskenämme haastellen me siis joka kerta varroimme, kunnes vankihuone avattiin – se, näet, ei varhain avattu –; mutta, niin pian kuin se avattiin, menimme me sisään Sokrateen luo ja vietimme suuremman osan päivää hänen seurassansa. Ja tälläpä kertaa olimme vieläkin varhaemmin kokoontuneet. Sillä tullessamme edellisen päivän illalla vankihuoneesta, olimme saaneet tietää, että laiva oli Delosta palannut. Me siis toisiamme kehoitimme miten aikuisimmin saapumaan tavalliseen paikkaan. – Niinpä saavuummekin; mutta ovenvartija, joka meille aina ovet aukaisi, tuli ulos ja käski meidän odottaa eikä ennen sisään astua, ennenkuin hän itse käskisi. ”Sillä”, sanoi hän, ”nuo yksitoista[4] irroitavat nyt Sokratesta hänen kahleistaan ja ilmoittavat hänelle, että hänen tulee tänä päivänä elämänsä päättää. Vähän ajan päästä tuli vartija takaisin ja käski meidän astua sisään. Vankihuoneeseen nyt astuessamme huomasimme Sokrateen vast’ikään kahleista irroitetuksi ja Xanthippan – sinä hänen tunnet – istuvan hänen vieressään, heidän pieni poikansa sylissä. Kun Xanthippa meidät näki, nosti hän valitushuodon ja puhui niitä, mitä naiset ainakin: ”Viimeisen kerran siis saavat nyt ystävät sinua, Sokrates, puhutella ja sinä heitä!” Kritoniin katsoen Sokrates silloin sanoi: ”Kritoni, saatettakoon vaimoni kotiin!”[5] Muutamat Kritonin seurueesta saattoivat silloin kotiin hänen vaimonsa, joka yhä huusi ja rintaansa löi. Mutta Sokrates kohoten sänkyyn istumaan veti jalkansa ylös ja kynsi sitä; ja yhä jalkaa kynsien hän lausui: ”kuinka kummasti toki, minun ystäväni, näkyy olevan tuon laita, jota ihmiset sanovat nautinnoksi; kuinka ihmeellisessä suhteessa se onkin sen kanssa, joka näyttää sen vastakohtana olevan, nimittäin tuskan kanssa, siinä että eivät nämä molemmat tahdo yhtä aikaa olla ihmisessä, vaan jos joku toista etsii ja saavuttaa, niin hän melkein välttämättömästi toisenkin saa, ikäänkuin lähtisivät nämä molemmat yhdessä ulos yhdestä päästä. Niinpä arvelenkin, että jos olisi Aisopo tämän huomannut, hän siitä olisi sadun sepittänyt, mitenkä Jumala, kun tahtoi näiden molempain keskinäisen sodan lakkauttaa, vaan sitä ei voinut, sitoi heidän päänsä yhteen, ja että tästä syystä jokainen, jonka osaksi toinen tulee, sitten osaksensa saapi toisenkin. – Näin näkyy minulle itsellenikin käyneen; kun vast’ikään tunsin jalassani kivun noista kahleista, tuntuu nyt nautinto seuraavan.”

IV. Nyt keskeytti häntä Kebes ja sanoi: ”sepä nyt, Zey avita, oli hyvä, että, Sokrates, minua muistutit. Sillä noiden runoelmain johdosta, joita olet sepittänyt, kun olet muutamia Aisopon satuja runomittaan sovittanut sekä Apollonille ylistysvirren[6] runoellut, ovat muutamat jo ennen, mutta vast’ikään juuri Eueno, minulta kysyneet, mitä mieleesi joutui, koska tänne tultuasi olet niitä sepittänyt, vaikka et koskaan ennen ole runoutta harjoittanut. Jos siis pidät mitään lukua siitä, että minulla olisi Euenolle jotain vastaamista, kun hän jälleen minulta kysyy – ja siitä olen varma, että hän kysyy, – niin sano, mitä minun pitää vastaaman.”

”Sano hänelle siis, Kebes, niinkuin totta onkin” – vastasi Sokrates – ”ett’ en ole niitä tehnyt kilpaillakseni hänen taikka hänen runoelmainsa kanssa, sillä tiesinpä kyllä, ett’ ei tämä olisi helppoa ollut; vaan saadakseni selkoa, mitä muutamat unelmat merkitsivät, sekä täyttääkseni velvollisuuteni, jos ehkä tämä sattuisi olemaan se Runotarten taide, jota minun käskettiin harjoittaa[7]. Tämän laita oli tämmöinen: Monta kertaa edellisessä elämässäni näkyi minulle sama unelma, milloin missäkin muodossa, aina samaa puhuen: Sokrates, harjoita ja harrasta Runottarien taidetta! Minä puolestani luulin ennen, että se, jota harrastin, juuri olikin se, johon unelma minua kehoitti ja yllytti, ja että, samaten kuin on tapana juoksijoita yllyttää, unelmakin minua kehoitti harjoittamaan sitä, jota harjoitinkin, nimittäin Runotarten taidetta, koska, näet, filosofia on ylevin Runotarten taide, ja tätähän minä harjoittelinkin. Mutta nyt kun tuomio oli julistettu ja jumalan juhla viivytti kuolemaani, niin arvelin, että, jos ehkä tämä tavallinen runoustaide oli se, jonka harjoittamiseen tuo unelma niin usein minua kehoitti, minun ei tullut tottelematonna olla, vaan yritykseen ryhtyä. Sillä ennenkuin olin unelmaa noudattanut ja runoilemisella velvollisuuteni täyttänyt, arvelin turvallisemmaksi olla lähtemättäni tästä elämästä. Näin minä siis ensiksi tein runoelman sille jumalalle, jonka uhri-juhlaa parhaillaan vietettiin. Mutta kun olin jumalalle tämän toimittanut ja kun arvelin, että runoilijan, jos hän tahtoi runoilija olla, tulee sepittää runotaruja eikä suorasanaisia kertomuksia, vaan itse en ollut mikään runotarujen keksijä, niin tästä syystä otin runomittaan sovittaakseni muutamia Aisopon eläinsatuja, jotka minulla olivat käsillä ja joita muistin, mitkä vaan ensiksi sattuivat.

V. Kerro siis, Kebes, tämä Euenolle, tervehdi häntä ja sano, että, jos hän on viisas, hän minua piammiten seuratkoon. Sillä tänä päivänä, kuten näyttää, olen minä lähtevä; Athenalaiset niin käskevät.”

Simmias silloin virkkoi: ”Minkä kehoituksen annatkaan Euenolle, Sokrates! Useinkin olen, näet, sen miehen tavannut, mutta sen mitä minä olen havainnut, ei ole hän ensinkään taipuvainen kehotustasi noudattamaan.”

”Mitenkäs niin?” sanoi Sokrates, ”eikö Eueno ole filosofi?”

”Filosofi kyllä, minun luullakseni”, vastasi Simmias.

”Siis on hän oleva tähän taipuvainen, eikä ainoastaan hän, vaan jokainen, joka kelvollisesti ottaa osaa tähän asiaan. Mutta arvattavasti hän ei ole itseänsä surmaava; sillä tätähän ei sanota oikeaksi.”

Samassa kuin Sokrates näin lausui, laski hän jalkansa alas sängystä maahan ja istui tällä tavoin koko seuraavan kanssapuheen kestäessä.

Nyt kysyi häneltä Kebes: ”Mitä tarkoitat, Sokrates, tuolla lauseellasi, ett’ei ole oikein itseään surmata, mutta että kuitenkin filosofin tulee olla taipuvainen seuraamaan kuolevaa?”

”Mitenkä, Kebes? Ettekö te, sinä ja Simmias, ole tästä kuulleet keskusteltavan, kun olette Filolaon kanssa olleet?”[\[8\]](#)

”Emme ainakaan mitään tarkkaa, Sokrates.”

”No niin, kuulonhan mukaan minäkin näistä tulen puhumaan; ja mitä olen sattunut näistä kuulemaan, sen mielelläni teille puhun. Niinhän lieneekin sopivinta, että, kun ollaan aikeissa lähteä tuonne pois, mietitään ja keskustellaan sinne-lähdöstä, minkälaisen luulemme lähdön olevan; mitäpä muuta meillä olisikaan tekemistä koko ajan päivän laskuun saakka?”

VI. ”Mutta millähän syyllä itsensä surmaaminen väitetään vääräksi, Sokrates? Sillä, niinkuin äsken kuulustelitkin, olen jo ennen sekä Filolaolta, kun hän meidän luonamme oleskeli, että muutamilta muiltakin kuullut, ett’ei sovi sitä tehdä; mutta mitään tarkkaa näistä en ole keneltäkään koskaan kuullut.”

”Ole vaan hyvillä mielin,” sanoi Sokrates; ”saanet sen piankin kuulla. Mutta sinusta arvattavasti kuuluu kummalta, että tämä väite yksin kaikista muista on ehdoton ja että se ei, niinkuin kaikki muu, riipu yksityisestä ihmisestä, niin että muutamasti ja muutamille olisi parempi kuolla kuin elää. Vaan mitä nyt niihin tulee, joille olisi parempi kuolla, niin arvattavasti sinusta kummalta kuuluisi, jos näillä ihmisillä ei olisi oikeutta tehdä itselleen hyvää, vaan heidän täytyisi vartoa toista hyväntekijää.”

Kebes nyt vähin hymyili ja sanoi omituisella murteellaan: ”Zey tiekköön!”[\[9\]](#)

”Tämä, totta kyllä,” jatkoi Sokrates, ”voisi kuulua järjettömältä; mutta kyllä kai siinä jotain peräinkin on. Se oppi, joka eräissä salaisuuksissa[\[10\]](#) meille näistä annetaan, mitenkä me ihmiset täällä olemme ikään kuin vankeudessa ja mitenkä ei ole oikein itseään tästä vankeudesta irroittaa eli pelastaa, näyttää minusta vaikealta eikä suinkaan helposti käsitettävältä. Kuitenkin, Kebes, näyttää minusta oikein sanotulta se, että jumalat meistä huolta pitävät ja että me ihmiset olemme jumalien omaisuutta. Vai eikö sinusta niin ole?”

”Onpa niin minusta,” vastasi Kebes.

”Jos siis,” sanoi hän, ”joku sinun orjistasit itsensä surmaisi, ilman sinun antamattasi mitään viittausta siitä, että tahdoit hänen kuolemaan, etköhän siinä tapauksessa sinäkin häneen suuttuisi, ja häntä rankaisisi, jos sinulla minkäänlaista rangaistusta silloin enään olisi?”

”Varmaankin”, vastasi Kebes.

”Tällä tavoin siis ehk’ei olekaan niin järjetön se väite, ett’ei pidä itseään surmaaman ennen, kuin jumala päällemme panee jonkun pakon, niinkuin nyt tämänkin nykyisen minulle.”

VII. ”Tämä”, sanoi Kebes, ”kyllä kuuluu todenmukaiselta. Mutta mitä tulee siihen, jota vast’ikään sanoit, että filosofit mielellään tahtovat kuolla, niin näyttää se mielettömältä, jos vaan mitä äsken sanoimme on oikein sanottu, että, näet, jumala on se, joka meistä huolen pitää, ja että me olemme hänen omaisuuttansa; sillä että järkevimmät miehet vastahakoisuutta jättäisivät sen suojeluksen, jonka heille antavat suojelijoista kaikkein parahimmat, itse jumalat, siinä ei ole mitään järkeä. Eiväthän ne ainakaan voi luulla osaavansa paremmin itsestään huolta pitää, jos he vapaiksi pääsevät, mieletön mies piankin voisi arvella, että hänen pitäisi lähteä haltijataan pakoon, eikä osaisi ajatella sitä, ett’ei pidä hyvästä luopuman, vaan miten mahdollisimmasti siinä pysymän, koska hyvästä luopuminen olisi järjetöntä; mutta jolla mieltä on, hän aina haluaisi olla sen luona, joka on häntä parempi. Ja näin, Sokrates, näkyy siis äsken lausuttujen vastakohta olevan todenmukainen; sillä juuri ymmärtävien sopii vastahakoisuudella kuolla, mutta ymmärtämättömien ilolla.”

Kun Sokrates tämän kuuli, näkyi hän olevan hyvillänsä Kebeen innosta ja, katsoen meihin muihin, hän lausui:

”Aina se Kebes vastaväitteitä keksii, eikä ota koskaan heti uskoaksensa, mitä hänelle sanotaan.”

Simmias lausui: ”Tällä kertaa, Sokrates, näyttää minustakin Kebes puhuneen oikein; sillä minkätähden tahtoisivatkaan todellisesti viisaat paeta hallitsijoita, jotka ovat heitä paremmat, sekä näistä mielellään erota? Ja minusta näkyy Kebes puheellaan juuri sinua tarkoittaneenkin, kun niin helposti saatat jättää sekä meidät että nuo, kuten itse tunnustat, hyvät hallitsijasi, jumalat.”

”Oikein puhutte”, sanoi Sokrates. ”Sillä arvelenpa tarkoituksenne olevan, että minun on näissä asioissa itseäni puolustaminen ikäänkuin oikeuden edessä.”

”Aivan niin”, sanoi Simmias.

VIII. ”No, hyvä!”, sanoi hän; ”tahdonpa koettaa teidän edessäni itseäni puolustaa paremmalla menestyksellä kuin tuomarieni edessä. Jos en siis, te Simmias ja Kebes, luulisi tulevani ensiksikin toisten viisaitten ja hyvien jumalien luoksi, sitten lisäksi vielä kuolleiden ihmisten luoksi, jotka ovat paremmat, kuin ihmiset täällä, niin minä kyllä olisin väärässä, jos en olisi vastahakoinen kuolemalle. Mutta nyt hyvin tietäkää, että toivon tulevani hyvien ihmisten luoksi; kuitenkin en tahdo tuota niin kiven kovaan väittää, mutta se tyyni tietäkää, että, jos jotakin tänkaltaista, minä ainakin sitä ankarasti väitän, että joudun jumalien luoksi, jotka ovat hyviä hallitsijoita. Tästäpä syystä siis en ole ensinkään vastahakoinen lähtemään, vaan elän siinä hyvässä toivossa, että kuolleillakin on joku olo olemassa, ja, kuten vanhastaan sanotaan, olo parempi hyvillä kuin pahoilla.”

”Mitä nyt, Sokrates?”, sanoi Simmias: ”aiotko meistä erota ja itsekseksi pitää tämän mielipiteen, vai etkö siitä meitäkin osallisiksi tee? Sillä ainakin minun mielestäni tämä näyttää olevan yhteinen hyvä meille kaikille. Ja jos tästä voit meitäkin vakuuttaa, niin se samalla myös on oleva sinun puolustuksena.”

”Tahdon siis koettaa”, sanoi hän. ”Mutta ensiksi kuulkaamme Kritonia tuossa, mitä lieneekään, jota hän jo kauan aikaa näkyy tahtoneen sanoa.”

”Mitä muuta, Sokrates”, sanoi Kritoni, ”kuin että se mies, jonka tulee antaa sinulle myrkkjuoma, jo kauan aikaa sitten minulle sanoi, että sinua pitäisi huomauttaman siitä, että puhuisit niin vähän kuin suinkin. Sillä hän arvelee, että ne, jotka puhuvat, pian lämpenevät, mutta että lämpeneminen ei tuota myrkyllä hyötyä, koska tämmöisissä tapauksissa niiden, jotka näin tekevät, välistä täytyy juoda myrkkä kaksi kolme kertaa.”[\[11\]](#)

Niin Sokrates sanoi: ”käske miehen vaan olla hyvillensä; ainoastaan valmistakoon hän tuota valmistettavaansa sen verran, että hän voi minulle kahdesti antaa, ja, jos tarvittaisiin, kolmastikin.”

”Tuonpa melkein jo tiesinkin”, vastasi Kritoni, ”mutta hän on jo kauan minua vaivannut.”

”Anna hänen olla”, sanoi Sokrates. ”Mutta teille tuomareilleni tahdon jo tilin tehdä siitä, mitenkä mielestäni mies, joka todenperästä on elämänsä viettänyt filosofian harrastamisella, hyvällä syyllä voi vakavana olla, kun kuolema lähestyy, sekä varmasti toivoa, että hän, täältä erottuaan, siellä on saavuttava suurimmat edut. Mitenkä nyt näin on näiden laita, koetan teille osoittaa, te Simmias ja Kebes.

IX. Näyttääpä melkein kuin olisivat kaikki muut ihmiset tietämättömissä siitä, että ne, jotka oikealla tavalla ryhtyvät filosofian viljelemiseen, eivät tavoittele muuta kuin kuolemista ja kuolleina olemista.[\[12\]](#) Jos nyt näin on asian laita, niin olisipa todellakin eriskummallista, jos ken koko elinaikansa tuota ainoata tavoittelisi, mutta, kun se sitten juuri on saavutettavana, muuttuisi vastahakoiseksi sille, jota hän niin kau’an on halunnut ja tavoitellut.”

Simmias silloin hymyili ja sanoi: ”Oletpa, Sokrates, totta Zey! saanut minun nauramaan, vaikka tällä erää en ole nauruun ensinkään taipuvainen. Sillä arvelenpa, että, jos tuo suuri yleisö olisi saanut tämän kuulla, tämä sen mielestä olisi ollut aivan oikein sanottu filosofeista; ja mitä meidän kansalaisiimme[\[13\]](#) tulee, niin olisivat he varmaan taipuvaset myöntämään että ne, jotka ovat filosofiaan puuttuneet, todenperästä haluavat kuolla, sekä ett’eivät he ensinkään ole tietämättömissä siitä, että ne ainakin ansaitsevat kuolla.”

”Ja oikeinpa he, Simmias, puhuisivat, paitsi mitä tulee siihen, ett’eivät olisi tietämättä. Sillä tietämättä he ovat sekä siitä, miten todelliset filosofit haluavat kuolla, että myöskin siitä, millä tavalla he kuoleman ansaitsevat ja minkälaisen kuoleman. Puhukaamme siis”, sanoi hän, ”itseksemme ja antakaamme noiden olla. – Onko mielestämme kuolema mitään?”

”Totta kait,” vastasi siihen Simmias.

”Mutta arvaten ei muuta, kuin sielun ja ruumiin ero? Ja että kuolleena oleminen on se, että ruumis, sielusta eroitettuna, oleskelee itseksensä erillään, ja sielu, ruumiista eroitettuna, se niinkään erillensä oleskelee itseksensä? Mitään muuta, kuin tämä, ei kuolema liene?”

”Eipä muuta, kuin tämä”, vastasi Simmias.

”Mietipä nyt, ystäväni, onko sinulla sama ajatus kuin minulla; sillä tällä tavoin me, luullakseni, paremmin pääsemme selville siitä, mitä nyt tutkimme. Sopiiko mielestäsi filosofin haluta noita niin kutsuttuja nautintoja, semmoisia kuin esimerkiksi ruokien ja juomain nautintoja?”

”Ei millään tavoin, Sokrates”, vastasi Simmias.

”No, entä lemmennautintoja?”

”Ei ensinkään.”

”Entäs edelleen; noita muita huolia ruumiin hoidosta, luuletko semmoisen miehen niitä suuriksi arvaavan? Luuletko hänen pikemmin arvossa pitävän vai ylenkatsovan esimerkiksi kalliitten vaatteiden ja jalkineiden ostoa ja muita noita ruumiin koristuksia, paitsi sen verran, minkä välttämättömyys häntä vaatii näitä hankkimaan?”

”Ylenkatsoo kait minun mielestäni todellinen filosofi näitä tämmöisiä”, vastasi Simmias.

”Tämmöisen miehen koko harrastus siis sinun mielestäsi ei tarkoita ruumiin asioita, vaan mahdollisuuden mukaan näistä luopumista ja hengen asioihin kääntymistä?”, jatkoi Sokrates.

”Niin, minun mielestäni.”

”Erittäinkin tänkaltaisissa asioissa käy siis ilmi, että filosofi ennen muita ihmisiä koettaa niin paljon kuin suinkin irroitaa sielua ruumiin yhteydestä?”

”Nähtävästi.”

”Ja useimpain ihmisten mielestä, Simmias, ei näytä elämä olevan minkään arvoinen semmoiselle miehelle, jolla ei ole tänkaltaista huvia eikä niihin osaa ota, vaan melkeinpä kuolleena olevalta näyttää se, joka ei huoli ruumiillisista nautinnoista.”

”Aivan totta puhut.”

X. ”Mutta miten on viisauden hankkimisen laita? Onko ruumis esteeksi vai ei, jos joku viisauden harrastuksessaan sen avuksensa ottaa? Sanani tarkoittavat tätä: antavatko näkö tai kuulo ihmisille mitään todenperäistä, vai onko näiden laita niin kuin runoilijat meille myötänsä juttelevat, ett’emme kuule emmekä näe mitään varmaa?[\[14\]](#) Ja kuitenkin, jos ruumiillisista aistimista eivät nämäkään, näkö ja kuulo, ole tarkkoja eikä luotettavia, niin tuskinpa sitten muutkaan; sillä

kaikki muut ovat näitä huonommat. Vai eivätkö mielestäsi ole?”

”Varmaan”, vastasi hän.

”Milloinika siis”, jatkoi Sokrates, ”saavuttaa sielu totuuden? sillä kun se ruumiin kera koettaa jotakin tutkia, niin on selvää, että tämä sen pettää.”

”Totta puhut.”

”Eivätköhän sielulle siis nuo tosi-olemat käy selviksi ajattelemalla, jos muutoin millään tavoin?”

”Tosiaan.”

”Mutta sielu kait silloin ajattelee parahiten, kun sitä ei häiritse mikään noista, ei kuulo eikä näkö, ei tuska eikä huvi, vaan kun se, ruumiista huolimatta, on miten mahdollista itseksensä ja, mahdollisuuden mukaan ilman yhteydettä ja keskeydettä ruumiin kanssa, tavoittelee todella olevaa.”

”Niin vainen.”

”Eikö filosofin sielu siis tässäkin pidä ruumista sangen arvottomana ja sitä karta, ja pyrkii vaan itseksen päästä?”

”Siltä näyttää.”

”Mutta mitenkä on, Simmias, laita tämän: sanommeko löytyvän jotakin ehdottomasti oikeaa vai ei?”

”Sanomme kyllä, Zeyn kautta!”

”Ja ehdottomasti kaunista sekä hyvää?”

”Mitenkäs ei?”

”Oletko koskaan silmilläsi nähnyt mitään näistä?”

”En koskaan”, vastasi hän.

”Oletko sitten muun ruumiillisen aistimen kautta näitä oppinut tuntemaan? Puhun nyt kaikista senkaltaisista, niinkuin esimerkiksi suuruudesta, terveydestä, väkevyydestä, sanalla sanoen kaikkien tosi olosta, mitä mikin itsessään on. Voimmeko ruumiin avulla nähdä näiden sisimmän toden? Vai onko laita niin, että se meistä, joka parhaiten ja tarkimmiten koettaa ajatuksella käsittää sen asian todellista oloa, jota hän jolloinkin tutkii, hän pääsee kunkin asian tuntemista likimmälle?”

”Niin aivan.”

”Mutta tähän tehnee puhtaimmasti se, joka niin paljon kuin suinkin itse ajatuksella ryhtyy jokaiseen asiaan, eikä ajattelemisessa anna tilaa nä’ölle eikä myöskään ajatuksen rinnalle aseta mitään muuta aistinta, vaan joka, käyttäen ajatusta sen sulassa puhtaudessa, koettaa tavoitella itsekutakin todella olevaa sen sulassa puhtaudessa, vapaana, niin paljon kuin mahdollista, silmistä ja korvista jopa, sanalla sanoen, koko ruumiista, koska tämä, jos se on myötävaikuttamassa, sielua häiritsee ja estää sitä totuuden ja viisauden saavuttamisesta? Eiköhän, Simmias, juuri tällainen mies, jos kenkään, ole tosin-olevaa saavuttava?”

”Ylenmäärin totta on, mitä puhut, Sokrates”, sanoi Simmias.

XI. ”Eikö, siis”, jatkoi Sokrates, ”kaikista näistä välttämättömästi seuraa, että todenperäiset filosofit saavat melkeinpä tämänkaltaisen ajatuksen, niin että toisilleen myöskin puhuvat tähän suuntaan: Näyttääpä ikäänkuin tutkinnossamme joku polku meidät johdonperäisesti viepi siihen, että, niinkauan kuin meillä on ruumis ja meidän sielumme on yhteenliitetty tämän pahan kanssa, me emme täydelleen voi saavuttaa sitä, jota tavoittelemme; ja totuus se on, jota tavoittelemme. Sillä tuhansia hankaluuksia tuottaa meille ruumis välttämättömän elatuksen kautta; ja jos lisäksi tauteja sattuu, niin estävät ne meitä totuuden etsinnässä. Ruumis meidät täyttää haluilla ja himoilla, pelolla ja kaikenlaisilla tyhjillä kuvilla, sekä monenkaltaisilla joutavilla, niin että me toden perästä juuri sen tähden, kuten on tapana sanoa, emme ensinkään pääse mihinkään käsitykseen mistäkään. Sodatkin ja kapinat ja riidat eivät nekään ole minkään muun vaikuttamia, kuin ruumiin ja sen himojen. – Sillä tavarain pyynnöstä meille kaikki sodat syntyvät, mutta tavaraa täytyy meidän hankkia ruumiin tähden, jonka palveluksessa orjaamme. Ja näistäpä kaikista syistä meillä ei olekaan tilaisuutta filosofiaa harrastamaan. Mutta pahin kaikesta on, että, jos me siltä joskus tilaisuutta saammekin ja käännyimme jotain tutkimaan, se joka paikassa pujahtaa tutkimuksiimme, tuottaa levottomuutta ja häirinää ja meitä niin hämmentää, ett’emme sen takia voi totuutta nähdä. Itse teossa onkin käynyt ihan ilmeiseksi, että, jos mielimme joskus jostakin saada puhtaan tiedon, meidän tulee erota ruumiista ja asiat katsoa itse sielulla. Ja silloinpa, kuten näyttää, me saavutamme sen, jota halajamme ja jonka ystäviksi itseämme sanomme, nimittäin viisauden, silloin, näet, kun olemme kuolleet, vaan emme eläessämme – niinkuin tämä puhe osoittaa. Sillä jos ruumiin kanssa yhdessä on mahdoton saavuttaa puhdasta tietoa mistäkään, niin tapahtuu jompikumpi kahdesta: me emme tätä tietoa ensinkään voi saavuttaa, taikka me sen saavutamme vasta kuoltuamme. Silloin vasta, näet, mutta ei ennen, on sielu oleva itseksensä, ruumiista eroitettuna. Ja niinkauan kuin elämme, näytämme silloin olevamme tietoa likimmällä, kun niin vähän kuin mahdollista ja sen verran vaan kuin välttämättömyys vaatii pidämme keskeyttä ja yhteyttä ruumiin kanssa, emmekä itsiämme sen luonnolla saastuta, vaan pidämme itsemme siitä puhtaina, siksi kuin itse jumala meidät vapauttaa. Ja täten puhtaina sekä ruumiin järjettömyydestä vapaina me saamme, niinkuin arvata sopii, oleskella samankaltaisten sielujen kanssa ja voimme omin voimin tajuta kaikki täydessä kirkkaudessa; ja tämä kait on itse totuus. Sillä, joka ei puhdas ole, ei sille ole sallittu puhdasta käsittää. Näin, Simmias, luulen kaikkien niiden, jotka viisautta oikein harrastavat, täytyvän toisillensa puhua ja tätä mielipidettä olla. Vai eikö tämä ole sinunkin ajatuksesi?”

”Kaikin puolin, Sokrates.”

XII. ”Jos, ystäväni, tämä nyt on totta”, jatkoi Sokrates, ”eikö ole meillä siis suuri toivo, että, kun pääsemme sinne, minne minä vaellan, me siellä jos missään voitamme sen, jonka voittamisesta meillä edellisessä elämässämme on ollut niin paljon huolta, niin että sen matkan, joka nyt on minulle määrätty, voi hyvällä toivolla tehdä toinenkin mies, ken hyvänsä tietää mielensä valmistetuksi ja puhdistetuksi.”

”Niin aivan”, sanoi Simmias.

”Mutta eikö ole puhdistuksena pidettävä juuri se, josta kanssapuheessamme jo ennen puhuttiin, nimittäin sielun eroittaminen ruumiista niin paljon kuin suinkin sekä sielun totuttaminen yhteenvetäymään joka ruumiin paikasta itseksensä ja keräymään itsehensä ja niin nykyisessä kuin tulevassakin elämässä mahdollisuutta myöten asumaan yksinänsä itseksensä, irroitettuna ruumiista ikään kuin kahleista?”

”Sepä juuri”, sanoi hän.

”Mutta eikö juuri tätä sielun irroitusta ja erkanemista ruumiista sanota kuolemaksi?”

”Sanotaan.”

”Mutta sen irroittamista haluavat, kuten sanomme, parhaasta päästä aina ja ainoastaan ne, jotka viisautta oikein harjoittavat, ja tämäpä se juuri onkin filosofien harrastus, tämä sielun irtaantuminen ja erkaneminen ruumiista. Eikö niin?”

”Siltä näyttää.”

”Eiköhän se siis, kuten alussa sanoin, olisi naurettavaa, jos joku täällä eläessään koettaisi niin elämänsä asettaa, että hän tulisi miten likimmälle kuoleitten oloa, mutta sitten, kun kuolema tulee, siitä tuskaantuisi. Eikö olisi tämä naurettavaa?”

”Olisi kerrassaan.”

”Todenperästä siis, Simmias, haluavat filosofian oikeat harrastajat kuolla, ja vähimmiten kaikista ihmisistä on näille kuolleena olemisen pelottava. Mietipä asiata seuraavaltakin kannalta. Jos ne, jotka aina ovat olleet ruumiin vihaajia ja jotka mielivät saada pitää sielun itseksensä yksinään, jos ne, tämän toteen-käydessä, pelkäisivät ja olisivat vastamielisiä, eikö olisi se näiden puolelta suuri mielettömyys, jos eivät he ilolla menisi sinne, johon tultuaan he toivovat ensiksikin saavuttavansa sen, jota he eläessään rakastivat – ja toiseksi vielä pääsevänsä olemasta yhdessä sen kanssa, jonka vihaajia he olivat? Ja vielä: lemmitystensä ja vaimojensa ja lastensa kuoltua ovat monet ihmiset vapaaehtoisesti tahtoneet Hadekseen päästä, viehätettyinä siitä toivosta, että siellä saisivat nähdä ja yhdessä olla niiden kanssa, joita he rakastivat; mutta joka viisautta todenperästä rakastaa ja joka on tullut siihen lujaan toivoon, ett’ei hän missään muualla kuin Hadeksessa voi sanottavassa määrässä tätä saavuttaa, hänkö siis vastenmielisesti kuolisi eikä sinne ilomielin menisikään? Näin kait täytyy, ystäväni, ainakin sen uskoa, joka toden perästä on filosofi: lujasti, näet, täytyy hänen olla vakuutettu siitä, ett’ei hän missään muualla kuin siellä ole saavuttava puhdasta viisautta. Jos tämän laita nyt on tällainen, eikö olisi se, kuten äsken sanoin, suuri mielettömyys, jos filosofi kuolemata pelkäisi?”

XIII. ”Zeyn kautta, todellakin suuri mielettömyys,” sanoi Simmias.

”Jos siis”, jatkoi hän, ”näet jonkun, joka kuoleman tullessa on vastenmielinen, eikö ole sinusta tämä riittävä todistus siitä, että tämä mies on ruumiin, vaan ei viisauden rakastaja (filosofi)? Niinpä ikään rakastaneekin semmoinen mies rikkautta ja kunniaa, joko jompaakumpaa taikka molempia?”

”Niin juuri on laita, kuten sanot.”

”Mutta”, sanoi hän, ”eikö sitä vastoin, Simmias, niin kutsuttu miehullisuus paraiten tule viisautta harrastavien osaksi?”

”Tulee kait”, sanoi Simmias.

”Ja hillitseväisyys, joksi joukkokin sanoo sen omaisuuden, ett’ei häälytä himojen vallassa, vaan niitä halveksitaan ja hallitaan, eikö sekin kuulu ainoastaan niihin, jotka enimmin halveksivat ruumista ja elävät filosofiassa?”

”Välttämättömästi”, sanoi hän.

”Sillä jospa”, sanoi Sokrates, ”tahdot muitten ihmisten miehullisuutta ja hillitseväisyyttä ajatella, niin nämä mielestäsi ovat kummallisilta näyttävät.”

”Mitenkä niin, Sokrates?”

”Tiedäthän”, sanoi Sokrates, ”että kaikkien muitten ihmisten, paitsi filosofien, mielestä kuolema on mitä suurimpia pahoja?”

”Totta”, sanoi hän.

”Ne näistä ihmisistä siis, jotka miehullisia ovat, kun kuoleman vaaroihin antautuvat, tekevät sen vieläkin suurempien pahain pelosta?”

”Niinpä kyllä.”

”Pelosta siis ja pelkuudesta kaikki muut, paitsi filosofit, ovat miehullisia. Mutta pelkuudesta ja pelkurisuudesta miehullisena olla, sehän kummallista.”

”Tosiaankin.”

”Mitä taas tulee niihin heistä, jotka hillitseväisyyttä noudattavat, eikö ole niidenkin laita sama? He ovat hillitseväisiä eräästä hillittömyydestä. Ja vaikkapa tätä arvelemmekin melkein mahdottomaksi, niin sattuu kuitenkin, mitä tähän yksinkertaiseen hillitseväisyyteen tulee, heidän laitansa olemaan senkaltainen; sillä peläten menettävänsä muita nautintoja, joita haluavat, pidättävät he itsiään muutamista nautinnoista, mutta ovat toisten nautintojen hallitsemina. Hillittömyydeksi tosin sanotaan nautintojen alla orjaaminen, kuitenkin on näiden laita se, että he muutamia haluja hallitsevat syystä että ovat toisten halujen hallitsemina. Tämä käypi yhteen sen kanssa, mitä äsken sanoin, että he tavallansa hillittömyydestä itsensä hillitsevät.”

”Siltäpä näyttää.”

”Se vaan, ystäväni Simmias, ett’ei tämä suinkaan ole oikea tie hyveeseen, tämä nautintojen vaihtaminen nautintoja vastaan, tuskien tuskia vastaan, pelon pelkoa vastaan sekä suurempain pienempiä vastaan, ikäänkuin rahoja vaihdetaan, vaan että ainoa ja oikea raha, jota vastaan kaikki tämä on vaihdettava, on viisaus, ja että kaikella sillä, mitä tällä ja tämän kanssa ostetaan ja myydään, on todellista arvoa, sekä että siis miehullisuus, hillitseväisyys ja oikeamielisyys sekä sanalla sanottu kaikki oikea hyve on ainoastaan viisauden kanssa yhdessä, olkootpa sitten nautinnot, pelot ja kaikki muut senkaltaiset myötä olemassa taikka ei. [15] Mutta jos nämä kaikki eroitetaan pois viisaudesta ja vaihdetaan toisiansa vastaan, niin on tällainen hyve ainoastaan kuvajaispeli ja tosiansakin orjallinen, eikä ole sillä mitään raittiutta eikä totuutta; sillä totuus on itsessään eräs puhdistus kaikista tänkaltaisista, ja niin hillitseväisyys, oikeamielisyys ja miehullisuus kuin itse viisauskin, ovat tavallansa puhdistuksia. Siispä mielestäni eivät näytäkään ne, jotka meille ovat mysteriot asettaneet, halvoilta miehiltä, vaan itse teossa he jo ammoisilta ajoilta ovat meille antaneet viittauksia siitä opista, että joka puhdistamatonna ja pyhittämätönnä menee Hadekseen, saa saastassa maata, mutta joka sinne puhdistettuna ja pyhitettynä saapuu, hän saa jumalien kanssa asua. Sillä, sanovat mysteriain tietäjät, thyrson-kantajia on monta; mutta harvat ovat jumalan innostuttamia. [16] Tällaisia ovat minun ajatukseni mukaan ainoastaan ne, jotka oikein ovat filosofiaa harrastaneet. Ja yhdeksi näistä tullakseni en minäkään ole mahdollisuuden mukaan mitään elämässäni laiminlyönyt, vaan kaikella tavoin sitä harrastanut. Ja oikeallako tavalla olen harrastanut sekä hyväkseni työkennellyt, siitä olen minä, jos jumala suopi, tuonne tultuani saava varman tiedon, jopa, luullakseni, aivan piankin.”

”Tässä on nyt, Simmias ja Kebes, minun puolustukseni siitä, ett’en syyllä voi olla murheellinen enkä vastenmielinen jättäessäni teidät sekä muut hallitsijat täällä alhaalla, vakuutettuna kuin olen, että siellä ylhäällä olen saava yhtä hyviä hallitsijoita ja ystäviä kuin täällä, vaikk’ei joukko ota tätä uskoaksensa. Jos puolustuksellani olen paremmin onnistunut saada teidät, kuin Athenalaisten tuomarit vakuutetuiksi, niin hyvä olisi.”

XIV. Kun oli Sokrates tämän puhunut, otti Kebes suun vuoroa ja sanoi:

”Kaikki muu näyttää minusta olevan hyvin puhuttu, mutta mitä sieluun tulee, Sokrates, niin ihmisiä suuresti arveluttaa se heidän pelkonsa, ett’ei sielu, ruumiista erottuansa, enään muka ole missään olemassa, vaan että se samana päivänä kuin ihminen kuolee, menehtyy ja hajoaa; ja että se, niinpian kuin se erkanee ja lähtee ulos ruumiista, haihtuu tyhjiin ja leuhahtaa pois kuni hengähdyks tai savu, eikä enään ole missään olemassa. Jos sielu, eroitettuna kaikesta siitä pahasta, josta vast’ikään mainitsit, olisi jossain olemassa itseksensä ja itseensä yhdistyneenä, silloin voisi elää siinä suuressa ja ihanassa toivossa, että se, mitä äsken puhuit, on totta. Mutta tähän, arvatakseni, tarvitaan monilla syillä todeksi näytetty vakuutus siitä, että, ihmisen kuoltua, sielu on olemassa sekä että sillä on voimaa ja tajua.”

”Totta puhut, Kebes”, sanoi Sokrates. ”Mutta mitä on meidän tekeminen? Tahdotko, että keskustelemmekin juuri siitä, onko todennäköisyyden mukaan asian laita tällainen vai ei?”

”Minä puolestani mielelläni kuulisin, mikä ajatus sinulla näistä on”, vastasi Kebes.

”Silloinpa en luule kenenkään, joka on minua nyt kuuleva, olipa tuo sitten vaikka komediantekijä, [17] voivan sanoa, että minä joutavia lasken ja pidän puheita asioista, jotka eivät minua muka koske”, sanoi Sokrates. ”Jos se siis on mieleenne, niin alkakaamme tutkistelumme!”

XV. ”Tutkikaamme ainettamme siltä kannalta alkaen, ovatko kuolleiden ihmisten sielut Hadeksessa vai ei. Kuten tiedämme, löytyy vanhastaan eräs sanoma, että sielut, täältä lähdettyänsä, ovat siellä, ja että ne jälleen tänne palaavat ja syntyvät kuolleista. Jos nyt asian laita näin on, että eläväiset syntyvät kuolleista, niin mitäpä muuta kuin että meidän sielumme todellakin ovat siellä olemassa? Sillä eihän ne voisikaan uudestaan syntyä, jos eivät ne olisi olemassa; ja riittävä todistus siitä, että sielut ovat Hadeksessa olemassa, löytyisi kyllä, kun vaan toden perästä saataisiin selville se, ett’eivät eläväiset synny mistään muusta kuin kuolleista. Mutta jos näin ei ole laita, silloin tarvitaan toinen todistus.”

”Aivan oikein”, sanoi Kebes.

”Jos tahdot asian helpommin käsittää”, sanoi Sokrates, ”niin älä sitä mieltä ainoastaan ihmisiin, vaan myöskin kaikkiin eläviin ja kasveihin katsoen; ajatelkaamme eikö ylipäätä kaikki, mikä tahansa on syntynyt, ole syntynyt juuri siten, että vastakohta on vastakohdastaan alkunsa saanut, kaikki, näet, jolla sattuu vastakohtaa olemaan, niinkuin esimerkiksi kauniilla on vastakohtana ruma, oikealla väärä, ja tuhansia samankaltaisia. Tuota siis katselkaamme, onko välttämätöntä, että kaikki, jolla vastakohtaa on, syntyy omasta vastakohdastansa eikä mistään muusta. Jos esimerkiksi jokin käy suuremmaksi, eikö ole välttämätöntä, että se, pienempänä ennen oltuaan, siitä sitten suurenee?”

”Varmaan.”

”Siis, jos jokin pienemmäksi käy, niin se, suurempana ennen oltuaan, siitä sitten pienenee?”

”Aivan niin”, sanoi hän.

"Ja niin ikään siis väkevämmästä syntyy heikompi sekä hitaammasta nopeampi?"

"Ihan."

"Vielä: jos jokin huonommaksi käy, eikö se synny paremmasta, samalla tavoin kuin suurempi oikeus syntyy suuremmasta vääryydestä?"

"Kuinkas ei?"

"Tarpeeksiko siis olemme selvillämme siitä, että kaikki täten syntynsä saa, että vastakohta syntyy vastakohdastansa?"

"Kerrassaan."

"Vieläkin; eikö näidenkin ole laita sama, kuin kaikkien niiden, missä kaksi vastakohtaa on olemassa, että niiden välillä aina löytyy kaksi syntyä eli muutosta: edellisestä jälkimäiseksi ja jälkimäisestä taas edelliseksi? Niinhän esimerkiksi suuremman ja pienemmän välillä löytyy suurennus ja vähennys, ja tämän mukaanhan me sanomme edellisen suurentuvan ja toisen vähentyvän?"

"Niinpä vainen."

"Eikö ole laita sama erkaantumisen ja yhdistymisen, kylmenemisen ja lämpenemisen, sekä kaiken muunkin välillä? Ja vaikk'emme näitä nimityksiä aina käytäkään, niin täytyy kuitenkin itse teossa asian laita aina näin olla, että ne toisistaan syntyvät ja että kumpasestakin aina toinen syntyy?"

"Täytyy kait", sanoi hän.

XVI. "Vielä sittenkin;" sanoi Sokrates, "onko elämisellä mitään vastakohtaa, samaten kuin valveilla-olemisella on vastakohtana nukkuminen?"

"On kyllä", vastasi hän.

"Mikä?"

"Kuolleena-oleminen", sanoi hän.

"Eivätkö nämäkin, jos ne vastakohtia ovat, toisistansa synny, ja eikö näidenkin välillä, koska niitä kaksi on, löydy kaksikertainen synty?"

"Aivan varmaan."

"Toisen yhdistyksen näistä molemmista, joita mainitsin, tahdon minä sinulle selvittää", sanoi Sokrates, "sekä itse yhdistyksen että syntymisetkin; sinä taas saat toisen minulle selvittää. Tarkoitin nukkumista ja valvomista; ja väitteeni on, että nukkumisesta syntyy valvominen ja valvomisesta nukkuminen sekä että näiden synnyt ovat uneen vaipuminen ja herääminen. Onko tämä sinusta selvä, vai ei?"

"On kyllä." "Osoita nyt", sanoi hän, "sinäkin minulle, mitenkä elämän ja kuoleman on laita. Etkö sano, että kuolleena-oleminen on elämisen vastakohta?"

"Sanon."

"Ja että ne toisistaan syntyvät?"

"Niin."

"Mikä se siis elävästä syntyy?"

"Kuollut", sanoi hän.

"Ja kuolleesta taas?"

"Elävä, se täytyy minun tunnustaa", sanoi hän.

"Kuolleista siis, Kebes, syntyy sekä elävä että eläväiset?"

"Siltä näyttää", sanoi hän.

"Siis meidän sielumme löytyvät Hadeksessa", sanoi Sokrates.

"Nähtävästi", vastasi Kebes.

"Eikö nyt näihin kuuluvista synnyistä eli muutoksista toinen satu olemaan selvä? sillä tottahan muutos elämästä kuolemaan on selvä, vai kuinka?"

"On kyllä", sanoi hän.

"Mitenkä nyt tehdään?", sanoi Sokrates; "eiköhän täytyne meidän toiseltakin puolen otaksua samankaltaista syntymistä, vai onko tässä luonto rammaksi joutuva? Täytyykö otaksua jotakin kuolemiselle vastaavaa syntyä?"

"Täytyy kyllä", sanoi hän.

”Mitä?”

”Eloon elpymistä.”

”Jos nyt”, jatkoi Sokrates, ”jotain elpymistä löytyy, eikö tapahdu tämä elpyminen siten, että kuolleista jälleen syntyy eläviä?”

”Varmaan.”

”Siis tulemme tälläkin tavoin yksimielisiksi siitä, että elävät syntyvät kuolleista yhtä hyvin kuin kuolleet elävistä. Mutta jos nyt näin on laita, niin silloinhan meillä onkin, niinkuin äsken arvelimme,[\[18\]](#) riittävä todistus siitä, että kuolleitten sielut täytymyksestä ovat jossakin olemassa, josta ne jälleen syntyvät.”

”Minusta nähden, Sokrates, on tämä välttämätön seuraus niistä, joista olimme yhtä mieltä”, sanoi hän.

XVII. ”Pidä nyt sekin silmällä, Kebes”, sanoi Sokrates, ”ett’emme ole yksimielisiksi tulleet millään väärällä tavalla, ei ainakaan minusta nähden. Sillä ell’ei toisella syntyvällä aina olisi siihen vastaava vastakohtansa, niin että kaikki kulkee ympäri ikään kuin pyörön muotoon, vaan löytyisi jonkinkaltainen vastakohtan suorana syntymisen ainoastaan toisesta, mutta tästä ei enään takaisin kääntyisi eikä kierrosta tekisi,[\[19\]](#) niin ymmärrät, että kaikki lopuksi saisi yhden muodon ja joutuisi yhdenkaltaiseen tilaan sekä herkeäisi syntymästä.”

”Mitenkä niin?”, kysyi Kebes.

”Ei ole vaikeata ymmärtää, mitä tarkoitan”, vastasi Sokrates. ”Sillä jos esimerkiksi uneen vaipuminen olisi olemassa, mutta nukkumisesta syntyvä herääminen ei olisi tähän vastaamassa, niin ymmärrät, että lopuksi kaikki tekisi tuon Endymioni-sadun joutavaksi ja ett’ei koko taru olisikaan millään lailla silmiin pystyvä, koska kaikki muukin joutuisi ihan samaan tilaan kuin hänkin, nimittäin nukkumisen tilaan.[\[20\]](#) Ja jos kaikki toiseensa yhteentyisi eikä olisi mitään erkanemista, niin pianpa toteutuisi tuo Anaxagoraan otaksuma, että kaikki on yhtenä.[\[21\]](#) Samaten myös, ystäväni Kebes, jos kaikki, mikä on eloon päässyt, kuolisi, ja kuoltuansa jäisi siihen tilaan eikä jälleen elpyisi, eikö siitä ihan välttämättömästi se seuraisi, että kaikki lopuksi olisi kuolleet eikä mikään eläisi? Sillä jos elävä tosin tuosta toisesta syntyisi, mutta elävä sitten kuolisi, mitä muuta voisikaan silloin tapahtua, kuin että kaikki kuluisi loppuun ja kuolisi?”

”Eipä muuta, ei ainakaan minun nähdäkseni, Sokrates”, sanoi Kebes, ”vaan minun mielestäni puhut ihan totta.”

”Minun nähdäkseni, Kebes, onkin asian laita kerrassaan juuri näin”, sanoi hän, ”ja tämän kun tunnustamme, emme suinkaan eksy, vaan todenperästä olemassa ovat elpyminen ja elävien syntyminen kuolleista; niin ikään ovat kuolleiden sielut olemassa, ja hyvillä on olo parempi, pahoilla pahempi.”

XVIII. ”Tosiaankin”, alkoi taas Kebes sanelemaan, jos on se väite oikea, jota niin usein olet, Sokrates, meille kertonut, että, näet, meidän oppimisemme ei ole mitään muuta kuin mieleen uudestaan muistamista, niin tämänkin väitteen mukaan on meidän jossain edellisessä ajassa täytynyt oppia se, joka nyt uudestaan muistuu mieleemme. Mutta tämä olisi mahdoton, jos ei sielumme jossakin olisi olemassa ennen kuin se syntyy tähän ihmismuotoon; niin että siis tältäkin kannalta sielu näkyy olevan jotain kuolematonta.”

”Mutta”, sanoi vuorostaan Simmias, ”mitkä ovat taas näiden todistukset, Kebes? Muistuta ne mieleeni, sillä tällä erää en niitä oikein muista.”

”Tahdon mainita yhden todistuksen,” sanoi Kebes, ”jopa sangen oivankin, nimittäin, että ihmiset, kun heiltä kysytään – jos vaan, näet, taitavasti kyselee – itsestään tietävät sanoa, miten kunkin asian laita on; mutta tätäpä eivät he voisikaan tehdä, ell’ei heissä olisi tieto ja oikea käsitys. Ja jos joku heidät johtaa mittaus-opillisiin piirteihin taikka muihin senkaltaisiin, niin sillä hän selvimmiten osoittaa, että näin on tämän laita.”[\[22\]](#)

Sokrates nyt otti virkkoaksensa: ”Jos et, Simmias, tällä tavoin ole tullut vakuutetuksi, niin mietipä, voitko ajatukseemme yhtyä, jos asiata seuraavalta kannalta katsot. – Sitähän sinä epäilet, onko tuo niinkutsuttu oppiminen jälleenuistamista.”

”Minä tuota en epäile,” sanoi Simmias, ”mutta minä olen juuri sen tarpeessa, mistä puhe on, nimittäin uudestaanmuistamisen. Ja melkeinpä minä sen johdosta, mitä Kebes koetti esiintuoda, jo uudestaan muistankin ja olen vakuutettu; mutta siitä huolimatta minä sittenkin haluaisin kuulla, millä tavalla sinä koettaisit asiata selvittää.”

”Tällä,” sanoi Sokrates. ”Me kaiketi tunnustamme, että, jos joku jotakin jälleen muistaa, hänen on täytynyt ennen se tietää?”

”Tunnustamme,” sanoi hän.

”Emmeköhän sitäkin tunnusta, että, jos tällä tavoin ihmiselle tulee jokin tieto, tämä on mieleenmuistamista? Tätä tarkoitan näin: jos joku, jotakin nähtyään taikka kuultuaan taikka muulla tavalla aistittuaan, ei ainoastaan tätä tunne, vaan myöskin tulee ajatelleeksi jotain toista, jonka tunteminen ei ole sama, vaan joku toinen, emmeköhän syyllä silloin voi sanoa, että hänen mieleensä muistui se, jota hän tuli ajatelleeksi?”

”Mitä mietit sanoa?”

”Esimerkiksi tätä: eri asioitahan on tieto ihmisestä ja tieto lyyrystä?”

”Totta kait.”

”Nythän hyvin tiedät, että kun armastajat näkevät lyyryn taikka manttelin taikka muun kappaleen, joita heidän

armaimpansa tavallisesti ovat käyttäneet, heidän käy niin, ett'eivät ainoastaan tunne lyyryä, vaan että heidän mieleensä myöskin joutuu sen armaan kuva, jonka lyyry on. Tämä on mieleen muistumista. Samaten voi joku, nähdessään Simmiaan, usein saada mieleensä Kebestä, ja tänkaltaisia esimerkkiä löytyy tuhansittain."

"Tosiaan, Zeyn kautta, tuhansittain," sanoi Simmias.

"Eikö tämä ole mieleen-muistumista?," sanoi Sokrates. "Varsinkin koska näin tapahtuu semmoisten asiain suhteen, jotka ajan pituuden tähden taikka sen kautta, ett'eivät ne ole olleet nähtävinä, ovat joutuneet unohduksiin."

"Varmaankin," sanoi hän.

"Ja vielä," sanoi Sokrates: "jos joku näkee kuvatun hevosen taikka kuvatun lyyryn, voiko hänen mieleensä ihminen muistua, ja voiko Kebes muistua sen mieleen, joka näkee Simmiaan kuvattuna?"

"Voi kyllä."

"Ja jos ken Simmiaan näkee kuvattuna, niin hänen mieleensä myös Simmias itsekin voi muistua?"

"Niin kait," sanoi hän.

XIX. "Eiköhän kaikissa näissä tapauksissa mieleen-muistuminen voi tapahtua joko yhdennäköisyyden taikka erinäköisyyden kautta?"

"Voi kyllä."

"Mutta kun yhdennäköisyyden kautta jonkun mieleen jokin muistuu, eikö hänelle välttämättömästi käy niin, että hän tulee miettineeksi, puuttuuko vai ei jotain siihen yhdennäköisyyteen katsoen, mikä tällä on hänen mieleensä muistuneen kanssa?"

"Välttämättömästi," sanoi hän.

"Ajattelepa nyt," sanoi Sokrates, "onko tämän laita näin. Sanommeko ehkä, että jotakin yhdennäköistä on semmoisena olemassa, minä en tarkoita jotain puuta, joka on toisen puun näköinen, taikka jotakin kiveä, joka on toisen kiven näköinen, taikka jotakin muuta senkaltaista, vaan minä tarkoitan kaiken tämän ohessa jotain toista, nimittäin yhdennäköisyyttä itsessään; saatammeko sanoa semmoisen löytyvän vai ei?"

"Saatamme Zeyn kautta," sanoi Simmias, "ihan varmaan."

"Tiedämmekö myöskin, mitä se on?"

"Tiedämme kyllä," sanoi hän.

"Mistä olemme tiedon tästä saaneet? Eiköhän juuri niistä, joista puhe oli? Nähdessämme yhdennäköisiä puita, kiviä ja muita senkaltaisia, emmeköhän näistä tulleet tuota yhdennäköisyyttä huomanneeksi joksikin muuksi kuin ne? Mutta kenties se sinun mielestäsi ei olekaan mitään "muuta?" Mietipä sitten asiata tältäkin kannalta: eivätkö yhdennäköiset kivet ja puut, vaikka ovatkin yhdenkaltaisia, joskus meistä näytä yhdennäköisiltä, toiste taas ei?"

"Totta."

"Vieläkin; onko yhdennäköinen semmoisena koskaan sinusta näyttänyt erinäköiseltä? taikka yhdennäköisyys erinäköisyydeltä?"

"Ei niin konsanaan, Sokrates."

"Siis eivät olekaan yhdennäköiset eri kappaleet ja yhdennäköisyys semmoisena yhtä," sanoi hän.

"Eivät suinkaan, minun nähdäkseni, Sokrates."

"Mutta näistä yhdennäköisistä kappaleista, vaikka ovatkin toista kuin tuo yhdennäköisyys semmoisena, näistä olet kumminkin saanut tuon yhdennäköisyyden tietosi käsittäneeksi ja huomanneeksi?"

"Ihan totta puhutkin," sanoi hän.

"Olkoonpa sitten, että tämä yhdennäköisyys on samankaltainen taikka erikaltainen kuin nuo eri kappaleet, eikö niin?"
"Jopa."

"Väliäpä ei olekaan," sanoi Sokrates. "Sillä niin pian kuin sinä, jotakin nähdessäsi, tästä sinun näöstäsi tulet jotain toista ajatelleeksi, olkoonpa sitten jotakin yhdenkaltaista taikka erikaltaista, niin tämä välttämättömästi on mieleen-muistumista."

"Kaiketikin."

"Mitenkäs on taas tämän?" sanoi hän: "havaitsemmeko me jotakin tänkaltaista noihin puihin katsoen ja muihin yhdennäköisiin, joista puhuimme? Näyttävätkö ne meistä olevan niin yhdennäköisiä kuin se, joka on itsessään yhdennäköinen, vaan puuttuuko niiltä jotakin, niin ett'eivät olekaan senkaltaisia kuin se, joka on itsessään yhdennäköinen?"

"Puuttuu paljonkin," sanoi hän.

”Emmekö tunnusta, että, jos joku jotain nähdessään tulee huomanneeksi, että se, jota hän nyt näkee, yrittää olla samankaltainen kuin jokin muu noista itsessään olevista, mutta että siltä jotain puuttuu eikä pääse semmoiseksi olemaan kuin tuo toinen, vaan on huonompi, emmekö tunnusta, että sen, joka tämmöistä tulee mieltineeksi, on täytynyt ennen nähdä se, jonka muka kaltaiseksi hän tämän sanoi, vaikka tältä kyllä jotain puuttui?”

”On kait hänen täytynyt se nähdä.”

”Vielä: emmekö samankaltaisen havainnon tehneet yhtä hyvin yhdennäköisistä kappaleista kuin tuosta itsessäänkin yhdennäköisestä?”

”Kaikittain.”

”Meillä on siis täytynyt olla tieto itse yhdennäköisyydestä semmoisenaan ennen sitä aikaa, jolloin me ensi kerran nähdessämme yhdennäköisiä kappaleita, tulimme huomanneeksi, että ne yrittävät olla itsessään yhdennäköisen kaltaisia, vaikka niiltä jotain puuttui?”

”Niin kait.”

”Mutta senkin tunnustanemme, ett’emme ole tuota huomausta tehneet emmekä voikaan tehdä muulla tavoin kuin joko näkemällä taikka koskemalla taikka muulla aistimella huomaamalla; sillä kaikki nämä ovat minusta yhtä.”

”Niinpä ovatkin, Sokrates, siihen katsoen, mitä meidän keskustelumme tahtoo selville saada.”

”Aistimien kautta siis meidän pitää tuleman huomanneeksi, että kaikki aistinnan alaiset kappaleet tavoittelevat tuota, joka on itsessään yhdennäköinen, sekä että ne ovat tätä puuttuvaisempia. Vai miten?”

”Niin, vainen.”

”Mutta ennenkuin rupeamme näkemään ja kuulemaan ja muilla aistimilla huomaamaan, on meidän täytynyt jostakin saada tieto tuosta itsessään yhdennäköisestä, mitä se on, voidaksemme tähän palauttaa ne eri kappaleet, joita aistintojen kautta havaitsimme yhdennäköisiksi ja voidaksemme samassa huomata, että kaikki tänkaltaiset pyrkivät ollaksensa semmoisia, kuin tuo itsessään yhdennäköinen, vaikka ovatkin sitä huonompia.”

”Täytymyksellä johtuu tämä edellisistä, Sokrates.”

”Emmekö heti synnyttyämme ole nähneet ja kuulleet ja eikö meillä jo silloin ole muitakin aistimuksia ollut?”

”Olemme.”

”Mutta tieto tuosta itsessään yhdennäköisestä on, sanoimme, meidän tätä ennen täytynyt saada?”

”Niin.”

”Ennen syntyämme on meidän siis, kuten näyttää, täytynyt saada se tieto.”

”Siltä näyttää.”

XX. ”Jos siis ennen syntyämme tämän tiedon saimme ja se meillä on syntyessämme, emmekö siis ennen syntyämme ja heti synnyttyämme tunteneet, ei ainoastaan yhdennäköisyyttä semmoisena ja suuruutta ja pienuutta semmoisina, vaan myöskin kaikki muutkin senkaltaiset? Sillä meidän puheemme nyt tarkoittaa ei ainoastaan itsessään yhdennäköistä, vaan myöskin itsessään kaunista, itsessään hyvää, oikeata, pyhää ja, kuten sanon, kaikkia, jota me ”olemisen” nimityksellä merkitsemme, olkoonpa kysymyksiä tehdessämme taikka vastauksia antaessamme. Näistä siis kaikista on meidän ennen syntyämme täytynyt saada tiedot.”

”Niin on.”

”Ja jos näin olemme tiedot saaneet emmekä niitä myötänsä unohtaisi, niin ne aina olisivat meillä olemassa sekä syntyessämme että koko elämän läpikin; sillä tietäminen on juuri siinä, että, kun jostakin olemme tiedon saaneet, se meillä on olemassa eikä ole meiltä kadoksiin mennyt. Vai emmekö, Simmias, unohtamiseksi sano tiedon katoamista?”

”Niin aivan, Sokrates,” sanoi hän.

”Mutta jos me nyt, arvelen minä, saatuamme nämä tiedot ennen syntyämme, ne syntyessämme olemme kadottaneet, mutta sittemmin aistintojen kautta näistä asioista jälleen saaneet ne tiedot, jotka meillä kerran ennen olivat, eiköhän silloin se, jonka me oppimiseksi sanomme, ole juuri sen tiedon jälleen saaminen, joka meillä ennen on ollut? Ja tämän me kait hyvällä syyllä voimme sanoa mieleen muistumiseksi?”

”Aivan.”

”Sillä sehän on mahdolliseksi näytetty, että me, jotakin aistiessamme, olkoonpa näön, kuulon, taikka muun aistinnon kautta, tulemme mieltineeksi jotain toista kuin tätä, jota toista olemme unohtaneet ja jota tämä aistinnon-alainen tulee likelle joko erinäköisenä taikka sen kanssa yhdennäköisenä. Niin että siis, kuten sanottu on, kahdesta toinen on tosi: me joko olemme kaikki näillä tiedoilla tänne syntyneet ja ne meissä pysyvät elämämme läpi, taikkapa ne, joiden me sanomme ”oppivan,” eivät teekään mitään muuta kuin uudestaan muistavat, jossa tapauksessa oppiminen onkin mieleen-muistamista.”

”Ja ihan varmaan onkin, Sokrates, näin laita.”

XXI. ”Kummanko näistä nyt valitset, Simmias? Senkö että me näillä tiedoilla synnymme vai että sittemmin mieleemme

muistuvat ne, joista ennen olemme tiedon saaneet?”

”Tällä erää, Sokrates, en taida kumpaakaan valita.”

”No entä taidatko seuraavain välillä valita ja mitä niistä arvelet? Mies, joka jotakin tietää, osaako hän tiettävistään selkoa tehdä?”

”Täytyy kait hänen se osata, Sokrates,” sanoi hän.

”Onko se siis sinun ajatuksesi, että kaikki osaavat selkoa tehdä niistä, joista puheemme nyt on ollut?”

”Tahtoisinpa vaan, että niin olisi,” sanoi Simmias, ”mutta pikemminpä pelkään, ett’ei huomenna tähän aikaan enään ole ainoatakaan ihmistä, joka voisi tyydyttävällä tavalla sen tehdä.”

”Sinun mielestäsi siis, Simmias, eivät kaikki ihmiset näitä tiedäkään?,” sanoi Sokrates.

”Eivätpä kyllä.”

”Heidän siis täytyy uudestaan itselleen muistuttaa se, josta heillä ennen oli tieto?”

”Välttämättömästi.”

”Milloin ovat sielumme saaneet näistä tiedon? Ei suinkaan sen perästä, kuin ihmisiksi synnyimme?”

”Eipä kyllä.”

”Sitä ennenkö siis?”

”Niin.”

”Ennenkuin ne ihmis-muotoon ilmestyivät, olivat siis meidän sielumme olemassa, ilman ruumiitta, mutta tiedolla varustettuina.”

”Niinpä kyllä, Sokrates, ell’emme ole noita tietoja saaneet itse syntyessämme; sillä tämä aika on vielä otaksuttavana.”

”Olkoon, ystäväni; mutta missä toisessa hetkessä me ne taas kadotimme? sillä niinkuin äsken tunnustimme, me emme ole näillä varustettuina syntyneet. Vai kadotimmeko me ne samassa hetkessä, kuin ne saimme? Taikka onko sinulla mitään muuta aikaa sanottavanaasi?”

”Ei, Sokrates; vaan en huomannut, että arveluni oli tyhjä.”

XXII. ”Onko siis, Simmias, asian laita meidän mielestämme tämmöinen?,” sanoi Sokrates. ”Jos, niinkuin aina kertaamme, toden perästä on olemassa itsessään kaunis, itsessään hyvä ja kaikki muu senkaltainen olemus ja jos me tähän, jonka tunnemme erääksi meissä ennen löytyneeksi omaksi olemukseksi, palautamme ja tähän vertaamme kaikki aistimisen alaiset esineet, johtuuko siitä välttämättömyydellä, että, samalla tavoin kuin nuo puhtaat olemukset ovat olemassa, samalla tavoin meidän sielummekin täytyy olla olemassa jopa ennen syntyämme; ja että jos näin ei ole laita, meidän puheemme silloin on tyhjäksi joutunut? Onko nyt tosiaankin asian laita semmoinen, onko yhtä välttämätöntä, että meidän sielumme ennen syntyämme ovat olemassa, kuin että nuo olemukset ovat olemassa, ja että sielut eivät ole olemassa, jos eivät nuokaan olemukset ole olemassa?”

”Yltäkyllin välttämättömältä,” sanoi Simmias, ”näyttää minusta, Sokrates, tämän asian laita, ja kauniinpa päätteen onkin puheemme siinä saavuttanut, että sielumme, ennen syntyämme, on samankaltaisesti olemassa, kuin tuokin olemus, josta nyt puhut. Sillä mitä minuun tulee, niin minusta ei ole mikään niin selvä kuin se, että kaikki tänkaltaiset, niinkuin esimerkiksi kaunis, hyvä ja kaikki muut, joista nyt olet puhunut, varmaan ja ennen kaikkia ovat olemassa, ja ainakin minun mielestäni on tämä ihan kylliksi todistettu.”

”Mutta miten on Kebeen?” sanoi Sokrates; ”sillä meidän täytyy saada Kebeskin tästä vakuutetuksi.”

”Hän luullakseni onkin täysin vakuutettu, vaikka hän kyllä, mitä todistusten hyväksymiseen tulee, on kovimpia miehiä,” sanoi Simmias. ”Kuitenkin arvelen hänen olevan – eikä suinkaan puuttuvaisesti – vakuutettuna siitä, että sielumme oli, ennen synnyttymme, olemassa.” XXIII. ”Mutta,” jatkoi Simmias, ”onko se vielä kuoltuammekin olemassa, sepä ei minustakaan, Sokrates, ole vielä todistettu, vaan tätä vastustaa vielä tuon yleisön arvelu, jota Kebes äsken mainitsi, että sielu ihmisen kuoleman kanssa haihtuu ja että kuolema on sille sen loppuna oleva. Sillä mikäpä estää, että sielu syntyy ja alkunsa saa jostain muualta sekä on olemassa, ennen tulemistansa ihmis-ruumisen, mutta, tähän tultuaan ja tästä jälleen erottuaan, sitten itsekin kuolee ja menehtyy?”

”Oikein puhut, Simmias,” sanoi Kebes. ”Sillä näyttääpä siltä, kuin olisi vaan toinen puoli todistettavista todeksi näytetty, se nimittäin, että sielumme on, ennen syntyämme, olemassa; todistettava on lisäksi, että se on yhtä hyvin olemassa meidän kuoltuamme kuin ennen syntyämme, jos todistus mieli tulla täydelliseksi.”

”Sepä, ystäväni Simmias ja Kebes, onkin jo todistettu,” sanoi Sokrates, ”jos tahdotte tämän todistuksen yhteenpanna sen kanssa, josta jo olimme yhtä mieltä, nimittäin että kaikki elävä saa kuolleesta syntynsä. Jos, näetten, sielu jo ennaltaan on olemassa ja jos sen myöskin tähän elämään tullessaan ja syntyessään täytyy syntyä juuri kuolemasta ja kuolleena-olemisesta, eikä mistään muusta, eikö täytyisi sen siis olla kuolemankin perästä olemassa, koska sen jälleen täytyy tähän elämään syntyä? Todistettuna on siis nyt jo se, jota kaipaatte.”

XXIV. ”Kuitenkin luulen huomaavani, että niin sinä kuin Simmiaskin mielellänne tahtoisitte saada tämän aiheen

laveammaltakin keskustelluksi, sekä että teillä, samaten kuin lapsillakin, on se pelko, että, kun sielu ruumiista lähtee, tuuli sen todellakin hajoittaa ja haihduttaa, varsinkin kun sattuu joku kuolemaan, ei tyvenessä ilmassa, vaan tuimassa myrskyssä.”

Kebes hymyillen vastasi tähän: ”koeta siis, Sokrates, meitä saada toiseen vakuutukseen ikäänkuin olisikin meissä se pelko; taikkapa pikemmin: ei niinkuin olisi tämä pelko meissä, vaan meidän joukossamme ehkä löytynee lapsi, jolla tämmöinen pelko lienee. Tätä lasta siis koettakaamme rauhoittaa, ett’ei se pelkäisi kuolemata kuni kummituksia.”

”Mutta silloinpa saattekin,” sanoi Sokrates, ”sille laulaa joka päivä, siksi että olette rauhaan sen lumonneet.”

”Mistäs saamme, Sokrates”, sanoi Kebes, ”hyvän lumo-laulajan tänkaltaisia vastaan, sitten kun sinä olet meidät jättänyt?”

”Suuri on, Kebes, Hellaan maa”, sanoi Sokrates, ”ja siinä löytyy montakin oivaa miestä, lukuisat ovat myöskin muukalaisten kansat, joita kaikkia teidän tulee läpi-tutkia, etsien tämmöistä lumo-laulajaa, yhtä vähän rahoja kuin vaivaa säästäen; sillä muuta ei ole, johon voisitte soveliaammin rahojanne menettää. Mutta etsiä teidän tulee itsiennekin kesken; sillä varmaan ette ole helposti löytävät semmoisia, jotka voisivat tämän tehdä paremmin kuin te.”

”Näin on varmaan tapahtuva,” sanoi Kebes, ”mutta jos on mieleesi, niin palatkaamme siihen, johon keskustelumme jätimme.”

”Varmaan on se mieleeni; mitenkä se ei olisi!”

”Oivasti lausuttu”, sanoi Kebes.

XXV. ”Eivätköhän ne kysymykset, jotka meidän siis tulee itsillemme tehdä”, sanoi Sokrates, ”ole melkein tämän kaltaisia: minkälatuinen on se, jonka sopii haihtua? minkälatuudesta tulee meidän pelätä, että sen näin käy, minkälatuudesta taas ei? Ja sen jälkeen tulee meidän tarkastaa, kummanko laatuinen sielu on, ja tämän taas johdosta saamme sielumme puolesta joko pelätä tahi toivoa.”

”Oikein puhut”, sanoi hän.

”Eiköhän siis liiteperäinen ja kokoonpantu ole sitä laatua, että sen luonnonmukaisesti sopii samalla tavalla mennä hajalleen, kuin se kokoonkin-pantiin? Mutta jos on jotakin liittämätöntä olemassa, niin tämän ainoan, jos jonkin, ei sovi näin käydä?”

”Minun nähdäkseni on laita näin”, sanoi Kebes.

”Eiköhän se, joka aina on samanlaisena ja samankaltaisena, eiköhän suurimman todennäköisyyden mukaan juuri se ole liittämätön, mutta se, joka on milloin minkin kaltaisena eikä koskaan saman-oloisena, eiköhän se ole liiteperäinen?”

”Minusta ainakin siltä näyttää.”

”Palatkaamme nyt”, sanoi hän, ”siihen, josta jo ennen olemme keskustelleet. Itse olemus, jolle me kysellessämme ja vastatessamme myönnämme olemisen aatteen, onko se aina samana pysyvä vai milloin minkin kaltaisena? Itsessään yhdenkaltainen, itsessään kaunis, kaikki itsessään oleva, joka on semmoisena olemassa, s. o. itse ehdoton oleminen, sehän ei koskaan käy mitään muutosta, minkälatuista tahansa? Vaan eikö näistä kukin, joka todellakin on olemassa, yhdenlaatuinen ja itsensäkaltaisena olevana, aina myöskin pysy samanolisena eikä milloinkaan millään lailla käy minkäänmoista muutosta?”

”Täytymys sen on, Sokrates, aina olla samanolisena”, sanoi Kebes.

”Mutta miten on laita noiden monien eri kauniiden, esim. ihmisten tahi hevosten taikka vaatteitten taikka kaikkien muitten senkaltaisten, olkootpa ne yhdenkaltaista tahi kauniita tahi mitä hyvänsä samaa laatua ja nimeä? Pysyvätkö nämäkin samoina vai onko, ihan päinvastoin noita edellisiä, näiden laita semmoinen, ett’ei mikään niistä ole samanoloisen itsensä eikä toisensa kanssa, niin etteivät he siis, sanalla sanoen, koskaan pysy samoina?”

”Niinpä vainen”, sanoi Kebes, ”ne eivät koskaan pysy samoina.”

”Eikö näitä voi koskea, nähdä ja muillakin aistimilla huomata, mutta noita samoina pysyviä et voi millään muulla tavalla kuin hengen ajatusvoimalla käsittää, vaan ne ovat näkymättömät eikä voikaan niitä silmillä huomata?”

XXVI. ”Aivan totta puhutkin,” sanoi hän.

”Otaksummeko siis”, sanoi Sokrates, ”jos tahdot, kahta olentojen lajia, toisen näkyväisen, toisen näkymättömän?”

”Otaksumme”, sanoi hän.

”Ja näkymättömän otaksumme aina samana pysyväksi, mutta näkyväisen emme milloinkaan samana pysyväksi?”

”Tämänkin otaksumme”, sanoi hän.

”No hyvä!” sanoi Sokrates, ”me itse, olemmeko me mitään muuta kuin ruumis ja sielu?”

”Emmepä kyllä.”

”Kumpaisenko lajin kaltaisen ja kummalleko pitemmin sukua sanoisimme ruumiin olevan?”

”Sen jokainen huomaa, että se on sukua näkyväiselle”, sanoi hän.

”Entäs sielu? Onko se näkyväinen vai näkymätön?”

”Ei se ainakaan, Sokrates, ole ihmisille näkyväinen”, sanoi hän.

”Mehän puhummekin ainoastaan ihmisille näkyväisistä ja näkymättömistä. Vai tarkoitatko sinä jotakin muuta?”

”En muuta kuin ihmisille.”

”Mitä me siis sielusta sanomme? Onko se näkyväinen vai ei?”

”Ei.”

”Siis näkymätön?”

”Niin.”

”Sielu siis tulee näkymätöntä likemmälle kuin ruumis, mutta ruumis taas näkyväistä?”

”Ihan täytymyksestä, Sokrates.”

XXVII. ”Mutta emmekö ole jo ennen sanoneet, että kun sielu, jotain tutkiessaan, ottaa avuksensa ruumiin, tapahtukoon tämä joko näkemällä taikka kuulemalla taikkapa jonkun muun aistimen kautta – sillä ruumiin avulla jotain tutkia on juuri aistimen kautta tutkiminen – sielu silloin ruumiin kautta tulee vedetyksi niihin, jotka eivät koskaan ole samoina pysyväisiä, sekä itse harhailee, hämmentyy ja hoipertelee niinkuin juopunut, syystä että se on tänkaltaisiin puuttunut?”

”Aivan.”

”Vaan kun se itseksensä yksinensä tutkii, eikö se silloin tähtää tuohon puhtaaseen ja ijäti olevaan ja kuolemattomaan ja samana pysyväiseen, ja eikö se, tämän kanssa samaa sukua, aina, milloin se vaan itseksensä on ja sille näin on suotu, tämän kanssa seurustele sekä herkeä harhailustaan ja eikö se, syystä että se nyt on senkaltaisiin ryhtynyt, näiden suhteen aina ole samana pysyvä ja muuttumaton? ja eikö tätä sielun tilaa nimitetä viisaudeksi?”

”Vallan hyvästi ja oikein puhutkin, Sokrates”, sanoi hän.

”Kummanko lajin näköisen sinä nyt siis, sekä edellisistä että nyt sanotuista päättääksesi, arvelet sielun suuremmassa määrässä olevan ja kummalleko likemmältä sukua?”

”Jokaisen, Sokrates, itse kova-oppisimmankin, täytyy mielestäni myöntää”, sanoi hän, ”että sielu kokonansa ja kerrassaan pikemmin tulee likemmälle tuota aina samana pysyvää kuin sen vastakohtaa.”

”Entäs ruumis?”

”Sen vastakohtaa likemmälle.”

XXVIII. ”Katso asiata vielä siltäkin kannalta, että, niinkauan, kuin sielu ja ruumis yhdessä ovat, itse luonto on säätänyt toisen palvelemaan ja tottelemaan, toisen taas käskemään ja hallitsemaan; kumpiko näistä nyt sinun mielestäsi, näiden mukaan, sopii jumalalliselle, kumpiko kuolonalaiselle? Vai eikö mielestäsi jumalallinen ole sitä luontoa, että sen tulee käskeä ja johtaa, mutta kuolonalaisen taas totella ja palvella?”

”Niin kait minun mielestäni.”

”Kummanko kaltainen siis sielu on?”

”Selväähän, Sokrates, on, että sielu on jumalallisen, mutta ruumis kuolonalaisen kaltainen.”

”Ajattelepa siis, Kebes”, sanoi hän, ”eikö kaikista nyt sanotuista meille johdu se seurauksena, että sielu suurimmassa määrässä on jumalallisen ja kuolemattoman ja aatteellisen ja yhdenkaltaisen ja hajoamattoman ja aina samalla tavalla itsensä suhteen olevan kaltainen, ruumis taas inhimillisen ja kuolonalaisen ja aatteettoman ja monenkaltaisen ja hajoavaisen ja itsensä suhteen aina eri tavalla olevan kaltainen. Onko meillä, ystäväni Kebes, mitään tätä vastaan sanomista, ett’ei muka näin laita olisi?”

”Ei mitään.”

XXIX. ”Miten siis? Koska nyt näin on laita, eiköhän ruumis ole taipuvainen pikaiseen hajoamiseen, mutta sielu taas olemaan joko kokonansa taikka ainakin likimäärin hajoamattomana?”

”Niin kait.”

”Mutta tiedäthän”, sanoi Sokrates, ”että, ihmisen kuoltua, hänen näkyväinen osansa, hänen ruumiinsa, ja joka näkyvässä on, jonka me kuolleeksi ruumiiksi sanomme ja jonka tulee hajota, raueta ja haihtua, ei paikalla käykään näitä muutoksia, vaan säilyy melkoisenkin ajan, jopa aivan kauankin, jos joku kuolee, kun hänen ruumiinsa vielä on terve ja kukoistuksensa iässä. Niinhän rau’ennut ruumis, joka on palsamoittu, niinkuin Egyptiläiset niitä palsamoivat, melkein tykkönään säilyy mahdottoman pitkän ajan. Ja muutamathan ruumiin osat ovat, vaikka mätäneekin ruumis, melkeinpä vainen kuolemattomiksi sanottavat, esimerkiksi luut ja jänteet ja kaikki senkaltaiset. Eikö niin?”

”Niin vainen.”

”Mutta sielu, tuo meidän näkymätön osamme, joka on menevä toiseen yhdenkaltaiseen, jaloon ja puhtaaseen ja näkymättömään paikkaan, tuohon todelliseen näkymättömien valtakuntaan,[\[23\]](#) hyvän ja viisaan jumalan luokse, johon,

jos jumala suo, minunkin sieluni piämmiten on menevä, tämäkö meidän tänkaltainen ja näin syntynyt osamme, sekö, ruumiista erottuaan, heti haihtuisi ja menehtyisi, kuten useimmat ihmiset arvelevat? - Paljonpa puuttuu näin olemasta, ystäväni Kebes ja Simmias. Paljoa pikemmin on asian laita tämmöinen: jos sielu puhtaana eroaapi vetämättä mukaansa mitään ruumiista, koska ei se tässä elämässä omasta tahdostaan harjoittanut yhteyttä ruumiin kanssa, vaan tätä kartti ja keräysi itseksensä, tämä kun juuri olikin sen harrastuksena, - mutta tähähän ei ole mitään muuta kuin todellista viisaana olemista ja todenperäistä valmistelemista helposti kuollaksensa; - vai eikö olisi tämä kuoleman valmistusta? - -

”On kyllä.”

”Jos sielu siis tämänkaltaisena eroaapi, eikö se silloin tule itsensä kanssa yhdenkaltaiseen näkymättömään, tuohon jumalalliseen ja kuolemattomaan ja viisaasen, johon tultua sille on suotu onnellisena olla, vapautettuna harhaudesta ja mielettömyydestä ja pelosta ja hurjista rakkauden himoista sekä muistakin inhimillisistä paheista, ja oleskelee, niinkuin vihityistä sanotaan, muun aikansa todellakin jumalien parissa? Tätenkö tahdomme, Kebes, ajatustamme lausua, vai toisin?”

XXX. ”Zeyn kautta, täten”, sanoi Kebes.

”Mutta, arvelen minä, jos sielu ruumiista eroaa saastutettuna ja puhdistumattomana, syystä että se on ruumiin kanssa aina yksissä ollut, sitä palvellut ja rakastanut sekä siinä määrässä ollut sen, sen himojen ja huvien lumoamana, ett’ei sille olekaan mikään muu näyttänyt todelliselta, kuin ruumiillisuus, jota voi koskea, nähdä, juoda, syödä ja hekumana käyttää, mutta sitä vastoin on harjaunut vihaamaan, kammomaan ja pakenemaan sitä, joka on sille himmeätä ja näkymätöntä, tuota aatteellista ja filosofian kautta käsitettävää, luuletko, että tämänkaltaisen sielu on itsessään puhtaana?”

”En millään tavoin”, sanoi hän.

”Eipä kyllä, vaan, luullakseni, ruumiillisuuden läpivaltaamana; ja tämän ruumiillisuuden on juuri kanssakäynti ja yksissä-olo ruumiin kanssa sielulle tehnyt luontoperäiseksi sen kautta, että sielu alinomaa oli ruumiin kanssa yksissä ja tästä piti suurta huolta.”

”Aivan.”

”Joksikin painavaksi kait täytyy, ystäväni, tuota ruumiillisuutta arvella ja raskaaksi sekä maantapaiseksi ja näkyväiseksi; ja senkaltaisen sielu, joka tästä on osallinen, paisuu ja vetyy jälleen tähän näkyväiseen paikkaan, se kun pelkää näkymätöntä ja näkymättömän valtakuntaa, ja ajelehtaa, kuten sanotaan, hautapatsasten ja hautojen ympärillä, niinkuin näiden lähellä onkin nähty varjontapaisia sielujen aaveita, haamuja, jotka syntyvät semmoisista sieluista, jotka eivät ole puhtaina irtauneet, vaan vielä ovat näkyväisestä osallisina, josta syystä ne näkyvätkin.”

”Niinpä vaan, todennäköisyyden mukaan, Sokrates.”

”Todennäköisyyden mukaan kylläkin, Kebes; ja nähtävästi nämä haamut eivät ole hyvien sieluja, vaan pahojen, joitten täytyy kuleksia ympäri tämmöisiä paikkoja sovittaaksensa entistä elämänlaatuaan, joka oli huono. Ja niinpä kauan ne kuleksivat, kunnes ne halunsa tähden tuohon myötäseuraavaan ruumiillisuuteen uudestaan kahlehditaan johonkuhun ruumiiseen. XXXI. Mutta ne kahlehditaan, niinkuin todennäköistä on, semmoisiin asuinsijoihin, jotka vastaavat heidän himoihinsa tässä elämässä.”

”Mitä tarkoitat, Sokrates?”

”Että esimerkiksi ne, jotka ovat himonneet syömäryyttä tai irstaisuutta tai juoppoutta eivätkä ole himojansa hillinneet, nähtävästi, sijoitetaan aasien ja senkaltaisten eläinten sukumuotoihin. Vai etkö näin luule?”

”Aivan todennäköisiä puhut.”

”Ne taas, jotka ovat etupäässä harrastaneet vääryyttä, väkivaltaa ja ryöstöä, sijoitetaan susien, haukkain ja korpikotkien sukuihin. Vai mihin muuhun arvelisimme tänkaltaisten sielujen joutuvan?”

”Epäilemättä tämmöisiin”, sanoi Kebes.

”Eikö ole siis”, sanoi hän, ”muitten suhteen selvää, mihin mikin sielu joutuu, aina sen mukaan minkälaiset sen harrastukset ovat olleet?”

”On kait”, sanoi hän; ”kuinkas ei?”

”Eivätkö näistä ole onnellisimpia ja eivätkö joudu parhaimpaan paikkaan ne, jotka ovat harrastaneet tuota kansalaista ja valtakunnallista hyvettä, jonka sanomme hillitseväisyydeksi ja oikeamielisyydeksi, joka syntyy tottumuksesta ja harrastuksesta, ilman filosofiaa ja ajattelemista?”

”Mitenkä nämä olisivat onnellisimmat?”

”Koska todennäköistä on, että nämä uudestaan tulevat valtiantapaiseen ja sävyiseen sukuun, joko mehiläisten taikka vapsahaisten taikka muuriaisten[24] taikkapa he joutuvatkin uudestaan samaan ihmiskeluun ja heistä syntyy keskinkertaisia ihmisiä.”

”Nähtävästi.”

XXXII. ”Mutta jumalien sukuun pääseminen ei ole suotu sille, joka ei ole viisautta harrastanut ja joka ei ole ihan puhtaana eronnut, siis ei kenellekään muulle, kuin opinhaluiselle. Ja tästäpä syystä, te ystäväni Kebes ja Simmias,

oikeat viisauden harrastajat pidättäivät kaikista ruumiillisista haluista ja pysyvät lujina eivätkä niille antau, eikä suinkaan siitä syystä, että he, kuten useimmat rahanhimoiset, muka pelkäisivät taloudellista häviötä, eikä siitäkään syystä, että he, kuten vallan- ja kunnianhimoiset, koska nämä tämmöisistä pidättäytyvät, muka pelkäisivät huonon elämän kunniattomuutta ja häpeätä.”

”Tämähän ei heille sopsisikaan, Sokrates”, sanoi Kebes.

”Eipä kyllä, Zeyn kautta”, sanoi Sokrates; ”senpätähden, Kebes, ne, jotka pitävät jotain huolta sielustansa, jättävät jäähyväisensä kaikille tällaisille ihmisille eivätkä vaella yksissä näiden kanssa, sillä nämä eivät tiedä, mihin joutuvat; vaan koska he ovat sitä mieltä, että heidän ei tule tehdä vastoin filosofiaa ja sielun vapauttamista ja puhdistusta, niin he filosofiaa noudattavat ja kääntyvät sinne, minne tämä johtaa.”

XXXIII. ”Mitä tarkoitat, Sokrates?”

”Olen sen selittävä”, sanoi hän. ”Opinhaluiset, näetten, tietävät, että, kun filosofia haltuunsa ottaa heidän sielunsa semmoisessa tilassa, että se suorastaan on ruumiisen kahlehdittu ja takertunut ja siis pakotettu katsomaan kaikkea olevaa tämän ruumiin kautta, ikäänkuin kahleitten kautta, eikä oman itsensä kautta, ja että se hyörii sulassa tietämättömyydessä, ja kun filosofia näkee, kuinka hirveä tämä kahleitten valta on siinä, että se haluaa saada itse kahlehditun apu-auttajaksi kahlehtimiseen: - - kuten siis sanon: opinhaluiset tietävät, että, kun filosofia kuriinsa ottaa heidän sielunsa tämmöisessä tilassa, se, filosofia, koettaa miedosti sielua kehoittaa ja vapahtaa osoittamalla sille, että ruumiillisilla silmillä näkeminen on täynnänsä erhetystä ja täynnänsä erhetystä niin ikään korvilla ja muilla aistimilla huomaaminen, sekä houkuttamalla sielua vetäymään näistä pois siihen määrään, kuin heidän pakollinen käyttämisensä myöntää, ja että se kehoittaa sielua itseensä keräytymään ja yhdistymään sekä epäluulolla kohtelemaan kaikkea muuta kuin omaa itseänsä, missä tahansa se vaan semmoisenaan voi ajatuksella käsittää olevaisten ehdotonta olemusta, mutta epätotena pitämään kaikkea, joka muun avulla huomataan, ollen missä minkinlaisena. Sillä tämä on jotakin aistittavaa ja näkyväistä, mutta mitä sielu semmoisenaan näkee, on aateperäistä ja näkymätöntä. Koska nyt todellisen filosofin sielu arvelee, että sen ei tule panna vastaan tänkaltaista vapauttamista, niin se täten niin paljon kuin suinkin pidättäyppi nautinnoista ja himoista, suruista ja peloista, ajatellen, että, kun joku antaapi tuiman ilon tahi pelon taikka surun taikka himon valtaan, hän näistä kärsii ei ainoastaan niin suurta vahinkoa, kuin voi joku arvella hänen kärsivän sen kautta, että hän esimerkiksi saattaisi sairastua taikkapa varansa himojen tyydyttämiseen tuhlata, vaan vieläpä, ilman huomaamattansa, tuon kaikkien suurimmankin ja korkeimman vahingon.”

”Minkä niin, Sokrates?” kysyi Kebes.

”Suurin vahinko on siinä, että kunkin ihmisen sielu itse tuon tuiman ilotsemisen tahi suremisen kanssa pakoitetaan siihen luuloon, että se, mikä hänessä tänkaltaisia mielenliikutuksia useimmiten herättää, on oikeinta ja todenperäisintä kaikesta, vaikk’ei laita olekaan niin. Mutta mikä näitä herättää, on parhaasta päästä näkyväiset, eikö niin?”

”On.”

”Eikö siis sielu tällaisten mielenliikutusten alaisena ole kokonaan ruumiin kahleissa?”

”Miten niin?”

”Koska nautinnolla ja surulla aina on ikäänkuin vaarna, jolla se sielun vaarnitsee ja naulaa ruumiin kanssa yhteen sekä tekee sen ruumiinkaltaiseksi, niin että se arvelee todeksi sitä, mitä ruumiskin siksi sanoo. Sillä sen kautta, että se on ruumiin kanssa yhtä mieltä ja iloitsee samoista kuin ruumiskin, on luullakseni sielun täytyminen muuttua yhdentapaiseksi ja yhdenlaatuiseksi ruumiin kanssa sekä semmoiseksi, ett’ei se koskaan voi puhtaana tulla Hadekseen, vaan että se ruumiin täyttämänä eroaa, niin että piankin painuu toiseen ruumiiseen takaisin ja siihen ikäänkuin kylvettynä kasvettu kiinni ja näistä syistä joutuu osattomaksi tuohon jumalalliseen ja yhdenmuotoiseen.”

”Toden totta on, Sokrates, mitä puhut”, sanoi Kebes.

XXXIV. ”Näistä siis syistä, Kebes, ovat oikeat opinhaluiset sekä säännöllisiä että miehullisia, eivätkä niistä syistä, joista useimmat arvelevat. Eikö niin mielestäsi?”

”Niinpä kyllä.”

”Niin; sillä tätä mieltä on filosofiallisen miehen sielu eikä se voisikaan arvella, että filosofian kyllä tulee sitä vapauttaa, vaan että, kun tämä on sen vapauttanut, se jälleen voisi antaada nautinnoille ja suruille ja täten uudestaan itsensä kahlehtia ja koko teon tyhjäksi tehdä tavoittelemalla, vastankohtaisella tavalla, jotakin Penelopen kutomaa;[\[25\]](#) vaan hankkien itsellensä näistä myrskyistä tyyneyttä, noudattaen järjen osotuksia ja tälle aina antauden, katsoen vaan todenperäistä ja jumalallista ja arvelun-alaisuudesta osattomaa ja ainoastaan näitä ravinnokseen nauttien, arvelee se pitävänsä tällä tavoin elää niinkauan kuin elää, ja, kun se on tämän elämän päättänyt, vapautuvansa kaikesta inhimillisestä pahasta sekä joutuvansa itsensä kanssa yhtä sukua olevaisen ja yhdenkaltaisen luokse. Tänkaltaisen kasvatuksen perästä, Simmias ja Kebes, ei suinkaan ole mitään vaaraa käsissä, että sielun, jos se on tänkaltaisia harjoitellut, tarvitsisi pelätä, että se ruumiista erotessaan muka hälvenisi, joutuisi tuulten hajottamaksi taikka ikäänkuin erillensä-lentämällä haihtuisi eikä enää jäisikään minäkään missään olemaan.”

XXXV. Kun Sokrates oli tämän lausunut, tuli pitkän hetken äänettömyys, ja Sokrates itse istui, kuten näytti, vaipuneena ajatuksiin puhuttujen johdosta, ja niin ikään useimmat meistä. Mutta Kebes ja Simmias puhuivat vähän keskenänsä. Kun Sokrates tämän huomasi, kysyi hän heiltä:

”Mitä arvelette”, sanoi hän, ”keskustelustamme? Eihän tuntune se puuttuvaiselta? Se tosin kyllä vielä antanee tilaisuutta monelle epäilykselle ja vastaväitteelle, jos ken tahtoo sitä tyystin tutkistella. Jos te siis jostakin muusta keskustelette, niin en tahdo mitään sanoa; mutta jos vastapuhutuista olette epäilyksissä, niin alkää vieroko, sekä itse

puhuaksenne ja tutkistellaksenne, jos, teistä olisi jossakin paikassa voitu näitä paremmin lausua, että myöskin, jos luulette minun kanssani paremmin perille pääseväne, minunkin taasen mukiin ottaaksenne.”

”Tosiaankin tahdon, Sokrates, sinulle toden puhua”, sanoi Simmias. ”Jo kauan aikaa on kumpikin meistä epäilyksissä ollen tahtonut toinen toistamme esiinsyätä ja kehoittanut kyselemään, koska kyllä haluamme kuulla, mutta se arvelu on meitä pidättänyt, että tämä, käsissä olevan onnettomuuden tähden, sinulle ehkä olisi epä-mieluista.”

Kun Sokrates tämän kuuli, hymyili hän leppeästi ja sanoi: ”Ai, ai, Simmias! Tuskinpa vaan voinenkaan muita saada vakuutetuiksi siitä, ett’ en pidä nykyistä kohtaloani minäkään onnettomuutena, kun en voi teitäkään saada siitä vakuutetuiksi, vaan te pelkääte minun nyt olevani tyytymättömämmän kuin edellisen elämäni aikoina. Ja, kuten näyttää, olen minä teidän mielestänne ennustus-taitoni puolesta laonmpi joutsenia, jotka, kun huomaavat kuoleman tulevan, silloin, niinkuin he ennenkin ovat laulaneet, oikein aika laulla ja nimenomaan laulavat, he kun iloitsevat siitä, että ovat menevät sen jumalan luokse, jonka palveluksessa ovat.[26] Mutta ihmiset, syystä että itse pelkäävät kuolemata, laskevat joutsenistakin valhetta ja sanovat näiden kuolemata itkevän ja surusta muka laulavan, eivätkä ajattele, ett’ ei mikään lintu laula, kun sen on nälkä taikka vilu taikka kun sillä on jotain muuta surua, eipä edes satakieli ja pääskynen ja harjalintu, joitten sanotaan vaikeroiden virittävän surusäveleitään;[27] mutta minusta eivät nämä eivätkä joutsenet surusta laula. Vaan koska he, Apollonin omina ollen, osaavat ennustaa, siitä syystä, minun arvatakseni, he, aavistaen Hadeksen onnellisuutta, laulavat ja riemuitsevat sinä päivänä enemmän kuin edellisenä elinaikanansa. Itsekin arvelen olevani joutsenten kanssa-palvelijana sekä samalle jumalalle pyhitettynä ja saaneeni herraltani ennustustaidon yhtä hyvin kuin ne, enkä siis luule eroavani elämästä raskaammalla mielellä kuin ne. Ja näihin katsoen saatattekin puhua ja kysellä mitä hyvänsä tahdotte, niinkauan kuin nuo Athenalaisten yksitoista miestä sen sallivat.”

”Oikein on, mitä puhut”, sanoi Simmias; ”niinpä olenkin puolestani minä sanova, mistä olen epäilyksissäni, ja sitten on taas tämä tässä sanova, minkä puolesta hän ei hyväksy puhutuita. Minunkin ajatukseni nyt puhutuista on melkein sama kuin sinunkin, Sokrates, että tarkka tieto näistä on tässä elämässä joko mahdoton taikka varsin vaikea saada, mutta, peräti veltto mies on toiselta puolen se, joka jättää kaikin puolin tarkastamatta, mitä näistä puhutaan, ja väsy, ennenkuin hän on asian joka taholta loppuun tutkinut. Sillä näiden kysymysten suhteen täytyy saavuttaa ainakin yksi seuraavista, joko oman tutkimuksen kautta oppia tahi muuten havaita, miten asian laita on, taikkapa, jos on tämä mahdotonta, otaksua paras ja vastustamattomin inhimillinen ajatus niistä, ja, tämä aluksena, koettaa elämänsä läpi purjehtia niinkuin se, joka itsensä lautalle uskoo, ell’ ei muutoin joku voi turvaallisemmasti ja vaarattomammasti tätä purjehdusta tehdä luotettavammalla aluksella, se on: jonkun jumalan antaman opetuksen nojassa. Senpätähden minä nyt en ujostelekaan kysyä, koska sinäkin siihen kehoitat, enkä ole tulevaisuudessa itseäni syyttävä siitä, ett’ en nyt puhunut, mitä ajattelin. Kun, näet, Sokrates, itsekseni ja ystäväni kanssa tässä puhutuita tutkin, niin ne eivät näytä aivan tarpeeksi tyydyttäviltä.”

XXXVI. Sokrates tähän vastasi:

”Epäilyksesi on, ystäväni, arvattavasti oikeutettu; mutta sano, missä kohden puhutimme eivät tyydytä.”

”Siinä kohden”, sanoi tämä, ”että voisi samaa lausua soinnusta, lyyrysta ja kielistä, että, näet, sävellytetyssä lyyryssa sointu on jotain näkymätöntä, ruumiitonta ja peräti kaunistaa ja jumalallista, mutta että itse lyyry ja kielet ovat ruumiillisia aineita ja ruumiinkaltaisia, liite-peräisiä, maantapaisia sekä kuolonalaista sukua. Jos nyt joku rutistaisi lyyryn ja leikkaisi taikka repisi rikki sen kielet, niin voisihan, käyttämällä samaa puhetta, kuta sinäkin käytit, hänkin väittää, että tuon soinnun yhä täytyy olla olemassa ja että se ei ole hävinnyt; - [28] sillä mitään mahdollisuuttahan ei löytyisi siihen, että, kun kielet ovat rikki revityt, lyyry, vieläpä kieletkin, jotka ovat kuolonalaisia, yhä olisivat olemassa, vaan sointu, joka on samaa syntyä jumalallisen ja kuolemattoman kanssa, olisi hävinnyt, vieläpä hävinnyt ennen kuolevaista - vaan hän sanoisi soinnun täytyvän olla jossakin vielä olemassa sekä puun ja kielten pikemmin mätänevän, kuin että sointu olisi jonkun muutoksen alainen. Sillä minun luullakseni sinäkin, Sokrates, olet huomioosi sen pannut, että enimmäten otaksumme sielun olevan jotain senkaltaista, että, kun ruumiimme on lämpimän ja kylmän, kuivuuden ja nesteisyyden ja muitten samankaltaisten ikään kuin pullistamana ja supistamana, meidän sielumme on näiden sekaannus ja sointu, kun ovat nämä toisiinsa kauniisti ja suhteellisesti sekoitetut. Jos sielu siis on joku sointu, niin on selvä, että, kun meidän ruumiimme ylenmäärin hervostuu taikka taudeista ja muista kiusoista kiihtyy, sielun heti täytyy hävitä, vaikkapa se olisi kuinkakin jumalallista laatua, samaten kuin muutkin soinnut niin säveleissä kuin taiteilijainkin kaikissa teoksissa, kun sitä vastoin kunkin ruumiin tähteet kestävät kauan aikaa, kunnes ne joko palavat taikka mätänevät. Mieti siis, mitä meidän pitää semmoiseen puheeseen vastaaman, jos joku väittäisi, että sielu, ollen tänkaltaisena sekaannuksena ruumiin aineista, ensinnä häviää niin sanotussa kuolemassa.”

XXXVII. Sokrates silloin katseli ympärilleen, niinkuin tapansa usein oli, ja sanoi hymyillen:

”Mitä Simmias väittää, on varmaan oikein. Jos siis joku teistä on minua neuvokkaampi, niin älköön olko vastaamatta! Sillä Simmias ei suinkaan ole taitamattomasti puheseeni iskenyt. Mutta ennenkuin vastaamme, pitäisi mielestäni ensin kuulemaan Kebestäkin, mitä hän taas keskustelussamme moittii, jotta täten saisimme aikaa miettiäksemme, mitä meidän pitää vastaaman, ja sitten, kun olemme häntä kuulleet, on meidän myöntyminen heidän moitteisiin, jos ne meistä tuntuvat oikealle sointuvan; jos ei, niin yhä kiistämme puheemme puolesta. Hyvä siis, rakas Kebes! sano, mikä se on, joka sinua huoleuttaa ja sinulle epäilystä tuottaa.”

”Minä sen siis sanon”, lausui Kebes. ”Minun mielestäni on, näetten, asia vielä samalla kannalla ja saman syytteen alaisena, kuin ennen sanoimme.[29] Sillä että sielun olemassa oleminen ennenkin, kuin se tähän muotoon tuli, on aivan mielyttäväisesti ja, ellei ole liikanaista niin sanoa, aivan kylläksikin todistettu, sitä en peruuta; mutta että se vielä meidän kuoltuammekin on jossain olemassa, sepä minusta ei näytä samalla tavoin todistetulta. Simmiaan vastaväitteeseen, ett’ ei sielu muka olisi ruumista lujempi ja pitkäaikaisempi, en myönny; sillä kaikissa näissä suhteissa sielu minusta näyttää suuresti voittavan. ”Mistä syystä siis vielä epäilet?” - voisi todistuksemme kannalta sanoa - ”kun näet, että ihmisen kuoltua tuo heikompi vielä on olemassa, eikö näytä se sinusta välttämättömältä, että tuo pitemmän aikaa kestäväkin tällä samalla ajalla pysyy säilytettynä?” Tutkipa, onko vastaukseni tähän minkä veroinen. Samaten kuin Simmias tarvinnen minäkin jotakin vertausta. Minun mielestäni, voi näetten, tuo äsken sanottu yhtä hyvin paikkansa pitää, kuin jos lausuisi joku vanhasta kuolleesta kankurista sen puheen, ett’ ei mies olekaan hävinnyt, vaan että hän

luultavasti on jossakin olemassa, ja todistukseksi esiintois sen puvun, jonka vainaja itse oli kutonut ja käyttänyt, että sekin on eheänä säästynyt eikä ole hävinnyt, ja, jos ken ottaisi ollaksensa häntä uskomatta, hän tältä kysyisi, kummanko hän arvelee pitemmän aikaa kestäväksi, ihmis-suvunko vai vaatteen, joka käytetään ja kuuluu, ja hän, tämän vastattua, että ihmis-suku se paljonkin pitemmän aikaa kestää, tällä arvelisi todistetuksi, että kaikella muotoa mies siis onkin elossa, kosk'ei tuo lyhytaikaisempikaan ole hävinnyt. Mutta luullakseni ei olekaan, Simmia, laita tällainen; sillä tarkasta sinäkin puhuttani. Itsekukin voinee otaksua, että, joka näin puhuu, puhuu yksinkertaisesti. Sillä tämä kankuri on kutonut ja kuluttanut montakin tämmöistä vaatetta ja hävinnyt myöhemmin kuin nämä monet vaatteet, mutta ennemmin, arvatakseni, kuin viimeinen niistä, eikä ole siltään ihminen huonompi eikä heikompi kuin vaate. Tämä sama vertaus soveltuu, arvellakseni, sielunkin oloon ruumiin suhteen, ja kohtuutta puhuisi mielestäni se, joka näistä ihan samaa väittäisi, että, näet, sielu on jotain pitkä-aikaisempaa, mutta ruumis jotain heikompaa ja lyhyt-aikaisempaa. Sillä voisihan hän sanoa, jokainen sielu kuluttaa monta ruumista, varsinkin jos se monta vuotta elää. Sillä jos ruumis sulaisi ja loppuisi ihmisen vielä eläessä, mutta sielu kulunutta aina uudestaan kutoisi, niin olisi kyllä välttämätöntä, että sielu kuollessaan sattuisi olemaan viimeisessä kutomassaan ja sai loppunsa ennen tätä ainoata; mutta kun on sielu loppunsa saanut, silloinpa jo näyttääkin ruumis heikkoutensa luontoa ja, pian mätäntyneenä, se menehtyy. Senpä tähden ei voikaan, tähän todistukseen luottamalla, olla varma siitä, että sielumme, meidän kuoltuamme, vielä on jossain olemassa. Sillä jos joku näin väittelevälle menisi laajempiinkin myönnetyksiin, kuin mitä sinä väittelet; jos hän tälle myöntäisi, ett'ei sielumme ainoastaan ole olemassa ennen syntyämme, vaan ett'ei myöskään mikään estäisi, että, kuoltuamme, muutamien sielut ovat olemassa ja tulevat olemaan sekä että ne monta kertaa syntyvät ja jälleen kuolevat – sillä niin luja olisi luonnoltaan sielu, että se kestäisi montakin syntyä –; jos hän tämän nyt myöntäisikin, niin hän ei sillä myöntäisi, ett'ei sielu monenlukuisissa syntymisissään voipuisi ja ett'ei se yhdessä noista kuolemisistaan kokonansa voisi peräti loppua; hän vaan tästä sen sanoisi, ett'ei kukaan tunne sitä kuolemaa ja sitä ruumiin häviämistä, joka sielulle hävityksen tuo – sillä mahdoton lienee itsekullekin meistä tämän tietäminen. Mutta jos nyt on asian laita tällainen, niin ei sovi kenenkään, tervettä järkeä loukkaamatta, luottamuksella odottaa kuolemaa, kosk'ei voi todeksi näyttää, että sielu kaikissa tapauksissa on kuolematon ja häviämätön. Ja jos hän tätä ei voi, niin täytyy kuolemata odottavaisen aina sielunsa puolesta pelätä, että se nyt tapahtuvassa ruumiin erkanemisessa kokonaan loppuu.”[30]

XXXVIII. Kun olimme nämä puheet kuulleet, valloitti meidät kaikki, kuten jälestä päin toisillemme kerroimme, mielipaha siitä, että me, jotka edellisestä puheesta jo olimme suuresti vakuutetut, uudestaan tulimme hämmennyksiin ja jouduimme epäilyksiin ei ainoastaan edellisistä puheista, vaan myöskin siitä, mitä nyt oli keskusteltavana, koska joko me emme olleet minkään veroisia tuomareita taikkapa itse asia ei ansainnut mitään uskomista.

Ekhekrates. Jumalien kautta, Faidoni, minä teille tuon hyvin anteeksi suon. Sillä kun nyt kuulen sinun tästä puhuvan, niin minunkin mieleeni johtuu näin itselleni sanoa: mitäs puhetta meidän nyt enää pitää uskomana? Sillä vaikka olikin se todistus, jonka Sokrates toi esiin, aivan uskottava, niin on se nyt joutunut epäluulon alaiseksi. Nyt kuten ainakin valloittaa, näet, minut ihmeellisellä tavalla tuo väitös, että sielumme on joku sointu, ja tämä väitös nyt lausuttuna hiukan muistutti minua siitä, että itsekin ennen olen ollut tätä ajatusta. Ja samoin kuin alustakin niin tarvitsen suuresti taaskin jotain muuta todistusta, joka minun saa siihen vakuutukseen, ettei sielu kuole ihmisen kuolemassa. Kerro siis, Zeyn kautta! miten Sokrates pitkitti puhettansa? – Näyttikö ehkä hänkin, kuten teistä mainitset, joutuneen pahoillensa vai ei? Vai ryhtyikö hän tyvenellä mielellä väitöksensä puolustamiseen? Ja puollustiko hän sen riittäväisesti vai vaillinaisesti? Kerro meille kaikki tämä, miten tarkimmiten taidat!

Faidoni. Toden perästä, Ekhekrates, useinpa olen Sokratesta ihmetellyt, mutta enpä koskaan häneen enemmän ihastunut, kuin tällä kertaa hänen luonaan ollessani. Se seikka, että hänellä oli jotain vastaamista, se nyt ehk'ei mitään outoa; mutta mitä minä hänessä parhaasta päästä ihmettelin, oli ensiksikin se, kuinka mielellään, hyväntahtoisesti ja lempeästi hän otti kuunnellaksensa nuorukaisten puhetta; sitten kuinka äkkiä hän huomasi, minkä vaikutuksen nämä puheet olivat meihin tehneet, ja vielä sittenkin kuinka onnellisesti hän meidät paransi ja meidät, jotka jo olimme ikäänkuin pakosalle ajetut ja voitettut, sai takaisin huudetuiksi ja kehoitetuiksi, häntä seuraamaan ja hänen kanssansa asian ratkaisuun jälleen ryhtymään.

Ekhekrates. Miten tuo siis kävi, Faidoni?

Faidoni. Minä sen kerron. Minä satuin istumaan vuoteen vieressä matalalla jakkaralla Sokrateen oikealla puolella, hän istui minua paljon ylempällä. Hän nyt minun päätäni siveli, kokosi kouraansa niska-hiukseni – hänen tapansa oli muutoinkin, kun niin sattui, leikitellä hiusteni kanssa – ja sanoi:

”Huomenna siis, Faidoni, olet sinä leikkaava pois nämä kauniit kiharat?”[31]

”Siltäpä näyttää, Sokrates”, vastasin minä.

”Etpä toki, jos minua tottelet.”

”Mitenkäs ei?” kysyin minä.

”Tänä päivänä jo”, sanoi Sokrates, ”olen minä leikkaava minun hiukseni, sinä nämä sinun hiuksesi siinä tapauksessa, että väitteemme on meiltä kumottu, emmekä enää voi sitä henkiin herättää. Ja jos minä sinuna olisin ja minun toteennäyttämiseni tyhjään menisi, niin minä samaten kuin Argolaiset tekisin valan, ett'en antaisi hiukseni ennen kasvaa, kuin uudistetussa taistelussa olisin Simmiaan ja Kebeen väitteet voittanut.”[32]

”Mutta”, sanoin minä, ”eihän Herakleskaan riitä kahta vastaan.”[33]

”Huuda siis”, sanoi hän, ”minua sinun Iolaonasi avuksi, niin kauan kuin vielä päivä on.”[34]

”Huudanpa kyllä”, sanoin minä, ”vaan en Herakleena, mutta Iolaona Herakleen.”

”Se ei tee eroitusta”, sanoi hän. XXXIX. ”Mutta varokaamme ensiksi, ettemme joudu eräisen mielentilaan.”

”Mihin tilaan?”, kysyin minä.

"Ettemme me joudu keskustelun vihaajiksi, samaten kuin löytyy ihmis-vihaajia; "sillä", jatkoi hän, "suurempaa paha ei voi ihmisen osaksi tulla, kuin joutua keskustelun vihaajaksi. Keskustelemisen viha syntyy ihan samalla tavalla kuin ihmis-viha. Sillä ihmisviha syttyy siitä, kun joku ilman eroittamis-älyä lujasti luottaa toiseen ihmiseen ja luulee tämän olevan kokonaan todenperäisen ja suoran ja uskollisen, mutta vähän sittemmin huomaa hänet pahaksi ja epä-uskolliseksi, ja samaten taas jonkun toisen. Ja kun jonkun useasti näin käy, semminkin semmoisten puolelta, joita hän on pitänyt likimmäisinä ja ystävällisimpinä, niin hän vihdoin, näin usein loukkautuneena, rupeaa kaikkia vihaamaan ja arvelemaan, ett'ei niin mitään hyvää ole yhdessä ainoassakaan ihmisessä. Vai etkö ole huomannut, että tällä tavoin käy?"

"Olen kyllä", sanoin minä.

"Eikö ole tämä häpeällistä?", jatkoi hän, "Ja eikö ole ihan selvä, että tällainen mies harjoittaa kanssakäymistä ihmisten kanssa ihmis-oloja tuntematta? sillä jos hän tätä kanssakäymistä taidolla harjoittaisi, niin hän huomaisi, että, kuten laita onkin, perin hyviä niinkuin perin pahojakin ihmisiä löytyy ani harvassa kumpaisiakin, mutta keskinkertaisia enimmältään."

"Mitenkä niin", kysyin minä.

"Samalla tavoin", vastasi hän, "kuin on laita pienten ja isojen. Luuletko jotain olevan harvemmassa löydettävänä, kuin sangen iso taikka sangen pieni ihminen, koira tai mikä muu hyvänsä? Taikkapa vallan nopea tai vitka, vallan ruma tai kaunis, vallan valkea tai musta? Vai etkö ole havainnut, että kaikissa tänkaltaisissa äärimmäisen etevyydet ovat harvassa ja luvultaan vähät, mutta että keskinkertaisia on runsaasti ja paljon."

"Niinpä kyllä", sanoin minä.

"Etkö usko", jatkoi hän, "että, jos pantaisiin pahanteon kilpailu toimeen, ani harvat tässäkin ilmestyisivät ensimmäisinä?"

"Arvattavasti", vastasin minä.

"Niinpä kyllä", sanoi hän; "mutta tässä suhteessa tutkistelut eivät olekaan ihmisten kaltaisia, - minä vaan tässä seurasin sinun johtoasi - vaan siinä, että joku ilman tutkisteluihin tarvittavaa taitoa ottaa uskoaksensa jonkun tutkistelun oikeaksi, mutta vähän ajan perästä päättää sen valheeksi - kuten se välistä onkin, välistä taas ei - ja samalla tavoin milloin minkin tutkistelun. Varsinkin tiedät näin käyvän niiden, jotka sofistillisia tutkisteluja harrastavat, että he viimein luulevat olevansa viisaimmat ja ainoat, jotka ymmärtävät, ett'ei missäkään aineessa eikä missäkään tutkistelussa ole mitään pontta eikä perää, vaan että kaikki olemassa oleva kääntyy ihan ylös alas niinkuin vesi Euriposalmessa, eikä pidä koskaan paikkaansa."[\[36\]](#)

"Ihan totta puhut", sanoin minä.

"Eikö olisi, Faidoni", jatkoi hän, "valitettava tila se, jos joku, vaikkapa löytyykin jotain todenperäistä ja varmaa puhetta, jonka voi käsittääkin, jos, sanon minä, joku siitä syystä, että hän sittemmin sattuisi kuulemaan senkaltaisia puheita, jotka milloin näyttävät olevan todenperäisiä, milloin taas ei, jättäisi syyttämättä itseään ja omaa taitamattomuuttaan ja sen sijaan, suutuksissaan, tahtoisii saada synn lykätyksi omasta itsestään noihin puheisiin, ja sen perästä eläisi jällellä olevan ikänsä yhä vihaten ja soimaten kaikkia puheita, ja täten menettäisi tosi-olojen totuuden ja tiedon?"

"Zeyn kautta! todellakin valitettava tila", vastasin minä.

XL. "Varokaamme ensiksikin, siis tätä", jatkoi hän, "älkäämmekä salliko sen ajatuksen päästä sielumme, ett'ei filosofiallisissa puheissa muka olisi mitään terve-järkistä, vaan ajatelkaamme paljoa pikemmin, ett'emme itse vielä ole terve-järkisiä, vaan että meidän tulee miehen tavalla ponnistaa ja harrastaa siksi päästäksemme, sinun ja näiden muiden koko teidän tulevaa ikäänne varten, minun taas lähenevää kuolemaa varten. Sillä melkeinpä tällä erää näyttää siltä, ett'en olisi minä tässä asiassa itseäni osoittanut todellisena filosofina, vaan, samaten kuin peräti taitamattomat, riidanhaluisena. Nämä kun jostakin aineesta kiistelevät, eivät, näet, huoli siitä, mitenkä sen asian oikea laita on, josta puhutaan, vaan miten heidän tekemänsä omat väitteet joutuisivat läsnäolijain mieleen, sitä he harrastavat. Minä puolestani, arvelen ma, olen tällä erää heistä ainoastaan sen verran eroava, että minä en tavoittele sitä, miten puheeni läsnäolevaisille näyttäisi todelta - ell'ei tämä syrjä-asiana seuraisi puheestani - vaan miten itse saisii varmimman vakuutuksen asian todellisesta laadusta. Minä, näetsen, rakas ystäväni, ajattelen näin - ja huomaapa miten itsekkäästi -: jos on minun puheeni totta, niin kaunistahan on olla siitä vakuutettuna; mutta jos kuoleman jälkeen ei enään ole mitään jällellä, niin minä ainakin tämän ajan ennen kuolemaani täten olen läsnäolijoille vähemmin vastenmielinen, kuin jos valitusvirsiä virittäisin. Mutta tämä tietämättömyyteni ei ole minua ainiaan seuraava - tähänhan olisikin onnetonta - vaan on pian herkeävä. Valmistettuna siis, Simmias ja Kebes, minä näin tulen tutkisteluun takaisin. Ja jos neuvoani noudatatte, niin pitäkää vähän lukua Sokrateesta, mutta totuudesta paljoa enemmän; ja jos mielestänne minä jotain totta puhun, niin myöntykää siihen, mutta jos en, niin vastustakaa kaikella tavoin ja varokaa, ett'en minä innoissani petä sekä itseäni että teitäkin ja sitten lähde pois jättäen kuten mettiäinen pistimen teidän sieluihinne."

XLI. "Meidän siis täytyy käydä käsiksi", jatkoi hän. "Ensiksikin muistuttakaa minua siitä, mitä olette sanoneet, jos en sitä näy muistavan. Simmias siis, luulen ma, epäilee ja pelkää, että sielu, vaikkapa se onkin jotain jumalallisempaa ja kauniimpaa kuin ruumis, häviää ennen kuin tämä, syystä että se on jotain soinnunkaltaista. Kebes taas näkyy minulle sen myöntävän, että sielu on pitkä-aikaisempi kuin ruumis, mutta arvelee kaikille olevan tietämätöntä, eikö sielu, kulutettuaan monta monituista ruumista ja jättäessään viimeisen ruumiin, nyt itsekin häviää, ja eiköhän kuolema ole juuri sielun hävitys, koskahan ruumis ei koskaan lakkaa häviämästä. Vai onko, Simmias ja Kebes, jotakin muuta kuin tämä, jota meidän pitää tutkiman?"

Molemmat myönsivät sen tämän olevan.

"Hylkäätekö siis", kysyi hän, "kaikki edelliset väitökseni, vai myönnättekö muutamat, hylkääte toiset?"

”Muutamat myönnämme, toiset hylkäämme”, sanoivat molemmat.

”Mitä te siis”, kysyi hän, ”sanotte siitä väitöksestä, kun sanoimme, että tieto on mieleenmuistumista, ja että, jos näin on, sielumme välttämättömästi täytyy olla jossakin olemassa, ennen kuin se joutuu ruumiin kahleisiin?”^[37]

”Minä puolestani”, sanoi Kebes, ”tulin jo silloin ihmeellisesti tästä vakuutetuksi, ja pysyn vieläkin tässä väitöksessä kiini, niinkuin missäkin muussa.”

”Ihan samoin on minunkin laitani”, sanoi Simmias, ”ja suurestipa minua kummastuttaisi, jos tästä asiasta koskaan saisin toisen ajatuksen.”

”Ja kuitenkin täytyy sinun välttämättömästi, minun Thebalainen kesti-ystäväni”, sanoi Sokrates, ”ajatuksesi muuttaa, jos pysyt kiini siinä mielipiteessä, että sointu on jotain liiteperäistä ja että sielu on joku sointu, joka on kokoonpantu ruumiiseen levitetystä aineista. Sillä semmoistahan väitettä et hyväksyne, vaikkapa itsekin sen tekisit, että sointu muka olisi aikaansaatu ennen, kuin ne aineet ovat olemassa, joista se on aikaansaatu? Vai hyväksyisitkö?”

”Enpä ensinkään, Sokrates”, sanoi Simmias.

”Mutta, etkö nyt huomaa”, sanoi Sokrates, ”että satuit semmoisen väitteen tekemään väittäessäsi sielun olevan ennenkin olemassa, kuin se tuli ihmisen muotoon ja ruumiiseen, sekä sen olevan kokoonpantun semmoisista, jotka eivät vielä ole olemassa? Sillä sointu ei ole mitään semmoista, kuin se, mihin sinä sen vertaat, vaan ensiksi syntyy lyyry ja kielet ja sävelet, jotka kaikki vielä ovat soinnuttomat, ja viimeksi kaikista syntyy sointu ja häviää ensiksi. Mitenkäs nyt sointuu tämä puhe yhteen toisen kanssa?”

”Eipä niin mitenkään”, sanoi Simmias.

”Ja kuitenkin”, sanoi Sokrates, ”pitäisi semmoisen puheen, joka sointua koskee, sen, jos minkään, sointuman.”

”Pitäisipä kyllä” sanoi Simmias.

”Tämä ei siis sinusta yhteen soinnu”, sanoi hän, ”mutta mietipäs nyt: kummanko väitöksen valitset, senkö, että tieto on mieleenmuistumista, vai senkö, että sielu on sointua?”

”Edellisen, Sokrates, paljoa enemmän”, vastasi hän. ”Sillä jälkimäinen ajatus on minussa syntynyt ilman todistusta jonkin todenmukaisuuden nojasta ja päältä nähden, kuten on usempain ihmisten tapana tehdä päätelmiään, mutta itseni kanssa tiedän, että senkaltaiset puheet, jotka todennäköisiin perustavat todistuksensa, ovat tyhjiä korupuheita, jotka sangen helposti pettävät sen, joka ei ole niitä vastaan varuillansa niin geometriassa kuin kaikissa muissakin tieteissä. Tuon väitöksen mieleen-muistumisesta ja tiedosta voisi sitä vastoin sanoa hyvällä perustuksella todistetuksi. Sillä sanottiinhan meidän sielumme olevan ennen ruumiiseen tulemistansakin jossain olemassa, koska itse sen olemuksen nimitetään ehdottoman olemuksen mukaan. Ja tämän ajatuksen minä, kuten itseäni vakuutan, olen täydellisesti ja perusteellisesti todistettuna otaksunut. Näistäpä syistä täytyy minun siis, kuten näyttää, hyljätä se väitös, että sielu olisi sointu, lausukoon sen minä itse taikka kuka hyvänsä.”

XLII. ”Mutta”, jatkoi Sokrates, ”mitä sinä tästä arvelet: voiko mielestäsi sointu taikka jokin muu yhdistys olla missään muussa suhteessa, kuin missä ne ovat, joista se on kokoonsaatu?”

”Ei millään muotoa.”

”Eikä myöskään, luullakseni, tehdä eikä kärsiä mitään muuta, kuin mitä ne tekevät ja kärsivät?”

Hän sen myönsi.

”Eihän sointu siis voi johtaa niitä, joista se on yhdistetty, vaan sen täytyy näitä seurata?”

Simmias oli samaa ajatusta.

”Paljon siis puuttuu, että voisi sointu liikkua taikka soida taikka millään muulla lailla tehdä vastoin niitä osia, joista se on.”

”Paljon kyllä”, sanoi hän.

”Mutta eikö ole luontonsa mukaan jokainen sointu siinä määrässä sointua, missä määrässä se on soinnutettu?”

”En käsitä”, sanoi hän.

”Jos se”, sanoi Sokrates, ”on paremmin ja suuremmissa määrässä soinnutettu - jos näin muutoin voi tapahtua - eikö se silloin ole paremmin ja suuremmissa määrässä sointua, mutta jos se on huonommin ja vähemmässä määrässä soinnutettu, eikö se silloin ole huonommin ja vähemmässä määrässä sointua?”

”Varmaan.”

”Onko nyt sielunkin laita tänkaltainen, että toinen sielu on, vaikkapa, vähemmässäkin mitassa, joko suuremmissa määrässä ja paremmin sielua kuin toinen, taikkapa vähemmässä määrässä ja huonommin kuin toinen?”

”Ei millään muotoa”, vastasi hän.

”No hyvä siis, totta Zey!”, sanoi Sokrates; ”sanotaanhan toisesta sielusta, että sillä on järkeä ja hyvettä ja että se on hyvä, toisesta taas että sillä on epäjärkeä ja pahetta ja että se on paha? Ja näin sanotaan täydellä oikeudella?”

”Todellakin täydellä oikeudella.”

”Ne, jotka sanovat sielun soinnuksi, mitä he nyt arvelevat näiden, hyveen ja paheen, olevan sieluissa? Otaksuvatko he näitä joksikin toisenlaiseksi soinnuksi ja epä-soinnuksi? Ja arvelevatko he, että toinen, tuo hyvä sielu, on soinnutettu ja että tämän soinnussa olevan sielun sisässä on toinen sointu olemassa, mutta että sitä vastoin tuo toinen paha sielu on itsessään sointumaton ja ett’ei sen sisässäkään ole toista sointua?”

”Minä en tiedä mitään tähän sanoa”, vastasi Simmias; ”mutta selvä on, että ne, jotka tämän otaksuvat, arvelevat jotain senkaltaista.”

”Mutta ennen myönnettiin”, sanoi hän, ”että toinen sielu ei ole enemmän tai vähemmän sielu kuin toinenkaan. Tämä myönnyttäminen sisältää sen, ett’ei toinen sointukaan ole suuremmassa määrässä ja paremmin eikä vähemmässä määrässä ja huonommin sointua kuin toinenkaan sointu. Eikö niin?”

”Aivanpa.”

”Ja että sointu, joka ei ole enemmän tai vähemmän sointua, ei myöskään ole enemmän tai vähemmän soinnutettu? Onko niin?”

”On.”

”Mutta joka ei ole enemmän tai vähemmän soinnutettu, onko se suuremmassa tai vähemmässä vaiko samassa määrässä osallinen soinnusta?”

”Samassa määrässä.”

”Kosk’ei siis sieluistakaan toinen ole enemmän taikka vähemmän sielua kuin toinenkaan, niin eihän sielukaan ole enemmän taikka vähemmän soinnutettu?”

”Eipä kyllä.”

”Ja koska sielu luonnoltaan on senkaltainen, niin eihän se voi suuremmassa määrässä olla osallisena epä-soinnusta eikä soinnusta?”

”Ei suinkaan.” ”Ja jos näin on laita, onko silloin toinen sielu enemmän osallinen paheesta taikka hyveestä kuin toinen, jos muutoin pahe on epä-sointua, hyve sointua?”

”Eipä suinkaan.”

”Pikemmin on ehkä, Simmias, asian laita oikean johteen mukaan niin, ett’ei mikään sielu ole osallinen paheesta, jos se on sointua. Sillä sielu ei voi millään lailla semmoisena, se on: sointuna, olla ollenkaan osallinen epä-soinnusta.”

”Eipä kyllä.”

”Eikä siis myöskään sielu, joka kokonansa sielu on, voi olla osallinen paheesta?”

”Mitenkähän voisikaan ennen sanotun johdosta.”

”Tämän tutkistelun johdosta ovat siis kaikkien elävien olentojen sielut samassa määrässä hyviä jos sielut muutoin luonnoltaan ovat samassa määrässä sieluja.”

”Niin minusta näyttää, Sokrates.”

”Olisiko sinun mielestäsi siis”, sanoi hän, ”tänkaltaisten väittäminen oikein ja myöntääkö järki oikeaksi sen otaksumisen, että sielu on sointu?”

”Eipä millään tavoin”, sanoi hän.

XLIII. ”Entä vielä”, jatkoi Sokrates; ”kaikesta, mikä ihmisessä on, luuletko minkään muun kuin sielun hallitsevan, semminkin jos se on järjellinen?”

”En suinkaan.”

”Osoittaako sielu tätä hallitustaan sillä, että se myöntyy ruumiin haluihin, vai sillä, että se näitä vastustaa? Tarkoitin sanoa, että, jos esimerkiksi ruumiin on kuuma ja jano, sielu silloin vetää ruumiin päinvastaisiin, nimittäin siihen, ett’ei se juo eikä nälän ollessa syö; ja monta tuhatta muuta esimerkkiä näemme siitä, mitenkä sielu vastustaa ruumiin haluja. Eikö niin?”

”Niin kyllä.”

”Mutta emmekö ole edellisissä puheissamme myöntäneet, ett’ei sielu, jos se on sointu, voi millään lailla soida vastoin niitä perus-aineita, joista se on kokoonpantu ja joittenka kautta se pingoituu ja höllistyy ja liikkuu ja joutuu kaikenlaisten vaiheitten alaiseksi, vaan että sen täytyy näitä seurata eikä ensinkään johtaa?”

”Sen myönsimme”, sanoi hän; ”sillä muuta emme voineet.”

”Entä nyt? Nythän se meistä näkyy vaikuttavan päinvastoin, koska se johtaa kaikki ne osat, joista se arvellaan olevan kokoonpantuna ja koska se kaiken ikänsä melkeinpä kaikissa niitä vastustaa ja kaikella tavoin hallitsee, milloin kurittaen niitä ankarammasti ja kiusallisilla keinoilla, niinkuin esimerkiksi voimistelun ja lääketaitteen kautta,[\[38\]](#) milloin

taas hellemmästi sillä tavoin, että se ikäänkuin jonakuna muuna keskustelelee jonkun vieraan kanssa joko uhaten taikka varoittaen himoja, vimmoja ja pelkoja. Tänkaltaisen kohdan on Homero kuvaellut Odysseiasa, jossa hän Odysseystä sanoo:

”Rintaans’ iskien nuhdellen sydämelle hän lausui:

”Kestä vaan, sydämeini, katalampia ennenkin kestit.”[39]

Luuletko, että runoilija olisi näin runoillut, jos hän olisi sitä mieltä pitänyt, että sielu on sointu ja senkaltainen, että ruumiin himot sitä vaan viettelevät, vaan ei semmoinen, että se itse voi himoja johtaa ja hallita, sekä että se on jotain paljon jumalallisempaa, kuin mitä saattaa sointuun verrata?”

”Niin, totta Zey! minustakin näyttää, Sokrates.”

”Sentähden, armas ystävä, ei meidän mielestämme ole millään tavalla oikein, että sielua sanotaan soinnuksi; kuten näyttää, me siinä tapauksessa emme pitäisi yhtä, ei Homerolla, tuon jumalallisen runoilijan, eikä itsemmekään kanssa?”

”Niin on laita”, sanoi hän.

”Mutta olkoon siinä kyllin!” sanoi Sokrates. ”Tuon thebalaisen Harmonian me, kuten näyttää, helpostikin olemme meille suosiolliseksi tehneet, mutta millä keinolla ja millä puheella pitää meidän, Kebes, tyydyttämän Kadmoa?”[40]

”Sen olet kyllä keksivä”, sanoi Kebes, ”ainakin olet sinä vasten luuloani tehnyt tämän puheesi harmoniaa vastaan ihan ihmeellisellä tavalla. Sillä kun Simmias epäilyksiään lausui, niin minä suuresti kummastelin, voisiko kenkään hänen puhettansa käyttää häntä vastaan. Perin kummalliselta siis minusta tuntui, kun hän ei jaksanut puheesi ensimmäistäkään ryntäystä vastustaa. Eipä minua siis kummastuttaisikaan, jos Kadmon puheen kävisi samoin.”

”Älä, ystäväni”, sanoi Sokrates, ”niin suuria puhu, ett’ei joku kateus nurinkääntäisi sitä tutkistelua, joka on meidän tehtävänämmä.”[41] Mutta tämä on oleva jumalan huolena; me tahdomme, Homerolla tavalla lähemmäs rynnäten, koetella väittelysi kestävyyttä.[42] Pääasia siitä, mitä kaipaat, on seuraava: sinä tahdot todistettavaksi, että meidän sielumme on häviämätön ja kuolematon, jotta ei filosofiallinen mies, joka on elämästä eroava ja joka yhä uskalluksella pysyy kiini siinä ajatuksessaan, että hän, näin kuollessaan, on joutuva monta vertaa parempaan tilaan, kuin jos hän elämästä eroaisi, muulla tavalla elämänsä elettyään, jotta, sanon minä, tällainen filosofiallinen mies ei huomaisi uskallustansa järjettömäksi ja yksinkertaiseksi. Mutta mitä siihen tulee, että todistetaan sielun olevan jotain voimakasta ja jumalallista sekä olemassa olleen ennen kuin me ihmisiksi synnyimme, niin sinä sanot kaiken tämän ei olevan esteenä siihen, että se todistaa, tosin ei sielun kuolematomuutta, mutta sitä, että sielu on jotain pitkä-aikaista ja että se on äärettömän kauan aikaa ennen ollut olemassa sekä monenlaisia tietänyt ja tehnyt. Mutta siltään se ei ensinkään ole enemmän kuolematon, vaan juuri joutuminen ihmisen ruumiiseen on sille, ikäänkuin tauti, sen hävityksen alkuna; ja siitä syystä se tämän elämänsä tuskallisesti elää ja saa viimein loppunsa niin sanotussa kuolemassa. Mutta jos sielu yhden kerran taikka monta kertaa joutuu ihmis-ruumiiseen, se mielestäsi ei tee mitään eroitusta itsekunkin meidän pelkoon katsoen; sillä niin kauan kuin emme voi tietää emmekä liioin todeksi näyttää, että sielu on kuolematon, tulee meidän ainakin, ell’emme typeriä ole, pelätä. Melkeinpä tällaisilta kuuluvat, luullakseni, sinun väitteesi, Kebes; ja varsin tahallani minä ne uudestaan kertaan, jott’ei meiltä mitään jäisi huomaamatta ja jotta sinä, jos niin tahdot, saisit jotain lisätä taikka pois ottaa.”

”Tällä erää”, sanoi Kebes, ”ei ole minulla mitään poisotettavaa eikä lisättävää, vaan niin kuuluvat todellakin väitteeni.”

XLV. Sokrates oli nyt kauan aikaa ääneti ja mietti itseksensä; sitten virkkoi hän:

”Vähiäpä et vaadikaan, Kebes; sillä meidän täytyy nyt syntyminen ja häviämisen syyt läpikutkistella. Minä sinulle siis, jos tahdot, kerron omat kokemukseni näistä kysymyksistä; jos sinusta näyttää, että puheessani on jotain otollista, niin voit sen käyttää sillä vakuuttaaksesi itseäsi niistä asioista, joista puhut.”

”Tahdonpa kyllä, toden totta!”, sanoi Kebes.

”Kuule siis, mitä puhun. Ollessani nuorukaisena, Kebes teki mieleni ihmeellisesti sitä viisautta, jota sanovat luonnontieteeksi, sillä ylevältä näytti se minusta, ylevältä tietää kaiken syyt ja synnyt, mistä mikin alkunsa saapi, mistä se häviää ja minkä kautta se on olemassa; ja usein heittäysin sinne tänne tutkiessani ensiksikin näitä, syntykö, kuten muutamat sanovat, kaikki eläväiset silloin, kuin lämmin ja kylmä joutuivat johonkin mädännukseen; ja verikö se oli, jonka kautta me ajattelimme, vaiko ilma taikka tuli, vai eikö näistä yksikään, vaan aivotko ne olivat, jotka aikaansaivat kuulon, näyn ja haistin aistinnat, joista ehkä syntyisi muisto ja mielenkuvaus, muistosta ja mielenkuvauksesta taas, kun tämä on ottanut vakaantuksensa, tällä tavoin syntyisi tieto. Tarkatessani taas näiden häviämistä sekä taivaan ja maan ilmiöitä, tunsin itseni viimein niin kykenemättömäksi tällaiseen tutkimukseen, ett’ei ensinkään apua. Mainitsen sinulle riittävän esimerkin semmoisissakin asioissa, joita minä ennen, ainakin omani ja muiden mielestä, selvään tiesin, häikäistyin minä tämän tutkimuksen kautta niin suuresti, että unhotin senkin, minkä ennen tätä luulin tietäväni, niinkuin, monesta muusta puhumatta, esimerkiksi mistä ihminen kasvaa. Ennen, näet, luulin sen olevan itsekullekin selvää, että tämä tapahtui syömisestä ja juomisesta; sillä kun ravinto-aineista lihat liittyvät lihaan, luu-aineet luihin ja samassa suhteessa myöskin kaikkiin muihin liittyi yhdenkaltaisia aineita, niin arvelin, että silloin pienenä oleva koko käy suureksi ja että tällä tavoin pieni ihminen muuttuu suureksi. Näin silloin arvelin; eikö se mielestäsi ollut jokseenkin sopivaa?”

”Niin ainakin minun mielestäni”, sanoi Kebes.

”Mutta otapa seuraavakin mietittäväksi. Arvelin minulla olevan täyden syyn siihen luuloon, että kun joku suurempi ihminen nähtiin seisovan pienemmän vieressä, hän oli päätään tätä suurempi, ja että sama on hevostenkin laita; ja, mikä on näitä vielä selvempi, kymmenen näytti minusta olevan enemmän kuin kahdeksan siitä syystä, että näihin tuli kaksi lisäksi, ja kaksikyynäräinen suurempi kuin yksikyynäräinen syystä, että se tätä ulottui puolta ulommaksi.”

”Entä nyt”, sanoi Kebes, ”mitäs nyt näistä arvelet?”

”Nyt minä, totta Zey, olen kaukana siitä luulosta, että muka tietäisin tänkaltaisten syyn, minä kun en itseni kanssa ole selvillä siitäkään, lieneekö, jos joku yhden panee yhden lisäksi, se yksi, johon lisäys pantiin, muuttunut kahdeksi, vai ovatko tuo lisäksi pantu ja se, johon lisäys pantiin, muuttuneet kahdeksi sen kautta, että toinen pantiin toisen lisäksi. Sillä kummalliselta tuntuu se minusta, että, jos kumpikin niistä, heidän toisistaan erillensä ollessaan, oli ainoastaan yksi ja ne eivät olleet kaksi, kun ne sitten toisiansa lähestyivät, tämä oli heille kahdeksi muuttumisen syynä, nimittäin juuri heidän lähestymisensä ja yhteentulonsa. Enkä minä vielä nytkään voi päästä siihen vakuutukseen, että, jos joku halkaisee yhden, tämä halkaisu on ollut syynä siihen, että siitä on kaksi tullut; sillä silloinhan olisikin kahdeksi tulemisen syy ihan vastakohtainen äskeiselle syyllle. Sillä äskenhän syntyi kaksi siitä, että ne vietiin toistensa lähelle ja yhdistettiin toinen toiseensa, nyt sitä vastoin siitä, että ne poistetaan ja eroitetaan toinen toisestaan. Niin, enpä voi itseäni vakuuttaa edes siitäkään, että tietäisin mistä yksi syntyy, enkä sanalla sanottu tiedä mistään muustakaan, mistä syystä se syntyy taikka häviää taikka on olemassa, en ainakaan tämän tutkintotavan mukaan, vaan täytyy minun itselleni umpimähkään kyhätä toinen tutkintotapa, sillä tätä minä en milläkään tavalla voi hyväksyä.”

XLVI. ”Mutta kun kerran kuulin jonkun lukevan eräästä, kuten hän sanoi, Anaxagoraan kirjasta^[43] ja siinä kuulin väitettävän, että se on järki, joka kaikki järjestää ja joka on kaiken syynä, niin minä tästä syystä iloitsin ja minusta näytti tavallansa hyvinkin sopivalta, että järki on kaiken syynä, sillä jos näin on laita, arvelin minä, niin järjestävä järki varmaan kaikki niin järjestää ja kaikki niin asettaa, kuin suinkin paras on. Jos ken siis tahtois selville saada itsekunkin syyt, mistä mikin syntyy taikka häviää taikka on olemassa, niin pitää hänen tämän suhteen selville pääsemän siitä, miten tämän on paras olla olemassa taikka paras olla vaikutuksen alaisena ja toimia. Tämän väitöksen johdosta ihmisen siis ei tarvitse, olkoonpa oman itsensä taikka muiden asiain suhteen, silmällä pitää mitään muuta, kuin parasta ja hyödyllisintä. Sillä välttämätöntä on, että, joka tämän tuntee, myöskin tuntee, mitä paha on, koskahan tieto näistä molemmista on yksi ja sama. Näitä ajatellessani iloitsin löytäneeni, kuten luulin, semmoisen miehen, nimittäin Anaxagoraan, joka järkeni mukaan^[44] minulle opettaisi kaikkien olevaisten syyt, ja joka ensiksikin minulle sen sanoisi, onko maa litteä vai ympyrkäinen, ja sen sanottuaan osoittaisi syyn, minkätähden sen näin täytyy olla, puhuen tuosta parahasta ja näyttäen, miten sen oli paras tämmöisenä olla. Ja jos hän sanoisi maan sijaitsevan maailman keskikohdassa, olisi hänen selvään osoittaminen, miten sen olikin paras keskikohdassa sijaita; ja jos hän osaisi nämä minulle todeksi näyttää, silloin tyytyisinkin, enkä enää kysyisikään minkäänlaista muuta syytä. Niin ikään olisin valmis häntä samalla tavoin kyselemään auringosta, kuusta ja muista tähdistä, heidän nopeudestaan toistensa suhteen, heidän kiertokulustaan ja muista muutoksistaan, mitenkä heidän itsekunkin oli paras toimia ja vaikutuksien alaisina olla. Minä, näet, en ensinkään luullut, että, kun hän sanoi järjen nämä kaikki järjestävän, hän niille keksisi mitään muuta syytä, kuin sen, että niille oli paras olla semmoisina kuin olivat. Kun hän siis itsekullekin erikseen ja kaikille yhteisesti heidän syynsä antoi, niin luulin hänen selville saattavan, mitä kullekin oli parasta ja kaikille yhteisesti hyödyllisintä. Enkä olisikaan mistä hinnasta hyvänsä tahtonut menettää näitä toiveitani, vaan aivan kiireesti otin hänen kirjansa esille ja luin ne niin joutuisasti, kuin suinkin voin, jotta mitä pikimmiten saisin tietää tuon parahimman ja huonomman.”

XLVII. ”Mutta ihanasta toiveestani tulin, ystäväni, temmatuksi, kun kirjaa lukiessani yhä etenin ja näin, ett’ei hän tuota järkeä ensinkään käyttänyt eikä tuonutkaan esille perusteita kaikkien järjestymiseen, vaan syyksi veti ilmat ja eetherit ja vedet ja paljon muutakin eriskummaista. Minusta näytti hänen käyneen ihan samalla tavoin, kuin jos sanoisi joku, että Sokrates järjen perusteella tekee kaikki, mitä hän tekee, ja sitten, kun hän koettaisi näyttää perusteet jokaiseen minun eri tekooni, ensiksikin sanoisi minun siitä syystä nyt tässä istuvani, että ruumiini on kokoonpantu luista ja jänteistä, että luut ovat kiinteät ja että nivelet yhdistävät eri luut toisiinsa, mutta että voi jännittää ja hellittää jänteitä, jotka lihan ja ihon kanssa luita ympäröivät, kun taas iho ne kaikki koossa pitää. Kun luut siis vapaasti liikkuvat nivelissään ja jänteet jännistyvät ja laskeuvat, tekee tämä minulle mahdolliseksi köyristää jäseniäni, ja siitäpä syystä minä tässä istunkin köyristyneenä. Ja mitä minun keskustelemiseeni teidän kanssanne tulee, voisi hän mainita toisia samankaltaisia perusteita, syyksi vetäen äänet, ilmat, kuulot ja tuhansia tämänkaltaisia, jättäen mainitsematta todenperäiset syyt, ne nimittäin että, kun Athenalaiset näkivät hyväksi minun tuomita, minäkin siitä syystä olen hyväksi nähnyt tässä istua sekä oikeaksi nähnyt tänne jäädä odottamaan tuomiotani, minkä hyvänsä määrännevätkin. Sillä, koira vieköön, nämä jänteet ja nämä luut, jos niitä olisi johtanut ajatus siitä, mikä on hyödyllistä, olisivat luullakseni jo kauan aikaa sitten olleet Megarassa taikka Boiotialaisten luona, ell’en olisi arvellut oikeammaksi ja kauniimmaksi odottaa sitä tuomiota, jonka valtio määrää, kuin paeta ja tiehensä lähteä.^[45] Mutta näitä tämmöisiä syiksi mainita, se olisi sangen yksinkertaista. Mutta jos joku sanoisi, että, jos minulta puuttuisi luita ja jänteitä ja muita senkaltaisia, joita minulla on, minä en voisikaan tehdä, mitä hyväksi näen, niin hän kyllä puhuisi totta. Mutta että minä näitten *tähden* teen, mitä teen, ja *tästä syystä* järjelläni toimin, vaan en parasta valitsemisen syystä, semmoinen väite osoittaisi vallan suurta kevytmielisyyttä. Sillä se olisi ihan sama kuin sula mahdollisuus eron tekemiseen niitten välillä, että todenperäinen syy on toista, toista taas se, jonka puutteessa syy ei enään olisikaan mihinkään syynä. Mutta väärää nimeä käyttäen kutsuvat useimmat tätä syyksi ja näyttävät minusta tähän katsoen ikäänkuin pimeydessä hapuilevilta. Senpätähden arvelevatkin muutamat, että joku pyörre ympäröi koko maan ja että tämä aikaansaa maan pysymisen kohdallansa taivaan alla; muutamat taas panevat, ikäänkuin leveän taikina-kaukalon alle, maan alle tukeeksi ilman. Mutta tuota mahdollisuutta, tulla parahimmalla tavalla järjestetyksi, niinkuin se nyt on järjestetty, - sitä mahdollisuutta he eivät etsi, eivätkä usko mitään jumalallista voimaa olevankaan vaikuttamassa, vaan luulevat löytävänsä jonkun Atlaan,^[46] joka on tuota voimaa väkevämpi, kuolemattomampi ja kaikki paremmin yhdessä pitävä; mutta että todenperästä, hyvä ja oikea kaiken yhteen sitoo ja koossa pitää, sitä eivät usko. Mitenkä tämmöisen syyn laita lienee, sen olisin aivan mielelläni tahtonut oppilaana kuulla keneltä hyvänsä. Mutta kun tämä toivo minulta riistettiin eikä minun ollut mahdollista sitä itse keksiä eikä myöskään toiselta oppia, silloin läksin minä toiselle löytöretkelleni etsiäkseni niitä syitä, joista on puhuttu; - tahdotko, Kebes, että tästä kertoelen?”

”Sanomattoman kernaasti sen tahdon”, sanoi Kebes.

XLVIII. ”Kun minä siis”, jatkoi Sokrates, ”väsyin tosi-olojen tutkimiseen, niin näytti minusta, että minun tämän perästä tuli olla varuillani, jott’ei minun kävisi samaten kuin niiden, jotka katsovat ja tutkivat auringon pimennystä; sillä näiltä turmeltuvat välistä silmät, ell’eivät he auringon kuvaa tarkastele vedessä taikka muun välikappaleen kautta. Tämänkaltaisen välikappaleen minäkin keksin, koska pelkäsin sieluni kokonaan sokeentuvan, jos ruumiillisilla silmilläni katselin asioita ja aistimillani koetin niitä käsittää. Minusta siis näytti, että minun tuli panna turvani käsitteisiin ja niiden

kautta tutkia tosi-olojen totuutta. Kuitenkaan ei pitäne se vertaus, jota käytin, kaikin puolin paikkaansa. Sillä sitä en ensinkään myönnä, että se, joka tosioloja käsitteiden kautta tutkii, näkee ne enemmän kuvissa kuin se, joka niitä ilmiöinä tarkastelee. Tälle uralle minä kumminkin antausin, ja, joka kerta perusteeksi pannen sen aatteen, jonka arvelen lujimmaksi, pidän minä totena kaiken sen, mikä minusta nähden soveltuu yhteen tämän kanssa, olkoon että se koskee perus-syytä taikka mitä hyvänsä muuta, mutta mikä ei sovellu yhteen, sitä en pidä oikeana. Tahdon selvemmin sinulle puhettani selittää; sillä arvelenpa, ett'et vielä sitä ymmärrä." "Enpä, totta Zey, juuri paljon", sanoi Kebes.

XLIX. "Mitä nyt tarkoitan", sanoi Sokrates, "ei kumminkaan ole mitään uutta, vaan yhtä mitä muulloinkin aina olen sanonut ja jota varsinkin edellisessä puheessani en ole lakannut lausumasta. Ryhdyn, näet, nyt koettamaan sinulle osoittaa sitä syyn laatua, jonka tutkimiseen olen paljon huolta pannut, ja tässä jälleen palaan tuohon monasti puhuttuun asiaan sekä siitä uudestaan alan, että, näet, edellytän jonkin itsessään kauniin, itsessään hyvän ja suuren sekä muun samankaltaisen olevan olemassa. Jos minulle tämän myönnät ja siihen suostut, että nämä ovat olemassa, niin toivon näiden johdosta voivani sinulle näyttää ja ilmisäada syyn siihen, että sielun täytyy olla kuolemattoman."

"Sen kyllä sinulle myönnän", sanoi Kebes, "joudu siis perille pääsemään."

"Ajattelepa nyt", sanoi Sokrates, "mitä tästä seuraa, oletko siitä minun kanssani samaa mieltä. Minusta, näet, näyttää, että, jos löytyy jotakin muuta kaunista, kuin tuo itsessään kaunis, niin se ei ole kaunis minkään muun kautta, kuin sen, että se on osallinen tuosta itsessään kauniista; ja samaa väitän kaikesta muustakin. Suostutko tänkaltaiseen syyhyn?"

"Suostun", vastasi Kebes.

"Tästäpä syystä en enää", sanoi Sokrates, "ymmärrä enkä liioin enää voi tunnustaa noita muita, rikkiviisaita syitä; vaan jos joku minulle sanoisi, mistä syystä jokin on kaunis, joko siitä syystä että sillä on kukoistavainen väri tahi muoto, taikka mistä senkaltaisesta syystä tahansa, niin jätän kaikki muut syyt siksensä, sillä hämmennyksiin minä niistä kaikista vaan joudun, ja pidän suorasti ja ilman muutta jopa ehkä yksinkertaisestikin sitä ajatusta totena, ett'ei mikään muu sitä kauniiksi tee, kuin juuri tuon ehdottoman kauneuden läsnä-olo taikka osallisuus, olkoon tämä osallisuus sitten syntynyt millä tavalla ja miten hyvänsä: sillä tästä en^[47] nyt huoli väittää, ainoastaan siinä pysyn, että itse kauneuden kautta kaikki kauniit esineet joutuvat kauniiksi. Tämä mielestäni siis on varmin vastaus itselleni ja muille, ja jos tästä kiini pidän, niin en luule koskaan horjahtuvani, vaan päinvastoin arvelen varmimmaksi vastata itselleni ja muille, että itse kauneuden kautta kauniit esineet tulevat kauniiksi. Vai eikö sinunkin mielestäsi niin ole?"

"Ihan varmaan."

"Ja että niin ikään suuret esineet ovat suuria suuruuden kautta, samaten kuin suuremmatkin, sekä pienemmät pienuuden kautta pienempiä?"

"Ihan."

"Sinä siis et sitä hyväksyisikään, jos joku toisesta sanoisi, että hän on päänsä kautta toista isompi ja joku pienempi niin ikään päänsä kautta pienempi, vaan sinä vanhoa vakuuttaisit, että mielestäsi kaikki toistansa suurempi ei ole minkään muun kautta suurempi, kuin suuruuden kautta, ja että se juuri sentähden onkin suurempi, nimittäin suuruuden tähden, ja ett'ei pienempi ole minkään muun kautta pienempi, kuin itse pienuuden kautta, ja että se sentähden pienempi onkin, nimittäin pienuuden tähden, koska luullakseni muutoin pelkäisit, että, jos jonkun sanoisit pään kautta olevan suuremman ja pienemmän, ristiriitainen puhe vastaasi syntyisi ensiksikin siinä, että suurempi olisi suurempi ja pienempi pienempi yhden ja saman välikappaleen kautta, toiseksi siinä, että suurempi tulee suuremmaksi pään kautta, vaikka onkin pää jotain pientä, josta taas se ihme syntyisi, että jokin tulee suuremmaksi pienuuden kautta. Eikö niin, tuotahan pelkäisit?"

"Pelkäisinpä kyllä", vastasi Kebes hymyten.

"Epäilisit kait siis sanoa", jatkoi Sokrates, "että kymmenen on kahdeksaa enempi kahden kautta ja että se siitä syystä kahdeksan voittaa, eikä enemmyyden kautta ja enemmyyden tähden? taikka että kaksi kyynärää on yhtä kyynärää suurempi puolen kautta, eikä suuruuden kautta? sillä tarjona olisi sama pelko."

"Niin on", vastasi Kebes.

"Ja miten? Jos yksi pantaisiin yhden lisäksi, etköhän vieroaisi sanoa, että lisäys on syy siihen, että siitä kaksi syntyy, taikka, jos se halkaistaan, että halkaisu on siihen syynä? vaan ääneen huutaisit, ett'et tiedä, millä muulla tavoin mikin syntyy kuin osaa saamalla kukin sen tosiolemuksesta, josta se on osaa saanut, ja ett'et näin ollen tiedä muuta syytä kahdeksi tulemiseen, kuin osallisuuden kahtuudesta, ja että, mikä hyvänsä kahdeksi mieli tulla, sen pitää kahtuudesta saaman osallisuutta, niinkuin yhtyydestä sen, joka mieli yhdeksi tulla; mutta nuo halkaisut ja liittämiset ja muut temput sinä arvoihinsa jättäisit ja antaisit niiden vastattaviksi, jotka ovat sinua viisaammat.^[48] Näin kait sinä, peläten, kuten sanotaan, omaa varjoasi ja kokemattomuuttasi, vastaisit, pitäen kiini tuon otaksumasi lujasta turvasta? Mutta jos joku häytyttäisi itse tuota otaksumaa perusaatettasi, niin antaisit hänen olla, etkä mitään vastaisi, kunnes olet tutkinut, mitä kaikkia siitä johtuu, ovatko johteet mielestäsi keskenään sointuvia vai epäsointuvia. Ja jos sinun täytyisi tehdä tiliä otaksumastasi perusaatteesta, niin tee se samalla tavoin, niin että perusteeksi taas panet toisen otaksuman, nimittäin semmoisen, joka sinusta näyttää parahimmalta noista ylhäisistä, Kunnes tulet johonkin tyydyttäväiseen; mutta jos mielit noita ylhäisiä tosiolemuksia löytää, niin allös asioita sekoittako, niin että samassa hetkessä puhut alkusyystä ja johtopäätelmistä, kuten nuo kiistelijät^[48] tekevät. Sillä näillä ei ole todella-olevaisista mitään käsitystä eikä huoltakaan. Sillä heissä on miehiä viisauudessaan sotkemaan kaikki yhteen ja kumminkin saattamaan olla itsellensä mieliksi. Vaan sinä, jos olet noita oikeita filosofeja, teet luullakseni minun sanaini mukaan."

"Aivan totta puhut", vastasivat Kebes ja Simmias yht'aikaa.

Ekhekrates. Ja, Zeyn kautta, ihan todenmukaisesti, Faidoni; sillä minusta näyttää Sokrates näitä puhuneen niin ihmeellisen selvästi, että vähälläkin järjellä varustettu voi ne käsittää.

Faidoni. Ihan niin, Ekhekrates; ja siltäpä näytti kaikkien läsnäolevaisten mielestä.

Ekhekrates. Niinpä meidänkin poissaolevaisten, kun nyt näitä kuulemme. L. Mutta mistäs sitten puhuttiin?

Faidoni. Kun olimme hänelle nämä myöntäneet ja tunnustaneet, että jokainen idea on jotain todella olevaa ja että kaikki muu olevaiset saamalla näistä osaa myöskin näistä saavat nimityksensä, silloin, muistaakseni, Sokrates senjälkeen kysyi: "Jos siis nämä näiksi tunnustat, etköhän silloin, kun sanot Simmiaan Sokratesta suuremmaksi, mutta Faidonia pienemmäksi, etköhän silloin", kysyi hän, "sano Simmiaassa olevan näitä molempia: sekä suuruutta että pienuutta?"

"Sanon kyllä."

"Kuitenkin tunnustanet, ett'ei tuo Simmiaan suuruus Sokrateen suhteen ole todenperästä niin käsitettävä, kuin sanat kuuluvat? Sillä Simmias ei suinkaan mahtane olla suurempi sen kautta, että hän on Simmias, vaan sen suuruuden kautta, joka hänellä on; eikä myöskään siitä syystä olla Sokratesta suurempi, että Sokrates on Sokrates, vaan siitä syystä, että Sokrateella on pienuutta tuon toisen suuruuden suhteen."

"Totta."

"Toiselta puolen taas Faidoni ei sentähden ole Simmiasta suurempi, että Faidoni on Faidoni, vaan siitä syystä, että Faidonilla on suuruus Simmiaan pienuuden suhteen."

"Niin on."

"Täten voi siis Simmiaasta sanoa, että hän on sekä pieni että suuri, hän kun on kumpaistenkin keskivälillä, siten näet, että hän toisen suuruudelle antaa tilaisuuden olemaan hänen pienuuttaan suurempi, toista vastaan taas panee oman suuruutensa, joka on toisen pienuutta suurempi." Sitten lisäsi hän hymyillen: "taidanpa mielestänne puhua yhtä tyystin, kuin jos olisi kysymys suostumuskirjasta, mutta asian laita kumminkin lienee semmoinen, kuin sanoin." - Tämä myönnettiin. - "Mutta siitä syystä minä niin tyystisti puhun, koska tahtoisin, että sinulla olisi sama ajatus kuin minullakin. Minun ajatukseni on, näet, se, ett'ei ainoastaan suuruus itse koskaan voi samalla olla suuri ja pieni, vaan ett'ei myöskään meissä ilmaantuva suuruus koskaan itseensä ota pienuutta eikä taivu sortumaan sen alle, vaan että kahdesta toinen aina on tapahtuva, että nimittäin toinen, kun sen vastakohta, pienuus, lähestyy, joko pakenee ja peräytyy, taikka, tämän lähetessä, häviää. Mutta jos se pysyy paikallaan ja itseensä ottaa pienuuden, niin se ei voi muuta olla, kuin mitä se oli, samaten kuin minäkin, itseeni otettuani ja saatuani pienuutta, vielä ollen se, mikä olen, olen tuo sama pienuus; kun sitä vastoin tuo toinen, itse suuruus, ei ole semmoisenaan rohjennut pienenä olla. Samalla tavoin ei tahdo meissä ilmaantuva pienuuskaan koskaan joutua suureksi taikka olla suurena, eikä myöskään mikään muu vastakohta, niinkauan kuin se on mitä oli, joutua vastakohdaksi taikka olla vastakohtansa, vaan se semmoisessa tapauksessa joko väistyy taikka häviää."

"Ihan niin minusta näyttää", sanoi Kebes.

LI. Tämän kuultuansa sanoi joku - en tarkoin muista ken se olikaan -: "Mutta, Jumalain kautta! emmekö edellisissä puheissamme oikeaksi myöntäneet juuri sen vastakohtaa, minkä nyt myönnämme, nimittäin, että suurempi syntyy pienemmästä ja pienempi suuremmasta, ja että juuri se oli vastakohtien synty, että vastakohdat syntyvät vastakohdista? Nyt taas näyttää minusta, ikään kuin sanoisimme, ett'ei näin ole ensinkään laita."

Sokrates, joka oli häneen päin kääntänyt päätään, sanoi, tämän kuultuansa:

"Miehen tavalla tämän muistutuksesi teit, mutta et huomaa eroitusta nyt ja silloin puhuttujen välillä. Silloin, näet sä, sanottiin, että vastakohtaisesta kappaleesta syntyy vastakohtainen kappale, nyt taas ett'ei itse vastakohta semmoisena koskaan voi itsellensä vastakohdaksi tulla, eipä vastakohta itse olennoiltaan eikä myöskään meissä ilmaantuva vastakohtaisuus. Silloin, veljeni, puhuttiin semmoisista, joilla ja joissa oli vastakohtia ja me annoimme niille vastakohtien nimet, mutta nyt puhumme itse vastakohdista, semmoisinaan, joidenka läsnäolo antaa kullekin nimitetylle kappaleelle hänen nimensä. Näistä me sanomme, ett'eivät he koskaan tahdo ottaa toisistaan syntyäksensä."

Ja samalla katsoen Kebeeseen hän sanoi:

"Kun ei vaan jokin siitä, mitä tämä puhui, olisi saanut sinuakin, Kebes, hämmennyksiin?"

"Ei suinkaan", vastasi Kebes; "kuitenkaan en tahdo väittää, ett'ei moni seikka minua hämmennä."

"Siitä me siis ilman mutkitta olemme sopineet", sanoi Sokrates, "ett'ei itse vastakohta koskaan voi itsellensä vastakohdaksi tulla."

"Täydelleen", sanoi Kebes.

LII. "Tarkkaapa vielä seuraavaakin", sanoi Sokrates, "myönnätkö minulle senkin. Löytyykö mitään, jota lämpimäksi ja kylmäksi sanot?"

"Löytyy."

"Ovatko nämä ehkä samaa kuin lumi ja tuli?"

"Eivät suinkaan, Zeyn kautta!"

"Vaan lämmin on jotain toista kuin tuli, - ja kylmä on jotain toista kuin lumi?"

"Niin kait."

”Sinun ajatuksesi on luullakseni siis, ett’ei lumi koskaan voi, lumena ollen, vastaanottaa lämpimää ja samassa vielä olla mitä oli, nimittäin lunta ja lämpimää, vaan että se, kuten edellisissä sanoimme, jos lämmin sitä lähenee, väistyy taikka häviää.”

”Kaiketikin.”

”Ja että tuli taas väistyy taikka häviää, jos kylmyys esille ryntää, se kun ei koskaan uskalla vastaanottaa kylmyyttä ja samassa vielä olla mitä oli, nimittäin tulena ja kylmänä.”

”Totta puhut”, sanoi Kebes.

”Muutamain näiden laita on”, jatkoi Sokrates, ”semmoinen, ett’ei ainoastaan itse idea itsellensä ikiajoiksi vaadi omaa nimeänsä, vaan että näin on laita myöskin jonkin muun, jok’ei ole itse idea, vaan joka aina, niinkauan kuin se on olemassa, on idean tapainen. Tämä käypi luullakseni selvemmäksi sen kautta, mitä vielä tulen puhumaan. Epätasainen esimerkiksi, eiköhän se saa ikuisesti pitää sitä nimeä, jolla me sitä nimitämme, eikö niin?”

”Tosiaan.”

”Onko nyt näin laita ainoastaan epätasaisen, vai – tätä, näet, tarkoittaa kysymykseni – löytyykö jotain muutakin, joka ei ole samaa kuin epätasainen, mutta jota kuitenkin täytyy nimittää paitsi sen omalla nimellä myöskin tuolla toisella (epätasaisuuden) nimellä, syystä että se luonnotaan on semmoinen, ett’ei sitä koskaan voi epätasaisesta erottaa? Tällöinen on esimerkiksi kolmeuden ja monen muun laita. Tarkkaapa tuota kolmeutta; eikö se sinun mielestäsi aina ole kutsuttava paitsi omalla nimellään myöskin epätasaisuuden nimellä, vaikk’ei epätasaisuus ole sama kuin kolmeus. Ja kuitenkin on laita tällöinen sekä kolmiluvun ja viisiluvun ja puolen kaikista luvuista, että niistä jokainen, vaikk’ei se ole yhtä kuin epätasainen, kumminkin aina on epätasainen. Kaksiluku taas ja neljäluku sekä tuo toinen lukujen sarja, vaikk’eivät ole yhtä kuin tasainen, niin ne kuitenkin kaikki ovat tasaisia. Myönnätkö tätä vai et?”

”Mitenpä en tuota myöntäisi”, vastasi hän.

”Huomaapa nyt”, sanoi Sokrates, ”mitä tällä tahdon selville saattaa. Se on se, ett’eivät ainoastaan nuo vastakohtat näy toisiaan ottavan vastaan, vaan ett’eivät myöskään ne, joilla, olemattakin toistensa vastakohtia, kuitenkin on jotain vastakohtan tapaista, ett’eivät nämäkään näy vastaanottavan sitä ideaa, joka on heissä olevalle idealle vastakohtainen, vaan jos tämä yrittää heihin tunkeuda, ne joko häviävät taikka peräytyvät. Vai eikö meidän ole täytymys sanoa, että kolmiluku pikemmin häviäisi taikka kärsisi mitä tahansa, ennenkuin se, kolmena, ottaisi muuttuaksensa tasaiseksi?”

”Totta.”

”Eikä sittenkään kaksi ole kolmen vastakohtana”, sanoi Sokrates.

”Eipä olekaan.”

”Siis eivät ideat ole ainoat, jotka eivät kärsi vastakohtien ryntäystä toisiansa vastaan, vaan monien muidenkin vastakohtaisten on laita sama.”

”Ihan totta”, vastasi Kebes.

LIII. ”Tahdotko nyt, että me, jos muutoin siihen kykenemme, määräämme, mitä lajia nämä ovat?” kysyi Sokrates.

”Mielelläni.”

”Eivätköhän nämä, Kebes, ole semmoisia, jotka pakoittavat kaikkia niitä, jotka joutuvat heidät valtaansa, säilyttämään ei ainoastaan omaa ideaansa, vaan aina myöskin jotain vastakohtan tapaista?”

”Mitä tarkoitat?”

”Sitä, jota äsken puhuimme. Sillä tiedäthän, että kaiken sen, minkä tahansa kolmeuden idea on vallannut, täytyy olla ei ainoastaan kolmen vaan myöskin epätasaisen?”

”Aivan.”

”Tähän nyt, sitä tässä väitämme, ei voi koskaan tulla se idea, joka on vastakohtainen tuolle toiselle idealle, joka tämän vaikutti.”

”Eipä kyllä.”

”Mutta se, joka tämän vaikutti, oli epätasaisuuden idea?”

”Oli kuin olikin.”

”Mutta tämän vastakohtanahan on tasaisuuden idea?”

”On.”

”Kolmeen ei siis koskaan pääse tasaisuuden idea.”

”Ei ensinkään.”

”Osatonna tasaisuudesta on siis kolmiluku?”

”Osatonna.”

”Kolmiluku on niinmuodoin epätasainen.”

”Niin on.”

”Mitä nyt tulee noihin määrättäviimme, nimittäin minkälaisia ne ovat, jotka, ehk’eivät ole jollekin toiselle vastakohtia, kuitenkin eivät siedä vastaanottaa tuota toista vastakohtana, kuten esimerkiksi on laita kolmiluvun, joka, ehk’ei se ole tasaisen vastakohta, kuitenkin ei siedä tätä (tasaisuutta) vastaanottaa syystä, että se, kolmiluku, aina myötänsä tuo jotain tuolle toiselle vastakohtaan kaltaista, samaten kuin kaksiluku myötänsä tuo jotain epätasaiselle vastakohtaista ja tuli myötänsä tuo jotain kylmälle vastakohtaista ja monet muut samaten – niin mietipä nyt, määritkö niitä siten, ett’ei ainoastaan vastakohta siedä vastaanottaa suoraa vastakohtaansa, vaan siten, ettei myöskään se, joka myötänsä tuo jotain sille vastakohtaista, johonka se käypi, ett’ei tämäkään myötänsä-tuoja koskaan siedä vastaan ottaa tuon myötänsä-tuodun, vastakohtaa.[49] Saata se uudestaan mieleesi; sillä haitaksi ei ole, jos sitä useinkin kuulemme. Viisiluku ei siedä vastaan ottaa tasaisen aatetta, eikä myöskään siedä kymmenluku, joka on viiden kaksinkertaisuus, vastaanottaa epätasaisuuden aatetta. Tämä kaksinkertaisuus on itse vastakohtana jollekin toiselle, kuitenkin se ei siedä epätasaisuuden aatetta; niinpä myöskään puolitoista (1 1/2) ja muut semmoiset, esimerkiksi puoli (1/2), kolmas osa (1/3) ja kaikki senkaltaiset, eivät nekään siedä kokonaisuuden aatetta, jos muutoin seuraat ja olet yhtä mieltä minun kanssani.”

”Aivan yhtä mieltä olen ja seuraan”, sanoi Kebes.

LIV. ”Kerro minulle nyt uudestaan alusta alkaen”, jatkoi Sokrates, ”mutta älä anna samanlaista vastausta, mitä minä kysyn, vaan jotakin muuta, minua jälitellen. Näin puhun siitä syystä, että minä tuon varman vastauksen rinnalla, jonka edellisiin puheisiin sain,[50] huomaan saavamme vast’ikään puhuttujen johdosta toisenkin varmuuden. Sillä jos nyt minulta kysyt, mitä ruumiissa pitää oleman, että se lämpöisenä olisi, niin en enää anna sinulle tuota varmaa ja yksinkertaista vastausta: lämpimää, vaan vastapuhuttujen johdosta olen minä sinulle antava sen hienomman vastauksen, että siinä pitää oleman tulta. Niinpä en myöskään kysymykseesi, mitä ruumiissa pitää oleman, että se olisi sairaana, vastaa, että siinä pitää sairautta oleman, vaan kuumetta; ja jos kysyt, mitä jossakin luvussa pitää oleman, että se tulisi epätasaiseksi, niin en vastaa, että siinä pitää oleman epätasaisuutta vaan ykseyttä, ja samaten muissakin. Mietipä, ymmärrätkö jo täysin, mitä tarkoitan.”

”Ihan täysin”, sanoi hän.

”Vastaa minulle siis”, sanoi Sokrates, ”mitä pitää ruumiissa oleman, että se olisi elävänä?”

”Sielu kait”, vastasi Kebes.

”Onko aina näin laita?”

”Mitenkä muuten?” vastasi Kebes.

”Sielu siis aina myötänsä tuo elämää sille, jonka se valtaansa ottaa?”

”Tuo tosiaankin.”

”Löytyykö jotain elämälle vastakohtaista vai ei?”

”Löytyy.”

”Mikä?”

”Kuolema.”

”Sielu ei siis koskaan voi vastaanottaa mitään vastakohtaista sille, jota se myötänsä tuo, niinkuin ennen puhuttujen johdosta on tunnustettu?”

”Toden perästä”, sanoi Kebes.

LV. ”Vielä: joka ei siedä tasaisuuden aatetta, miksi sitä sanomme?”

”Epätasaiseksi”, sanoi Kebes.

”Miksi taas sitä, joka ei siedä oikeutta ja taidetta?”

”Epä-oikeaksi ja epä-taiteelliseksi.”

”Olkoon; mutta miksi sanomme sitä, joka ei siedä kuolemaa?”

”Kuolemattomaksi”, sanoi hän.

”Sielu, sehän ei siedä kuolemaa?”

”Ei.”

”Kuolematon on siis sielu?”

”Kuolematon.”

”Hyvä”, sanoi Sokrates; ”saammeko siis tuon sanoa todistetuksi? vai miten sinusta näyttää?”

”Ihan kylliksi todistetuksi, Sokrates!”

”Entä vielä, Kebes”, sanoi Sokrates: ”jos nyt epätasaisen olisi täytymys olla häviämättömän, voisiko kolmiluku muuta olla kuin häviämätön?”

”Ei suinkaan.”

”Jos taas läpimättömän olisi täytymys olla häviämättömän, eiköhän silloin lumi, jos joku sitä vastaan panisi lämpöä, lumenä ollen peräytyisi eheänä ja sulamattomana? sillä hävitä se ei voisi eikä myöskään paikallaan pysyen vastaanottaa lämpimää.”

”Totta puhut”, sanoi Kebes.

”Samaten luullakseni myöskin, jos epäkylmä olisi häviämätön ja joku veisi jotain kylmää tulehen, niin tuli ei sammuisi eikä häviäisi, vaan eheänä syrjäytyisi ja pakenisi.”

”Välttämättömästi.”

”Mutta eikö meidän täydy sanoa samaa kuolemattomuudestakin?” sanoi Sokrates; ”jos kuolematon myöskin on häviämätön, niin mahdollonhan on sielun hävitä, kun kuolema tulee; sillä sen mukaan, mitä ennen olemme sanoneet, se ei voi kuolemata vastaan ottaa eikä kuolleena olla, samalla tavoin kuin sanoimme, ett’ei kolmiluku, yhtä vähän kuin epätasainenkaan, voi tasaiseksi tulla, eikä liioin tuli, eikä tuleessa oleva lämpö, voi kylmäksi tulla. Mutta, voisi joku sanoa, mikä estää sitä, että, vaikk’ei, kuten olemme tunnustaneet, epätasainen voi tasaisen lähetessä tulla tasaiseksi, se kuitenkin häviää ja tasainen astuu sen sijaan? Sitä vastaan, joka näin sanoo, emme voisi väittää, ett’ei se häviääkään, sillä epätasainen ei ole häviämätön. Jos tämä meille myönnettäisiin, olisi meidän helppo väittää, että, jos tasainen lähenisi, epätasainen ja kolmiluku vetäytyvät pakosalle, ja samaa voisimme väittää tulesta ja lämpödestä ja kaikista muista.”

”Niinpä kyllä.”

”Jos meille siis, mitä kuolemattomaan tulee, myönnetään, että se myöskin on häviämätön, eikö sielu silloin olisi yhtä hyvin häviämätön kuin kuolematonkin? jos ei, niin silloin tarvitsemme uutta todistusta?”

”Mitä tähän tulee, niin ei ainakaan tähän mitään uutta todistusta tarvita”, sanoi Kebes; ”sillä tuskinpa olisi mitään häviämätöntä, jos kuolematon ijankaikkisena olisi häviön alainen.”

LVI. ”Jumalasta siis”, sanoi Sokrates, ”ja itse elämän aatteesta ja muusta kuolemattomasta tunnustanevat luullakseni kaikki, ett’eivät ne koskaan häviä.”

”Kaikki, totta Zey! sen tunnustavat”, sanoi hän, ”kaikki ihmiset ja, minun arvellakseni, vielä enemmän kaikki Jumalat.”

”Koska kuolematon myöskin on katoamaton, eikö siis sielukin, jos se muutoin on kuolematon, ole katoamaton?”

”Ihan täytymyksestä.”

”Kun siis kuolema ihmiseen iskee, kuolee, kuten näkyy, ihmisen kuolon alainen osa, mutta kuolematon puoli väistyy kuolemata ja lähtee pois tervennä ja turmeltomatonna. Varmempi, kuin mikään muu, on, Kebes, siis, että sielu on kuolematon ja katoamaton, ja toden perästä siis elävät meidän sielumme Hadeksessa.”

”Ei ainakaan minulla ole mitään virkkaamista tätä vastaan, Sokrates, enkä voi missään kohden todistuksiasi epäillä; mutta jos Simmiaalla tai jollain muulla on mitään sanomista, niin parasta on, ett’ei hän vaiti ole. Sillä jos joku haluaa näistä joko puhua tahi kuulla, niin, enpä tiedä toista tilaisuutta, mihin voisi sen lykätä, kuin tämä nyt käsissä oleva.”

”Minäkään puolestani”, sanoi Simmias, ”en voi, sanottujen johdosta, missäkään kohden olla epäileväinen; mutta sen aineen suuruuden tähden, josta tässä on puhe, ja tuohon inhimilliseen heikkouteen katsoen, täytyy minun vielä puolestani olla epäilyksissä puhuttujen suhteen.”

”Eikä siinä kyllin, Simmias”, sanoi Sokrates; ”vaan muutoinkin puhut oikein, ja meidän tulee tarkemmin tutkia ensimmäisiä otaksuamiemme, jospa nämä teidän mielestänne tuntuvatkin luotettavilta; ja kun näitä olette tarkoin tutkineet, niin voitte seurata todistuksen johtoa sen mukaan, kuin ihmisen on mahdollinen sitä seurata; ja jos tämä teille selväksi tulee, silloin ette sen ulompata ole todistuksia etsivät.”

”Totta on, mitä puhut”, sanoi hän.[\[51\]](#)

LVII. ”Mutta”, jatkoi Sokrates, ”ihan täydestä syystä on, te miehet, se seikka mietittävä, että, jos sielu on kuolematon, sen on tarvis huolta ja hoitoa ei ainoastaan tätä aikaa varten, jota me elämän ajaksi sanomme, vaan kaikkea aikaa varten, ja nythän näyttäneekin vaara peloittavalta, jos ken tämän laiminlyöpi. Sillä jos kuolema olisi ero kaikesta, niin olisi se pahoille ihmisille onnellinen keino täten päästä vapaaksi ruumiista ja sielun kanssa myöskin heidän pahuudestaan; mutta nyt sielu näkyy olevan kuolematon, niin ei ole sillä mikään muu pääsy pahuudesta eikä muu pelastus kuin pyrkiminen tulla niin hyväksi ja viisaaksi kuin suinkin. Sillä muuta ei sielu ota mukaansa Hadekseen lähtiessään, kuin kasvatuksensa ja sivistyksensä, ja näiden sanotaan suuresti joko auttavan taikka vahingoittavan kuollutta heti hänen matkansa alussa tuonne alas. Kun, näetten, ihminen on elämänsä täyttänyt, niin sanotaan hänen daimoninsa elikkä suojelushenkensä,[\[52\]](#) joka hänen elossa ollen sai hänet osakseen, nyt rupeavan häntä viemään eräesen paikkaan, johon kaikki kokoontuvat tullakseen tuomituiksi ja josta he sitten kulkevat Hadekseen sen johtajan kanssa, jolle on käsky annettu viedä sinne nuo täältä lähteneet. Kun he siellä ovat saaneet, mitä heidän saada tuli, ja siellä viipyneet sen ajan, minkä heidän viipyä tuli, saattaa heidät taas toinen johtaja tänne takaisin monien ja pitkien

aikakausien kautta. Mutta heidän matkansa ei ole semmoinen, kuin Aiskhylon Telefo arvelee; tämä, näet, sanoo suoran polun vievän Hadekseen, mutta minusta se ei näytä suoralta eikä yhdeltä. Silloinhan ei tarvittaisikaan oppaita, sillä jos löytyisi yksi ainoa tie, niin eihän kukaan voisi mihinkään eksyä. Mutta nyt siellä näkyy olevankin monta risti- ja mutkatietä, päättääkseni niistä pyhistä tavoista ja menoista, joita meidän on tapana täällä maan päällä toimittaa. Siveä ja viisas sielu seuraa johtajaansa eikä ole olostaan tietämättä, mutta se sielu, joka himollisesti ruumista ikävöittää, niinkuin edellisissä olen puhunut, se pitkiä aikoja ympäri ajelehtii, haluten ruumista ja näkyvää maailmaa, ja vasta paljon vastarintaa tehtyvänsä ja paljon kärsittyvänsä se vaivalla ja väkivallalla joutuu sieltä pois, tuon siihen määrätyn johtajan viemänä. Kun sielu nyt tulee sinne, missä muutkin ovat, ja se on puhdistamaton sekä semmoista tehnyt, että joko hirmuiset murhat sitä vaivaavat taikka se on muuta semmoista aikaansaattanut, joka tämän kanssa on yhdenlaatuista taikka joka kuuluu yhdenlaisten sielujen tekoihin, silloin kaikki muut sielut tätä pakenevat ja kääntyvät pois eivätkä tahdo olla sen matkakumppanina eikä saattajana, ja se ajelehtii ympäri kaiken neuvottomuuden alaisena, siksi että jotkut ajat ovat ohitse menneet, joittenka kuluttua se täytymyksestä viedään sille sopivaan asuntoon. Mutta se sielu, joka puhtaasti ja kohtuudella on elämänsä täyttänyt, se saa jumalia saattajikseen ja johtajikseen ja asuu siinä paikassa, joka itsekullekin sopiva on.”

LVIII. ”Mutta monet ja ihmeelliset ovat maan paikat, eikä olekaan itse maa semmoinen ja niin suuri, kuin sitä arvelevat ne, joitten on tapa maasta puhua, sen vakuutuksen saatti minulle muuan.”

Simmias tähän sanoi:

”Mitä tällä tarkoitat, Sokrates? Maasta olen minäkin paljon kuullut, vaan en sitä, mistä sinä tulit vakuutetuksi. Mielellänipä siis tuota kuulisin.”

”Mitään Glaukon taitoa tosiaankaan, Simmias, ei mielestäni tarvita tämän kertomiseen; mutta todeksi näyttää, että niin on laita, se on minusta vaikeampi, kuin että Glaukonkaan taito siihen riittäisi[53]; ja osaksi minä ehk’ en olisikaan siihen kykenevä, osaksi taas, jospa siihen kykenisinkin, niin luullakseni minun elämäni ei riittäisikään, Simmias, semmoisen puheen pituuteen. Mutta mikään ei estä minua puhumasta maan muodosta, minkälainen se minun vakuutukseni mukaan on, sekä sen eri paikoista.”

”No niin,” sanoi Simmias, ”tämä onkin kylliksi.”

”Vakuutettu siis olen,” jatkoi Sokrates, ”ensiksikin siitä, että, jos maa on ympyräinen ja sijaitsee avaruuksien keskipaikassa, se, paikallaan pysyäkseen, ei tarvitse ilmaa eikä muuta senkaltaista ulkopuolista hätäkeinoa, vaan että taivaslaen kaikenpuolinen yhtäläisyys itsensä kanssa ja maan tasapaino ovat kylliksi pitämään sitä paikallaan. Sillä jos tasapainossa oleva kappale on pantu yhtäläisen paikan keskelle, niin se ei voi enemmän taikka vähemmän mihinkään päin siirtyä, vaan yhdellä kohdalla ollen se pysyy siirtymättä. Tästä nyt ensiksikin olen vakuutettu.”

”Ja ihanpa oikein,” sanoi Simmias.

”Vieläkin,” sanoi Sokrates, ”olen vakuutettu siitä, että maa on jotain sangen suurta ja että me, jotka asumme Fasis-virrasta aina Herkuleen pylväisiin saakka, asumme aivan pienessä maan osassa meren ympärillä, ikään kuin muuraiset ja sammakot lammen ympärillä, ja että monet muut muualla asuvat maan monilukuisissa paikoissa[54]. Joka paikassa ympäri maan pintaa löytyy, näet, monta ja niin muotonsa kuin suuruutensa puolesta monenlaisia syvennyksiä, johon vesi ja sumu ja ilma ovat yhteentulvailleet; mutta itse maa sijaitsee puhtaana tuossa puhtaassa taivaan avaruudessa, jossa sijaitsevat tähdetkin, ja jota useimmat niistä, joittenka on tapa näistä puhua, sanovat etheriksi eli yli-ilmaksi, jonka pohja-sakona ovat nuo vesi, sumu ja ilma, jotka aina juoksevat maan syvennyksiin. Siitä tietämättämme me siis maan syvennyksissä asumme ja luulemme asuvamme ylhäällä maan päällä, juuri kuin jos joku, asuen keskellä meren syvyyttä, luulisi asuvansa meren pinnalla ja, nähdessään veden kautta auringon ja muut tähdet, luulisi meren olevan taivaan, mutta raskautensa ja heikkoutensa tähden ei koskaan pääsisikään meren pinnalle, eikä, merestä ylös sukeltaen ja kohoten täkäläiseen paikkaan asti, koskaan olisi nähnyt eikä myöskään toiselta nähneeltä koskaan kuullutkaan, kuinka paljon puhtaampi ja kauniimpi täällä on kuin heillä siellä. Näin ihan juuri käy meidänkin. Sillä asuen jossakin maan syvennyksessä luulemme asuvamme maan päällä ja kutsumme ilmaa taivaaksi, ikäänkuin jos tähdet liikkuisivat tämän taivaana olevan ilman läpi. Tämä on ihan samaa laatua; heikkoutemme ja raskautemme tähden emme jaksa nousta ilman rajoille. Mutta jos joku tulisi ilman äärimmäisiin ääriin, ja siivillä varustettuna voisi tuonne ylhäälle lentää, niin saisi hän, samalla tavoin kuin merestä ylös sukeltavaiset kalat näkevät täkäläisiä oloja, hänkin nähdä sikäläisiä, ja jos hänen luontonsa kestäisi niitä nähdä, niin hän tulisi tuntemaan, että siellä se todenperäinen taivas onkin, siellä todellinen valkeus ja todellinen maa. Sillä, tämä maa ja kivet ja kaikki paikat ympärillämme ovat läpiturmeltuneet ja rikki kalvetut, kuten meressäkin suolan tähden on kaiken laita; meressä ei kasva mitään, joka ansaitsee mainitsemista, eikä sanalla sanottu siellä löydy mitään täydellistä, vaan juovia ja hiekkaa ja mahdottoman paljon mutaa ja likaa löytyy siinä, missä vaan maata on, mutta eipä mitään, joka ansaitsisi verratakaan niihin kauneuksiin, joita meillä on. Ilmaumat taas tuolla ylhäällä mahtanevat vielä suuremmassakin määrässä erota meidän kauneuksista. Ja jos tässä sopii kaunis satu, niin ansaitsee, Simmias, kuulla, minkaltaiset maan aineet taivaan alla oikeastaan ovat.”

”Tosiaankin mielellämme me, Sokrates, kuulisimme tuon sadun,” sanoi Simmias.

LIX. ”Ensiksikin siis, minun ystäväni,” jatkoi Sokrates, ”sanotaan, että, jos joku tuolta ylhäältä katselisi maata, se näyttäisi ihan samankaltaiselta, kuin nuo kahdestatoista erivärisestä nahkapalasesta tehdyt pallit, kirjavalta ja varustetulta erivärisillä väreillä, joista ne värit, joita maalaajat täällä käyttävät, ovat ikäänkuin mukaelmia. Mutta siellä ylhäällä on koko maa tämmöisillä väreillä varustettu, vieläpä paljon loistavammillakin ja puhtaammillakin väreillä, kuin nämä täällä. Osaksi se nimittäin on purppuranpunainen ja kauneudeltaan ihmeteltävä, osaksi kullanvärinen, osaksi taas valkea, valkeampi kipsiä ja lunta, ja samoin myös varustettu muillakin väreillä, jopa paljon monenkaltaisemmilla ja kauniimmillakin, kuin mitä me olemme nähneet. Sillä itse nämäkin maan syvennykset, jotka ovat täynnänsä vettä ja ilmaa, aikaansaavat jonkunvärisen värin, loistaen noiden korkeampain värien kirjavuudessa, niin että koko maa siten saa yhtenäisen kirjavan kauniin näyn. Tämän tärkeitä maan päällä kasvavat luonnon laadun mukaan kaikki kasvit, puut, kukat ja hedelmät; samaten on myöskin saman luonnon laadun mukaan vuorilla ja kivillä heidän sileytensä, läpikuultavuutensa ja kauniimmat väriinsä. Osia näistä kivistä ovat nuo täälläkin löytyvät, meille niin mieluiset pienet

kivet, esimerkiksi karneolit, jaspiskivet, smaragdit ja muut semmoiset; mutta siellä ovat kaikki ilman poikkeuksetta yhtä kauniit, jopa vielä kauniimpiakin. Ja syynä tähän on se, että kivet siellä ovat puhtaat, eivätkä ole, niinkuin täkäläiset, rikki-kalvetut ja läpiturmeltuneet tänne yhteenjuoksevasta vedestä, levenevästä mädästä ja suolasta, jotka kiville ja maalle ja yleisesti sekä eläville että kasville tuottavat rumuutta ja vikoja. Itse maa on kaunistettu näillä kaikilla, vieläpä kullalla ja hopealla ja muulla senkaltaisella. Sillä nämä kaikki ovat siellä runsaassa määrässä nähtävinä, monenlukuisina ja suurina sekä useassa paikoin maata, niin että maa kokonaisuudessaan on kauniina näköä autuaallisten katsojain katsottavana. Eläimiä siellä löytyy monenlaisia ja ihmisiä, joista muutamat asuvat keskellä maata, toiset ilman ympärillä, niinkuin me asumme meren ympärillä, toiset taas mannermaan likellä olevissa saarissa, joiden ympäri ilma virtailee; sanalla sanoen, mitä vesi ja meri meille ja meidän tarpeisimme nähden on, se on heille ilma, ja mitä meille ilma on, se on heille etheri. Vuodenajoilla on semmoinen lämpö määrä, että asukkaat pysyvät taudeista vapaina ja elävät paljoa pitemmän ajan, kuin täkäläiset ihmiset, ja näyn, kuulon, haistin sekä kaikkien tänkaltaisten kautta eroavat he meistä yhtä paljon, kuin puhtauteen katsoen, ilma eroaa vedestä ja etheri ilmasta. Heillä on myöskin jumalien asunto-paikkoja ja tempeleitä, joissa jumalat todenperästä ovat asumassa; he saavat jumalien ääniä kuulla, niiden ennustuksia ja ilmestyksiä havaita ja kanssakäymistäkin niiden kanssa harjoittaa; auringon, kuun ja tähdet he näkevät semmoisina, kuin ne todellisuudessa ovat, ja kaikki heidän muu onnellisuutensa on näiden mukainen.

LX. Tämänkaltaisen on siis koko maa ja sen ympäristö. Mutta mitä noihin syvennyksiin tulee, niin löytyy maassa ja ympäri koko maata monta semmoista paikkaa, joista muutamat ovat syvemmät ja aukeammat kuin se, jossa me asumme, toiset syvemmät ja suultaan pienemmät kuin meidän asutopaikkamme, toiset taas ovat syvyydeltään tätä matalammat ja laajemmat. Kaikki nämä ovat maan alla moninaisessa yhteydessä toistensa kanssa ahtaimpain ja laajempain läpien kautta ja niillä on laskunsa, joittenka kautta paljon vettä juoksee toisista toisiin ikäänkuin sekoitus-maljoihin ja siellä, maan alla, löytyy mahdoton paljous ijäti-juoksevia virttoja ja lämpimiä sekä kylmiä vesiä, paljon tulta ja suuria tuli-virttoja sekä monta märjän liman virtaa, joko puhtaampaa taii likaisempaa, samaten kuin Sikeliassa nuo ennen laava-virtaa purskuavaiset Hede-virrat ja itse laava-virta. Nämä virrat täyttävät kaikki ne paikat, joittenka läpitse ja ympäri ne kunakin kertana sattuvat kulkemaan. Kaikki tämä liikkuu ylös ja alas ikäänkuin löytyisi maan alla joku keinu-kone. Tämä kone on luonnoltaan ehkä tämmöinen. Yksi näistä maan kuljuista on sekä muutoin suurin että myöskin koko maan läpi läväisty, se sama, josta Homero puhuu, kun sanoo[55]:

”Kauas tuonne pois, joss’ on Manalass’ syvin kulju,”

ja jota sekä hän että useat muutkin runoilijat muutoin kutsuvat Tartaroksi. Tähän kuljuun laskevat kaikki virrat yhteen ja juoksevat tästä taas takaisin; ja itsekin niistä muuttuu senkaltaiseksi, minkäkaltainen se maa on, jonka kautta ne juoksevat. Mutta syy siihen, että kaikki virrat täällä tulvaavat ulos ja sisään takaisin, on se, ett’ei tällä märjällä ole tukea eikä pohjaa. Se väikky ja läikky ylös-alas, ja samaten tekee ilma ja tuuli sen ympärillä; sillä ne seuraavat vesitulvaa, kun se syöksee milloin tuolle milloin tälle puolelle maata. Ja samaten kuin hengehtiessämme ilma käy ulos ja jälleensä sisään, samaten joutuu siellä ilma tulvan kanssa liikkeelle ja aikansa ulos- ja sisään-syöksyessään hirmuisia ja vallattomia myrskyjä. Kun siis vesi esiin syöksyessään tulvaa siihen paikkaan, jota alapuoliseksi sanotaan, niin juoksee se maan kautta sikäläisiin virttoihin ja täyttää ne paikat siellä samalla tapaa, kuin astia pumppaamalla täytetään; ja kun se taas sieltä vetäypi ja tänne syöksee, täyttää se taas tämänpuoliset virrat, ja täytettyinä nämä juoksevat ojanteensa ja maan kautta, ja kulkien kaikki niihin paikkoihin, joihin heidän tiensä vievät, muodostavat ne täten meriä ja järviä, jokia ja lähteitä. Täältä ne uudestaan sukeltavat maan alle, ja kuljettuansa, muutamat kaukaisempain ja useampain, toiset pienempain ja läheisempain paikkain ympäri, laskeuvat he jälleen Tartaroon, muutamat paljonkin, toiset vaan vähän alemmalle, kuin mistä läksivät, mutta kaikki ne kumminkin alemmalle lähtöpaikkaansa laskeuvat. Muutamat juoksevat ulos vastaisella puolella sitä, missä laskeuivat, toiset taas samalla puolen; onpa niitä semmoisiakin, jotka kulkevat kokonansa ympyrässä, ja jotka, kierrettyään yhden taikka useammankin kerran maan ympäri kuin käärmeet, jälleen laskeuvat, päästyänsä niin syvälle kuin suinkin. Mahdollista on, näet, tunkeuda kummallakin puolen alas ainoastaan maan keskustaan asti, vaan ei edemmäksi; sillä jos edemmäksi yrittävät, niin käy kummankin virran ihan päinvastoin.

LXI. Monta monituista näitä virttoja sekä suuria että monenlaisia on olemassa; mutta näitten monien joukossa löytyy neljä eri virtaa, joista suurin ja laveimmassa ympyrässä juokseva on niin kutsuttu Okeano-virta. Vastapäätä tätä ja tälle vastaisessa suunnassa juoksee Akheroni, joka virtaa autioitten paikkojen läpitse ja maan alle juosten laskeupi Akherusia-järveen, johonka useampain kuolleitten sielut tulevat ja josta he, siellä viivytyänsä määrätty ajat, muutamat lyhemmät toiset pitemmät, jälleen lähetetään elävien sukuihin. Näiden virtain keskivälillä saa kolmas virta alkunsa, mutta laskeupi jo lähellä alkuansa suureen, paljolla tulella palavaan paikkaan, ja muodostaa järven, joka on suurempi kuin meidän meri ja joka kuuuu vettä ja mutaa. Täältä se sakeana ja mutaisena virtailee ympyrässä ja juoksee, maata kiertäen, sekä muualle että myöskin ihan Akherusia-järven rajalle, tämän veden kanssa kuitenkin sekautumatta; ja maan alla paljon mutkailtuansa se laskeupi Tartaron alapuoleen. Tämä se on, jota Pyriflegetoniksi sanotaan, ja jonka laava-virrat, missä hyvänsä ne maahan laskevat, purskuttavat irto-murskoja. Ja vastapäätä taas tätä alkaa neljäs ja virtaapi ensiksi hirveään ja kolkkoon paikkaan, joka, kuten sanotaan, on kokonansa teräksen-sinertävä, ja tätä virtaa he sanovat Stygiseksi sekä sitä järveä, jonka virta laskiessaan muodostaa, Stygin järveksi. Tähän laskettuaan ja vesihinsä saatuaan hirmuisia voimia se maan alle pujahtaa ja juoksee, mutkia tehden, Pyriflegetonia vastakohtaisessa suunnassa sekä kohtaa tätä Akherusian järvestä, mutta sen toisella puolella. Tämänkään vesi ei sekaannu minkään muun veden kanssa, vaan tämänkin juoksee mutkia tehden ympyrässä ja laskeupi Tartaroon vastapäätä Pyriflegetonia; ja tämän virran nimi on, kuten runoilijat sanovat, Kokyto.

LXII. Tämmöinen on nyt näitten luonto ja laita; mutta kun elämästä eronneet tulevat siihen paikkaan, mihin suojelehenki itsekin vie, niin tutkitaan ja tuomitaan ne ensiksi, sekä ne, jotka ovat hyvin ja hurskaasti eläneet, että nekin, jotka eivät ole näin eläneet. Ne, jotka huomataan eläneen keskinkertaisesti, kulkevat Akheronille, nousevat siellä niihin aluksiin, jotka ovat heille tarjona, ja tulevat näissä aluksissa tuohon järveen ja asuvat siellä; ja täällä itseään puhdistettuaan sekä rikoksistaan rangaistukset kärsittyään he päästetään siitä pahasta, minkä mikin teki, ja hyvistä taas töistään he saavat palkinnon kukin ansionsa mukaan. Ne taas, joittenka tila heidän rikostensa paljouden tähden havaitaan auttamattomaksi, olkootpa sitten harjoittaneet joko useita ja suuria temppelin-ryöstöjä taikka monilukuisia oikeutta ja lakia loukkaavia murha-töitä taikkapa mitä hyvänsä muuta senkaltaista, ne syöksee heille määrätty kohtalo Tartaroon, josta eivät konsanaan palaja. Ne, jotka havaitaan harjoittaneen kylläkin suuria, mutta kuitenkin autettavissa olevia rikoksia, niinkuin esimerkiksi ne, jotka vihan vimmassa ovat isää taikka äitiä vastaan väkivaltaa tehneet ja

sittemmin ovat, tätä katuen, elämänsä eläneet, taikka jotka muulla senkaltaisella tavalla ovat murhamiehiksi joutuneet, näittenkin täytyy tulla Tartaroon syöstyiksi, mutta tänne jouduttuansa ja vuoden aikaa täällä oltuansa viskaa heidät aalto ulos: murhamiehet Kokytoon, isän- ja äidin-surmaajat Pyriflegetoniin. Ja kun he näin virtojen ajamina ovat joutuneet Akherusia-järven luo, niin he täällä huutavat ja nimillä kutsuvat, muutamat niitä, jotka he ovat murhanneet, toiset taas niitä, joita vastaan he ovat väkivaltaa tehneet, ja näin näitä kutsuttuaan he itkien rukoilevat, että nämä soisivat heidän astua järveen ja heitä vastaan-ottaisivat. Jos nyt onnistuvat näitä taivuttamaan, niin he astuvat ulos ja pääsevät kärsimyksistään, mutta ell'eivät onnistu, niin joutuvat he uudestaan Tartaroon ja sieltä jälleen virtoihin, ja näistä kärsimyksistä he eivät pääse, ennenkuin ovat onnistuneet taivuttamaan niitä, joita vastaan ovat vääryyttä harjoittaneet; sillä tällaisen rangaistuksen tuomarit heille määräsivät. Mutta jotka huomataan eläneen erittäin hurskaasti, nämä ne vapautetaankin noista maan sisässä olevista paikoista ja päästetään ikäänkuin vankihuoneista sekä tulevat tuohon ylhäiseen, puhtaaseen asuntoon ja asuvat ylhäällä maan päällä. Mutta itse näistäkin elävät ne, jotka filosofian kautta ovat itsensä tarpeeksi puhdistaneet, tulevan aikansa ihan ilman ruumiitta, sekä joutuvat näitä vieläkin kauniimpiin asuntoihin, joita ei ole helppo tässä kuvata ja johon paitsi sitä aikakaan ei nyt riittäisi.

LXIII. Mutta kaiken sen tähden, mitä nyt olemme keskustelussamme maininneet, täytyy meidän siis, Simmias, tehdä kaikki, jotta täällä eläessämme saavuttaisimme hyvettä ja viisautta; sillä kaunis on palkinto ja toivo suuri. Mutta ruveta kivenkovaa väittämään, että näiden laita on juuri niin, kuin minä ne nyt olen selittänyt, se ei sovi järki-miehelle; vaan sen uskominen, että, koska kerran sielu näkyy olevan kuolematon, sielujemme ja niiden asuntojen laita on tällainen taikka tämänkaltainen, se minusta näyttää sopivalta ja sen arvoiselta, että kannattaa siihen uskaltaa; sillä kaunis on tämä uskallus ja näitä tällaisia kohoitusvirsiä sopiikin itsellensä virittää. Ja tästäpä syystä minä jo kauan aikaa olen tätä puhetta pitkittänyt.^[56] Näistä syistä saakin sielunsa puolesta olla hyvissä toiveissa se mies, joka elämässään on siksensä jättänyt muut nautinnot ja koristukset, jotka ruumista koskevat, pitäen ne itselleen vieraina ja arvellen niistä paljon pikemmin turmeltuvansa, mutta joka sitä vastoin on ahkeroinnut niitä nautintoja, jotka oppimiseen kuuluvat ja sielua kaunistavat, ei vierailta, vaan sielun-omaisilla koristuksilla, nimittäin hillitseväisyydellä, oikeamielisyydellä, miehullisuudella, vapaudella ja totuudella, ja joka näin varustettuna odottaa tuota matkustusta Hadekseen, valmis lähtemään, milloin hyvänsä kohtalo kutsuu. Mitä nyt teihin tulee, Simmias ja Kebes ja te muut, on tämä matka toiste teidän tehtävänä, itsekunkin määrä-ajallaan; mutta minua jo kutsuu, kuten traagikko sen sanoisi, sallimus, ja melkeinpä onkin minun aikani jo mennä kylpemään; sillä minusta on parempi, kylpeä, ennenkuin minä myrky-juoman juon, jott'en vaimoilta tuottaisi ruumiini pesemisen vaivaa."

LXIV. Hänen näin puhuttuansa sanoi Kritoni:

"Hyvä! Sokrates; mutta onko sinulla mitään käskyä antaa näille taikka minulle joko lastesi tahi jonkun muun suhteen, jota käskyä täyttäessämme voisimme sinulle mieliksi tehdä?"

"On kyllä, Kritoni, se, jota aina olen teille antanut", vastasi hän, "ei mitään muuta sen kummempaa: että, näetten, te huolta pitäisitte itsistänne, sillä tämän tekemällä te teette minun, minun omaisteni niinkuin omannekin mieleen, mitä hyvänsä toimitatte, vaikk'ette nyt annakaan mitään lupausta. Mutta, jos itsiänne laiminlyötte ettekä tahdo asettaa elämätänne niiden jälkien mukaan, joista teille sekä tämän päiväisessä että edellisissäkin puheissa on viittauksia annettu, niin ette sen enempätä saa toimeen, vaikkapa tässä hetkessä tekisitte kuinkakin monta ja ankaraa lupausta."

"Toimia sanasi mukaan, se on oleva meidän pyrintömme", sanoi Kritoni; "mutta millä tavalla me sinua hautaamme?"

"Millä tavalla vaan tahdotte", sanoi hän, "jos muutoin minun saattekaan käsiinne ja minä en lähde teitä pakoon."

Samalla hän suopeasti hymyili ja sanoi meihin katsoen:

"Miehet! Kritonia en saa vakuutetuksi siitä, että minä olen se Sokrates, joka nyt olen kanssanne keskustellut ja kaikki puhutut järjestänyt, vaan hän luulee minun olevan sen, jonka hän kotvasen perästä on näkevä kuolleena, ja senpä tähden hän kysyy, miten hänen tulee minua haudata. Mutta sen pitkän puheen, minkä olen pitänyt siitä, mitenkä minä, myrkyjuoman juotuani, en enää ole luonanne viipyvä, vaan olen poislähtevä ja menevä autuaitten onnellisuuksiin, tämän minä, kuten näkyy, turhaan olen hänelle puhunut, vaikka sillä olen tahtonut niin teitä kuin itseänikin rohkaista. Pyydän teitä siis minua Kritonille takaamaan ihan päinvastaisella takauksella kuin se, millä hän on minua tuomareille ta'annut. Hän, näetten, meni tuomareille takaukseen siitä, että tänne jäisin; mutta teidän pitäisi takaamaan siitä, että minä, niin pian kuin kuolen, en ole tänne jäävä, vaan lähtiessäni pois-menevä, jotta Kritoni, nähdessään ruumiini poltettavan taikka haudattavan, helpommin tätä kärsisi eikä tuskautuisi minun tähteni, ikäänkuin kärsisin minä hirveästi, eikä myöskään hautajaisissa sanoisi, että hän Sokrateen asettaa nähtäväksi taikka viepi hautaan tahi hautaa. Sillä tiedä, paras Kritoni", jatkoi hän, "että väärä lauselmä ei ainoastaan ole itsessään epä-sointua, vaan että se myöskin sielulle tuottaa jotakin pahaa. Vaan sinun tulee olla hyvällä mielin ja sanoa, että haudat ruumiini; ja hautaa se vaan, miten mielesi tekee ja kuten sopivimmalta sinusta näyttää."

LXV. Tämän sanottuaan Sokrates nousi ja meni toiseen huoneeseen kylpeäksensä, ja Kritoni häntä seurasi, mutta meidän hän käski odottaa. Me siis odotimme ja keskustelimme keskenämme niistä, mitä oli puhuttu, ja tutkimme ne uudestaan, mutta myöskin haastelimme siitä suuresta onnettomuudesta, joka oli meille sattunut, varmasti vakuutetut kuten olimme siitä, että meidän nyt tuli orpolapsina elää jällellä olevan elämämme, kun oli meiltä ikään kuin isä pois-riistetty.

Kun Sokrates oli kylpenyt ja lapsensa saatetut hänen luokseen - hänellä oli kaksi pientä ja yksi isompi poika - ja perheeseen kuuluvat naiset olivat saapuneet, puhui hän näiden kanssa Kritonin läsnäollessa; ja kun oli hän näille viimeiset käskynsä ja tahtonsa ilmoittanut, käski hän naisten ja lasten mennä, mutta itse hän tuli meidän luoksemme jälleen. Ja nyt oli jo aika lähellä päivän laskua, sillä kauan aikaa oli hän tuolla sisällä viipynyt.

Kylvystä tultuansa hän istuikse, ja sen perästä ei paljoa enää puhuttu. Nyt tuli noiden yksitoista-lukuisten palvelija, seisautui hänen eteensä ja virkkoi: "Sinua, Sokrates, minun varmaan ei tarvitse syyttää siitä, mistä muita syytän, että he, näet, minun suuttuvat ja kiroavat, kun minä, hallitusmiesten käskystä, käsken heidän juoda myrkyn. Sillä sinua olen tällä ajalla erittäin oppinut tuntemaan jaloimmaksi, suopeimmaksi ja parahimmaksi mieheksi kaikista, mitkä konsanaan

ovat tänne tulleet, ja nytkin siis hyvin tiedän, ett'et minuun, vaan noihin vihastu, koskas tunnet, kutka syypäät ovat. Jää'ös siis hyvästi - sillä tiedäthän, mitä tulin ilmoittamaan - ja koeta miten huokeimmasti kärsiä, mitä välttämätöntä on."

Samassa purskahti hän itkuun, kääntihe ja läksi ulos. Sokrates katsoen hänen jälkeensä sanoi: "jää hyvästi, sinäkin! me puolestamme tahdomme tehdä, mitä käskenyt olet."

Ja meille hän sanoi: "Kuinka hyvänsuopa onkin tuo mies! Koko ajan, minkä olen täällä ollut, on hän luonani käynyt ja usein kanssani keskustellut sekä ollut parahimpana miehenä, ja kuinka jalosti hän nyt minun tähteni vuodattaa kyyneleitä! Mutta annapas, Kritoni! noudattakaamme hänen tahtoansa ja tuotakoon tänne myrkky, jos se jo on valmistettu; mutta jos ei, niin valmistakoon sen mies."

"Mutta, Sokrates", sanoi tähän Kritoni, "minun luullakseni aurinko vielä vuorilla viiptyy eikä ole vielä laskenut. Ja tiedänhän minä muitten juoneen myrkyn sangen kauan aikaa sen jälkeen, kun heitä on käsketty, sittenkuin ovat sangen hyvin syöneet ja juoneet, muutamat myöskin yhdessä oltuaan niiden kanssa, joita rakastivat. Älä siis kiirehdi, sillä vielä on aikaa."

Sokrates vastasi: "ihan luonnollista on, Kritoni, että ne, joista puhut, näin tekevät, sillä he luulevat tällä jotakin voittavansa, ja yhtä luonnollista on myöskin, ett'en minä niin tee; sillä vähän myöhemmin juomalla en luule voittavani mitään muuta, kuin sen, että omissa silmissäni tekisin itseni naurun-alaiseksi, kun haluaisin elää ja säästäisin siinä, missä ei enään mitään ole. Mene siis", jatkoi hän, "tottele, äläkä muulla tavoin tee!"

LXVI. Kun Kritoni tämän kuuli, nyykkäsi hän pojalle, joka likellä seiso. Poika meni ja kauan aikaa viivyttyään palasi hän takaisin sen kanssa, jonka piti myrkky antaman ja joka sen kantoi pikarissa valmiiksi tehtynä.

Kun Sokrates tämän miehen näki, sanoi hän: "no hyvä, ystäväni! mitä pitää minun tekemän, sillä sinähän näitä ymmärrät?"

"Et muuta," vastasi tämä, "kuin ettäs juotuasi kävelet, siks' että sinulta jalat käyvät raskaiksi, ja sitten panet maata; näin se on itsestään tehtävänsä tekevä."

Tämän sanottuaan ojensi hän Sokrateelle pikarin.

Sokrates otti pikarin aivan iloisesti, Ekhekrates, ilman vapisematta, ilman väriltään ja katsannoltaan muuttumatta; tapansa mukaan hän vaan jäykästi katsoi mieheen ja sanoi:

"Mitäs arvelet tästä juomasta, sopsisiko siitä jollekin juoma-uhri tehdä? Onko luvallista vai ei?"

"Me valmistamme tätä, Sokrates, ainoastaan sen verran, minkä arvelemme tarpeeksi juoda," vastasi hän.

"Minä ymmärrän," sanoi Sokrates; "mutta rukoilla jumalia, että tämä muutos täältä tuonne kävisi onnellisesti, se on sekä luvallista että sopivaakin; tätä minäkin rukoilen, tapahtukoon niin!"

Ja tämän lausuttuaan hän otti ja tyhjensi pikarin ihan huokeasti ja tyytyväisesti.

Tähän saakka olivat useimmat meistä johonkin määrin voineet pitäydä itkemisestä; mutta kun näimme hänen juovan ja tyhjentäneen pikarin, silloin emme sitä enää voineet, vaan minulta itseltänikin vuosivat väkisin kyyneleet virtoina, niin että minun täytyi kasvoni peittää, jotta saisin kylläkseni itkeä. Mutta häntä minä en suinkaan surkutellut, vaan omaa onnettomuuttani, kun minulta semmoinen ystävä nyt oli riistetty. Ennen minua oli Kritoni noussut, hän kun ei voinut kyyneleitänsä pidättää. Mutta Apollodoro ei ollut edellisenäkään aikana tau'onnut itkemästä, vaan nyt hän purskahti valitushuutoon, voivottaen ja vaikeroiden, eikä ollut ainoatakaan läsnäolevista, jonka sydäntä hän ei särkenyt, paitsi yksin Sokrates itse.

Mutta Sokrates virkkoi: "mitä teettekään, te kummalliset! Juuri senhän tähden minä vaimot täältä lähetinkin, ett'eivät he tänkaltaista epäsointua aikaansaisi; sillä kuullut olen, että hiljaisuudessa pitää kuoleman. Olkaa siis hiljaa ja pysykää lujamielisinä."

Tämän kuultuamme häpesimme ja pidätimme itseämme itkemästä. Mutta hän käveli, siks' että jalat, kuten sanoi, kävivät raskaiksi, jolloin hän laskeusi pitkällensä selälleen; sillä näin oli mies käskenyt. Ja sama mies, joka oli hänelle myrkyn ojentanut, tunnusteli aina vähän ajan päästä ja koetti hänen jalkojaan ja sääriään, ja sitten kovasti painaen hänen jalkaansa hän kysyi, tunsiko hän sitä, johon Sokrates kieltämällä vastasi. Sittemmin hän taasen tunnusteli polvia; ja näin yhä ylöspäin siirtäen kätensä hän meille osoitti, että ruumis kylmeni ja kangistui. Ja itse Sokrateskin tunnusteli ja sanoi, että kun kylmyys sydäntä saavutti, silloin oli hän erkaneva. Nyt oli jo vatsakin melkein kylmänä, kun hän peitettä nosti - hän oli, näet, kasvojansa peittänyt - ja sanoi: "Kritoni, me olemme Asklepiolle velkaa kukon; suorittakaa se, älkääkä unhoittako!" - ja nämä olivat hänen viimeiset sanansa.[\[57\]](#)

"Sen teemme," sanoi Kritoni; "mieti, onko muuta sinulla sanomista."

Tähän kysymykseen hän ei enää mitään vastannut, vaan vähän ajan perästä hän liikahti, ja mies otti peitteen hänen kasvoiltaan, niin olivatkin silmät jähmistyneet. Tämän nähden Kritoni sulki hänen suunsa ja silmänsä.

LXVII. "Tämmöinen, Ekhekrates, oli ystävämmme loppu, miehen, joka, sen voimme sanoa, oli oivallisista kaikista, joita kansanaan opimme tuntemaan, ja muutoinkin viisain sekä hurskain".

Selityksiä.

[1] Romalaiset numerot itse tekstissä osoittavat lukuja. Ulkopuolella tekstiä, syrjissä olevat tavalliset numerot viittaavat Stephanin editionin sivulukuihin. Dialogin henkilöistä katso selitys 3 tekstin takana.

[1] Katso muistutus sivulla 6 johdannossa.

[1] Tarkoittaa niitä 7 neitoa ja 7 nuorukaista, jotka Athenalaiset vuotuisena verona veivät Kretan kuninkaalle Minoolle. Tämän poika Androgeoni, joka eräässä Athenalaisessa juhlassa voitti kaikki kilpa-palkinnot, joutui tämän kautta niin katkeran kateen alaiseksi, että hän, niinkuin luullaan, Athenan silloisen kuninkaan, Theseyn isän Aigeyn toimesta salaa surmattiin. Androgeonin isä Minoo kosti tämän Athenalaisille sillä, että hän, voitettuaan heidät sodassa, rauhan ehdoksi heille pani mainitun veron suorittamisen. Näille vero-uhrille tuli se surkea kohtalo osaksi, että he syötettiin Kretan hirmu-elävälle Minotaurolle. Thesey tappoi hirmu-elävän, pelasti, Minoon tyttären Ariadnen avulla, itsensä ja nuo neljätoista ja lakkautti veron.

[2] Kanssapuhe tapahtuu Fliossa, mutta Faidoni on ajatuksillaan Athenassa ja sanoo siis *tänne*, eikä *sinne*.

[3] Merkillistä on ett'ei Sokrateen likin ja paras oppilas Platoni ollut läsnä opettajansa viime hetkissä. Hän oli sairas siitä, niinkuin todennäköiseltä kuuluu, suuresta surusta, jonka hän tunsu Sokrateen syyttömästä kohtalosta. Toinen oppilas, jota myöskin on kaivattu, nim. Xenofoni, oli tällä erää sotaretkellä Aasiassa. Kuolevan Sokrateen ympärillä oli muutoin monen eri filosofiallisen opin edustajia. Aiskhines, joka eroitukseksi saman nimisestä puhetaiteilijasta sai nimen Aiskhines Sokratikos, oli puhdas sokratilainen; Faidoni mainitaan eelisen koulun perustajana; Eukleides, toinen kuin tuo mainio matemaatikko, perusti n. k. megaralaisen koulun; Simmias ja Kebes olivat pythagorilaisia; Antisthenes taas n. k. kyynillisen filosofian perustaja. Aristippo sitä vastoin, joka oli Epikuron edeltäjä, huvitteli tällä erää Kleombroton kanssa Aiginassa. Kleombrotosta mainitaan (Kallim. Epigram. 24; vert. Cic. Tuscul. I, 34), että, kun hän sittemmin oli lukenut tämän Faidoni-dialogin, hän syöksyi mereen.

[4] "Nuo yksitoista" olivat Athenassa poliisi-virkamiehiä, joiden toimenä oli vankihuoneen valvonta, tuomittujen rangaistusten toteuttaminen y. m.

[5] Sokrates mainitsee itse dialogin lopussa syyn, minkätähden hän lähetti vaimonsa pois, nim. sen, ett'ei vaimojen valitusvirret häiritsisi hänen viimeisiä hetkiänsä. Syynä siis ei ollut mikään kylmäkiskoisuus taikka kovuus Sokrateen puolelta. Sokrates tahtoi kuolla samassa toimessa, kuin hän oli elänyt: filosofiallisessa keskustelussa. Mutta tälle oli tietysti kyneleet ja valitushuudot esteeksi.

[6] "Ylistysvirsi," Prooimion, alkuansa pienempi lyyrillinen laulu, jota laulettiin suurempien laulujen edellä, merkitsee myös hymniä ylipäätä, varsinkin Apollonille.

[7] Muutamat käsittävät Sokrateen sanat, "ettei olisi hänen helppo ollut kilpailla Euenon kanssa" ironiana, sala-ivana, mutta Anthologiassa ja Athenaen luona löytyy Euenolta muutamia sangen nerokkaita tähteitä ja epigrameja. Sana "musiikki," kreikaksi μουσική, nim. τέχνη taikka ἐπιστήμη, joka tavallisessa merkityksessään käsittää laulantoa, soitantoa ja runotaidetta, käsittää laveammassa merkityksessä kaikki henkiset huvitukset ja harjoitukset, ja tässä merkityksessä sen Sokrates täällä käyttää, lukien siihen filosofiankin. Olemme sanaa suomeksi kääntäneet sanoilla "Runotarten taide."

[8] Filolao, Krotonista Ala-Italiassa, oli etevimpiä pythagorilaisia, jota itse Platonikin kuunteli. Hänen sanotaan ensimmäisenä kirjallisesti muistoon panneen pythagorilaiset opit.

[9] Murteisuus on siinä, että Kebes boiotilaisella tavalla sanoo ἴττω, eikä ἰστω. Tätä tavoittelee "tiekköön," sijasta: tietäköön.

[10] Tässä ei tarkoiteta eleusiläisiä mysterioita, vaan Pythagorilaisten sala-oppeja, jotka ovat yhteydessä orfeiläisten sananpartten kanssa.

[11] Oikeuden palvelijan käytöstä voi selittää kahdesta eri vaikuttimesta, joko säälistä tai ahneudesta. Oikeuden palvelijan tuli valmistaa myrkkijuoma omalla kustannuksella, jota kustannusta arvosteltiin 12 drakhmaksi. Sitä otaksumista, että ahneus olisi varoituksen vaikuttanut, vastustaa jo semmoisen otaksumisen kurjuus. Sitä vastoin on aivan luultavaa, että Sokrateen jalo personallisuus ja stoalainen tyyneys hänessä herätti sääliä, ja kauniisti muistuttaa tämän johdosta Steinhart (Platons Sämmtl. Werke s. 400), kuinka jalot personallisuudet aina levittävät loistoansa myöskin alhaisemmille ja raa'emmille henkilöille, kun nämä vaan joutuvat heidän läheisyyteensä.

[12] "Kuolla ja kuolleena olla," sekä todenperäisessä että kuvannollisessa merkityksessä. Viimemainitussa suhteessa pyrkii viisauden harrastaja yhä enemmän irtaantumaan aistillisuuden kahleista sekä olemaan kuolleena himoille ja haluille.

[13] On arveltu, että, koska thebalainen Simmias puhuu, hän lauseella "meidänkin kansalaisemme" tarkoittaisi boiotilaisia, joita Athenalaiset pitivät typerinä. Luultavampi on kuitenkin, että Simmias katkeralla ivalla tarkoittaa Athenalaisia, jotka nyt ovat Sokrateelle valmistaneet sen, minkä hän filosofina hartaasti muka haluaa, nim. kuolemaa.

[14] Runoilija-sanalla tässä tarkoitetaan niitä, jotka sovittivat filosofiallisia oppejansa runomittaan. Olympiodoro mainitsee näiden joukosta Parmenideen, Empedokleen ja Epikharmon. Tunnettu on tuo Epikharmon lause että "yksin henki näkee ja henki kuulee, mutta että kaikki muu on sulaa sokeutta ja kuuroutta."

[15] Viisaus (φρόνησις), miehullisuus (ἀνδρεία), hillitseväisyys (σωφροσύνη) ja oikeamielisyys (δικαιοσύνη) olivat nuo neljä n. k. päähyvettä Kreikkalaisilla.

[16] Tässä ei liene kysymys eleusiläis-mysterioista, vaan joko orfeyläis- taikka Dionyson mysterioista. Tätä todistaa lauseparsi: "thyron-kantajia on monta, mutta harvat ovat jumalan innostuttamina," jonka lauseen mieli on, että moni kyllä mysterioita viettää, mutta harva vaan niiden tarkoitus-perää saavuttaa. Thyrsos oli Bakkhon, kuusen käpyyn

päättävä sauva, jonka ympäri oli muuratin varsia ja viiniköynnöksiä kierretty. Tämmöisiä sauvoja kantoivat Dionyson juhliissa Bakkhantinnat. Muutoin oli näissä mysterioissa, niinkuin muissakin, eri pyhityksen eli puhdistuksen asteita, joista puhdistus (χαθάρισμος) oli alin aste. Thyronson kantajiksi (ναρθηχοφόροι) sanottiin kaikki mysterioihin vihityt, jumalan innostuttamiksi (βάκχοι) korkeimmalla asteella olevaiset.

[17] Tarkoittaa luultavasti Aristofaneen komidiaa "Pilvet", jossa Sokrates ja hänen oppilaansa pilkataan pahanpäiväisiksi kielen-pieksijöiksi.

[18] Ks. luk. XIV St. 70.

[19] Kuva on lainattu kiistämöstä eli kilpa-tantereelta, jonka päässä olevan kääntöpatsaan ympäri kilpailijain täytyi kiertämällä kääntyä takaisin.

[20] Endymioni, tuo kaunis iki-nukkuja Latmon vuoriluolassa Karian maassa, sanotaan, muutaman tarun mukaan, Eliin kuninkaaksi, muutaman taas paimeneksi. Palkinnoksi hänen oikeamielisyydestään salli hänelle Zey ainaisen unen ja katoomattoman nuoruuden. Neitsyellinen Artemis eli Selene vei hänet erään Latmon vuori-luolaan Karian maassa, ja käy joka yö hänen kauneuttansa ihaelemassa, osoittaen rakkauttansa häveliäillä suudelmilla.

[21] Anaxagoras, tuo mainio filosofi Klazomenaista, 499–427 e. K., aloitti teostaan luonnosta sanoilla: Kaikki oli yhtenä erkaantumatta; mutta henki ne toisistaan erotti ja järjesti. Diog. Laert. II. 6.

[22] Viittaa erääseen paikkaan Menonissa (St. 82 ss.), jossa Sokrates tänkaltaisina kysymyksillä saa erään, mittaus-opissa ihan taitamattoman orjan omasta päästä keksimään, että kunkin neliön diagonali on toista vertaa suuremman neliön sivuna. – Tämä sielun kuolemattomuuden todeksi näyttäminen sillä perusteella, että tiedon hankkiminen ei ole muuta kuin uudestaan mieleen muistamista, on itse muutoin sen ohessa osoitteena siitä Sokrateen menetystavasta, jonka kautta hän paljailla kysymyksillä sai toisen huomaamaan ja keksimään totuuden (n. k. "Sokratinen methodi").

[23] Alkuperäisessä tekstissä sointuvat Hades (Αἰδῆς), näkymättömäin valtakunta, ja sana näkymätön (ἀειδίης) yhteen, jota täten on koetettu tavoitella. "Αἰδῆς (Homeron tykönä: "Αἰδῆς) johdetaan tavallisesti sanoista ἰδεῖν ja a privativum ja merkitsee siis ihmisten silmille näkymätöntä, Tuonelan valtakuntaa.

[24] Tunnettu on, että mehiläiset ja muuraiset elävät jotakin valtione tapaista elämätä. Mutta vapsahaisistakin (eräs ampiaislaji) tietävät vanhat kirjailijat, esim. Aristoteles ja Aeliano, samaa kertoa.

[25] Sill' aikaa kuin tuo "kova-onninen, oiva Odyssey" ajelehti ympäri meriä hakien isänmaatansa Ithakaa, koettivat hänen puolisonsa Penelopen lukuisat kosijat turhaan tätä luulotella, että muka Odyssey jo varmaan olikin jossain hukkunut ja että hänen siis oli paras mennä naimisiin jonkun kanssa heistä. Penelopen oli viimein täytyntä luvata, että näin tulisi tapahtumaan, kun hän ensin oli valmiiksi kutonut kankaan, joka oli jo kuteille pantuna. Voittaaaksensa aikaa ja viivyttyäkseen tätä tapausta hän yöllä purkasi, mitä päivällä kutoi. Samoin tekisi tässä tapauksessa sielu, mutta vastakohtaisella tavalla, sillä Penelope ensin kutoi (satoi), sitten purkasi (päästi), mutta sielu ensin vapautuisi, pääsisi sidoksistaan, mutta joutuisi sitten uudestaan siteisiin.

[26] Joutsenet olivat Apollonin lintuja, joille hän, ennustustaidon varsinainen jumala ja suojelija, oli antanut sen lahjan, että voivat aavistaa loppunsa lähestymistä, jolloin ne virittivät suloista "joutsen-virttänsä."

[27] Tarkoittaa tuota muinaisuuden traagikoille niin mieluista tarua kuningas Pandionin kahdesta tyttärestä Filomelasta ja Proknesta ja Thrakian kuninkaasta Tereystä, jotka muuttuivat, Filomelo ja Prokne satakieleksi ja pääskyeksi, Terey harjalinnuksi.

[28] Edellisen keskustelun kautta näytettiin todeksi, että sielu ruumiin suhteen oli jotain näkymätöntä, jumalallista, aineetonta (ks. luvut XXVIII, XXIX), mutta ei mitä sielu itsessään on. Tänkaltaisen vastaväitteen tekemällä Simmias (Platoni) tässä paljastaa edellisen keskustelun puutetta. Kuitenkaan Sokrates (Platoni) ei paikalla ryhdykään kumoamaan Simmiaan väitettä, vaan tuopi vielä uusiakin arveluita esille, jotka epäilystä yhä lisäävät, kunnes sitten rupeaa ne kaikki kerrassaan kumoamaan. – Simmiaan vastaväite, että sielu on ruumiin sointu, kuuluu pythagorealaiseen filosofiaan ja oli yleisenä ajatuksena hyvin levinnyt.

[29] Luku XXIII.

[30] Nämä molemmat vastaväitteet, ja etenkin Kebeen väite, että sielun ainainen kuolemattomuus ei ensinkään ole mikään seuraus sielun olemisesta kuoleman jälkeen – koska asian laita voisi olla se, että sielu muutamia kertoja uudistuu ja pukeupi uusiin ruumiisiin, mutta kuuluu kulumistansa ja viimein sittenkin saa loppunsa – tekivät kuulijoihin syvän vaikutuksen ja saivat heidät suuresti epäilemään edellisten todistusten pontta ja todenperäisyyttä. Näin kävi myöskin Ekhekrateen, jolle tämä kanssapuhe kerrotaan ja joka pythagorealaisena ihastui Simmiaan väitteen, että sielu muka oli harmonia. Pythagorealainen oli muutoin Kebeenkin väite sielujen vaeltamisesta toisesta ruumiista toiseen, samaten kuin tuo hänen viittaamansa oppi ruumiin ainaisesta sulamisesta eli muuttumisesta ja uudistumisesta sielun vaikutuksesta on yhteydessä herakleitolais-opin kanssa aineitten alinomaisesta valumisesta. – Lyhyen haastelun perästä Faidonin ja Ekhekrateen kesken, jatketaan kanssapuhe, joka levittää ihmeen kauniin loiston Sokrateen luonteen ympäri.

[31] Mieskuntaiseen "efebo"-ikään joutuessaan leikkasi Athenassa nuorukainen hiuksensa ja omisti ne jollekin jumalalle ja antoi ne sen perästä kasvaa. Mutta surun sattuessa oli miesten tapa ne leikkauttaa. Niin tässäkin murheen merkiksi Sokrateen tapahtumasta kuolemasta. Vrt. Hom. II. XXIII, 140. Hiusten leikkaamis-tapa ei muutoin näy aina samana olleen.

[32] Kun Argolaiset sotiessaan Lakedaimonilaisia vastaan joutuivat tappioon, he tekivät valan, ettei kenkään Argolainen mies antaisi hiustensa kasvaa, eikä kenkään Argon nainen kultakoristusta kantaisi, ennenkuin olivat Lakedaimonilaisia voittaneet. Herodot. 1, 82.

[33] Tavallinen sananparsi, jonka alustana on Herakleen taistelu Lernalais-lohikärmettä vastaan, jossa tilaisuudessa hänen samalla oli itsensä puolustaminen summatonta krapua vastaan, joka häneen hyökkäsi. Hänen täytyi nyt avuksensa huutaa veljensä poika Iolao.

[34] Päivän laskiessa tuli Sokrateen tyhjentää myrkkymalja.

[35] ”Jotka pitävät vastakohtaisia tutkisteluja.” Sokrates näillä sanoilla tarkoittaa sofisteja.

[36] Euripon salmessa Boiotian ja Euboian välillä vaihteli vuoksi (pakovesi) ja luode (nousuvesi) 7 kertaa vuorokaudessa.

[37] Luku XVIII.

[38] Voimistelun ja lääketaitteen panee Platoni muutoinkin usein yhteen; molemmat tarkoittavat ihmisen terveyttä, ja kumpikin niistä käyttää usein, saavuttaaksensa tarkoitustaan, mielelle ja aisteille aivan katkeriakin keinoja. – Ylempänä käytettyjen sanojen: ”hallitse ne kaikella tavoin” sijasta –, kuten esim. Schleiermacher kääntää – kääntävät toiset: hallitsee *kaikki mieli-alat*.

[39] Odys. XX, 17.

[40] Leikillinen puheparsi, johon Platoni otti syyn siitä, että niin Simmias kuin Kebes olivat Thebalaisia. Harmonia, Afroditen ja Areen tytär, oli Thebe-kaupungin perustajan ja kuninkaan, Kadmon, puoliso. Kun nyt Simmias oli esitellyt sen opin, että sielu oli harmonia (sointu), niin hän häntä kuvaa Harmoniaksi, Kebestä taas Kadmoksi.

[41] Kreikkalaiset luulivat jumalien kadehtivan ihmisten liiallista onnea ja menestystä.

[42] ”Lähemmäs ryntäyden,” Homeron tykönä tavallinen sanaparsi, esim. II. V, 611: ἄσσον ἰόντες.

[43] Athenaios ja Diog. Laertio mainitsevat tämän kirjan nimen olleen Φυσικά.

[44] ”Järkeni mukaan,” oikeastaan: mieleni mukaan; κατά νοῦν, joku sanaleikin lasku Anaxagoraan käyttämän νοῦσ-sanan kanssa.

[45] Kritoni oli houkutellut Sokratesta pakenemaan joko Megaraan taikka Thebeen taikka Thessaliaan. – ”Koiria viekseen:” Sokrateen on usein tapana vakuuttaa jotain elävien kautta. Tämä sanotaan johtuvan tuon mainion kretalaisen lainsäätäjän, sittemmin Manalan tuomarin Rhadamantyyin säädännöstä; tällä lailla, näet, vältettiin käyttää korkeitten jumalien nimiä turhiin. Siinä ei siis ole mitään leikin laskua eikä mitään alentavaa.

[46] Jumalaistarun mukaan kantoi Atlas niminen jättiläinen niskoillansa taivaan kannen. Tämmöisen Atlaan, vielä voimakkaammankin, luulevat he löytävänsä koko maailman kannattajaksi. Mutta todellinen Atlas, joka kaikki nojaa ja kantaa, se on Sokrateen vakuutuksesta jokin järjellinen tarkoitus, hyvyys ja oikeus.

[47] ”Tästä” – siitä yhteydestä, joka on olemassa ehdottoman kauneuden ja yksinäisten kauniiden kappalten välillä. Kauniit esineet ovat kauniita kauneuden aatteen kautta. Jokaisen esineen oikea peruste on sen aate. Tämän perusaatteen pitää Sokrates totena ihan ”yksinkertaisesti,” eikä ymmärrä noitten oppineitten rikkiviisaita (ironiaa) todistuksia, semmoisia kuin esim. että kaunis on kaunis, syystä että sillä on kaunis väri y. m. s. – Samaten on laita matematiikan todistusten, joka nyt seuraa.

[48] Tarkoittaa Sofistoja.

[49] Kolmiluku, viisiluku ja muut semmoiset eivät ole yhtä kuin epätasaisuus, mutta ovat epätasaisuudesta osallisina ja tuovat myötänsä epätasaisuuden aatetta. Sama on laita neljän- ja kuusi-luvun tasaisuuden. Kolmiluku ei ole tasaisuuden suorana vastakohtana, mutta ei sovi kuitenkaan tämän kanssa yhteen, syystä että kolmiluku on osallinen epätasaisuudesta ja tuopi myötänsä epätasaisuuden aatetta, joka on tasaisuuden aatteen suora vastakohta. Niin ikään ei ole tuli samaa kuin lämpö, mutta oman, tulen, aatteensa rinnalla se myöskin tuo myötänsä ja on osallisena lämpimän aatteesta. Tuli ei ole kylmän vastakohta, mutta ei kuitenkaan sovi sen kanssa yhteen, koska tuli tuopi myötänsä lämpimää ja on osallinen lämpimän aatteesta, joka taas on kylmän suora vastakohta.

[50] Ks. siv. 67, Steph. 100.

[51] Tämä todistus sielun kuolemattomuudesta, jota sopii sanoa ”ontologiseksi,” kuuluu lyhykäisesti näin: sielu on luonteeltaan eli olennoiltaan elämää, kuolon-alainen eli kuollut sielu on sisällinen ristiriita, siis on sielu kuolematon. Tätä todistaaksensa pitää Platoni laveankin puheen, siv. Steph. 102-107, tarkastellen ensin esi-platonilaista filosofiaa ja aate- eli idea-oppiansa esitellen. Sillä sielun kuolemattomuus vasta silloin pääsee selville, kun aate eli idea tunnustetaan tosi- olemiseksi ja olevien perusteeksi. Siitä syystä oli hänen täytyminen varmaksi todistaa aatteiden todellisuutta.

[52] Tuo ajatus, että itsekukin ihminen heti syntyessään saapi oman daimoninsa eli suojelushenkensä, joka häntä suojelee, johtaa ja opastaa, ja joka kauan aikaa vielä kristikunnassakin vallitsi, oli muinaisuudessa aivan yleinen. Heitä luultiin hengellisiksi olennoiksi jumalien ja ihmisten välillä (ks. Platonin ”Symposion” St. 202).

[53] ”Glaukon taito” oli muinaisuudessa joutunut sananlaskuksi, ehk’ei varmaan tiedetä, mikä Glauko siihen syynä oli. Mainiompia sen nimisistä miehistä oli eräs valaja Glauko, joka Lydian kuningas Alyattes II:elle valmisti kuuluisan pyhälahjan. Toisen Glaukon sanotaan rakentaneen Argo-laivan. Eräästä kolmannesta mainitaan, että hän oli niin taitava tietäjä, jotta hänen sanotaan siinä opettaneen itse Apollonia.

[54] Vanhan ajan viljely-kansat asuivat Keski- (ja Musta-) meren ympärillä, ja näihin tienoihin ulottuivat parhaasta päästä Kreikkalaisten maantieteelliset tiedot Platonin aikana. Tämän alueen rajat olivat idässä Fasis-virta, lännessä Herkuleen-pylväät Hispaniassa.

[55] Iliadi VIII, 14.

[56] Tätä kuvaelmaa Manalasta ei saa ottaa ymmärtääksensä niin tarkalleen, että joka eri kohta olisi säntillensä niin, kuin Platoni sen kuvaa. Se on päinvastoin vaan, niinkuin Platoni sitä kutsuukin, "mythi," joka yleisillä viivoilla piirtää kuvaelman Manalan kolkoista majoista, jossa epä-hurskasten sielut ajelehtivat. "Mythin" tarkoitus onkin vaan osoittaa sielun kuolemattomuuden-opin käytöllistä puolta, minne kuolleitten kuolemattomat sielut joutuvat, ja mitenkä itsekin ihminen on syypää siihen, minlaiseksi hänen tilansa tulee kuoleman jälkeen. Puhtaat ja hurskaat, filosofit, joutuvat tuonne ylhäälle jumalien pariin, epähurskaat taas syöstään iki-päiviksi Tartaroon. Näitten välillä on vielä kolmaskin tila, joka kuitenkin ei ole pysyvä, vaan muuttuva. Tähän joutuvat ne, jotka eläissään ovat noin "keskimääräisesti" eläneet, ja joitten siis täytyy kauan aikaa ensiksi kärsiä rikostensa rangaistuksia, ennenkuin he, puhdistettuina, otetaan autuaallisten asuntoon.

[57] Kreikkalaisissa oli tapana lääketaitteen jumalalle Asklepiolle (Eskulapio) uhrata kukko, kun kovasta taudista parantuivat. Sokrateelle oli kuoleminen sama kuin tointuminen kovasta taudista. Hän, hänen sielunsa, pääsi kuoleman kautta hurskasten puhtaaseen asuntoon.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK FAIDONI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no

representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a

copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of

compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.